

מערכת חול המועד זאת להודיע פי מערכה זו סדורה לפני מפקמה שנים ואחרי כן השגתי איזה ספרים חדשים ויש ביניהם המדברים בדינים אלו ובפרטות השגתי ספר יקר גור ישראל לידידי הגאון ישראל מתתיה אווערבאך אבד"ק גוואנדיניק יצ"ו ובקונטרס מקרא קודש האריף בפרטות בדיני יום טוב ובדיני חול המועד ובמפתחות מסודרים כל הדינים על סדר אל"ף ב"ת בסדר נכון מאד ובמעט שעיינתי בו ראיתי נפלאות פי ערוך כל הדינים שחידשו ראשונים ואחרונים ולא איסתייעא לי לחזור ולעיין בכל הפתוב אצלי באדמה שקידמני באיזהו מקומן של שבחים במה שהבאתי אני הדל מפי סופרים וספרים ומשנה לא נזה ממקומה ואין מדרש בלא חידוש ומינייה דמר וממני ההדיוט תסתים שמעתא: א) אם גילח ערב הרגל התיר הרב נודע ביהודה לגלח בחול המועד על ידי פועל שאין לו מה יאכל וכבר חלקו על דבריו רבני גאוני דורו ואסרו בכל תקף ובאמת שהוא תימה על הגאון החסיד איה יצאתה זאת מלפניו אלו תנרף דברי מרן חיד"א במחזיק ברכה סי' תקמ"ב והרב קנן פירות במערכת חול המועד אות ט' פתב בשם הרב עיקרי הד"ט שהקול נשמע מפי מגידי אמת שהרב נודע ביהודה חזר בו מכל מה שכתב ונזר לאסור אסור בגזרת נח"ש לכל העובר על תקנת חכמים עכ"ל: והנה נראה מדברי הרב קנן פירות בשם הרב עיקרי הד"ט שלא ראו מה שכתב הגאון נודע ביהודה במהדורא תניינא בזה ומה שכתב מרן חיד"א שרבני דורו חלקו עליו וכו' נראה שלא כתב כן על פי מה שראה בנודע ביהודה מהדורא תניינא כי המהדורא תניינא לפי הנראה לא היתה למראה עיני קדשו כי נדפסה אחרי כן ואינו מזכירה בשום מקום בספר מחזיק ברכה ואולי ראה אותה בסוף ימי חייו בכתיבת יד אף בעודו עוסק במלאכת הקודש בחבורו מחזיק ברכה לא ראה אותה ומה שכתב כן הוא רק מפי השמועה עיין מה שכתבתי בקונטרס פללי הפוסקים בסי' ט"ו אות ל"א (שנדפס בשדי חמד חלק אסיפת דינים חלק שני) ואנכי הרואה דברי הגאון נודע ביהודה בשתי המהדורות ראיתי לרשום בזה תנרף דב"ק ומזה תתברר אמתות דעתו בעיקר דין זה והוא זה: בנודע ביהודה מהדורא קמא סי' י"ג נשאל אם מותר לגל על ידי משיחה בחול המועד לפי שהיו מצטערים ביותר אלו הרגילים לגלח וכתב והנה אסרתי לחלוטין פיון שכל הפוסקים חלקו על רבינו תם שרצה לומר שמי שגלח בערב הרגל מותר לו להתגלח בחול המועד ושוב פתב ליישב שיטת רבינו תם ולמה שדחו דבריו מדלא קחשיב במתניתין דאלו מגלחין במועד וכו' מי שגלח בערב הרגל אמר רב דאי משום הא לא איריא על פי מה שביאר דבגילוח בחול המועד יש שני צדדי איסור.

א) משום מלאכה ב) שלא יכנס לרגל פשהוא מנוול וכשלא גילח ערב הרגל אין איסור להתגלח במועד מצד איסור מלאכה אם יש בו צנרף גדול דהויא מלאכה לצנרף המועד אף יש בזה משום שלא יכנס לרגל מנוול ואם גילח ערב הרגל אין איסור מצד שלא יכנס מנוול אבל יש בו איסור מלאכה דכיון שגילח ערב הרגל לא הוי תו צנרף הרגל פולי האי וכיון שהאיסור הוא משום מלאכה מותר על ידי עני שאין לו מה יאכל כמו בשאר מלאכות אבל מי שלא גילח ערב הרגל שאיסורו הוא משום שלא יכנס מנוול אינו מותר אף על ידי עני שאין לו מה יאכל ולפי זה יש לומר דמתניתין לא תני אלא אותם שמוותרים להתגלח אף שלא על ידי עני שאין לו מה יאכל ומשום הכי לא תני בהדיהו מי שגילח ערב הרגל פיון שאין היתרו אלא על ידי עני שאין לו מה יאכל ואולי גם שאר פוסקים

רדו (יודו) להתיר על ידי פועל עני ואף שגם המתגלח מסייע וכו' מסייע בזה אין בו ממש וכו' פן נראה אם יספיקו רבותי ואם לאו בטלה דעתי וביאר דפשיההיתר הוא רק על ידי עני שאין לו מה יאכל ליתיה לחשש דשמא יכנס לרגל מנוול שלא יסמוך על זה שלא לגלח מערב הרגל שהרי אינו יודע שיזדמן לו עני שאין לו מה יאכל במועד להתגלח על ידו: שוב כתב לבאר אם יש לחוש למראית עין שלא ידעו שגלח קודם הרגל כמו שכתב מרן בית יוסף בשם הגהות מיימוניות דמי שרואה אותו מגלח מחדש אינו יודע שגלח ערב הרגל וכתב לזה דכיון שבני עירו ראוהו קודם שגילח עתה שפכר היה מגלח ורק החשש הוא למראית עין דארחי ופרחי פכר כתב הפגו אברהם בסי' רמ"ו סק"ו בשם הירושלמי דבשביעית היקלו ולא חשו אלא למראית עין דבני עירו ולא דארחי ופרחי וכל שכן במלאכה בחול המועד ובפכר בגילוח למאן דאמר שאין פל פן מלאכה וכו' וסיים ולכן נראה שעל כל פנים אם גלח קודם הרגל שפכר יש לנו עמוד של ברזל לסמוך על רבינו תם ואף שחלקו עליו הפוסקים פנלם מקל מקום על ידי פועל שאין לו מה יאכל נראה לי להתיר ובפכר למי שהולך ובא אצל שרים ודוכסים ורגיל לספר בכל עת שצער גדול הוא לו בגופו לגדל שער וגם ללעג ולקלס בעיני השרים שמותר לאיש כזה לסמוך על היתר הג"ל: ובתניינא (נודע ביהודה) סי' צ"ט הביא תמיהת הרב השואל המאוה"ג מוהר"ר לעמיל אבד"ק א"ש מי דחקו ליכנס בפרכה דחוקה לקנים דברי יחיד במקום שכל הראשונים והאחרונים דחו פסק זה ובפכר בדור פרוץ שיש לחוש שפושעים יפשו בעניינים אחרים אם יראו שמתירים להם נגד השלחן ערוף וכל האחרונים ועל כל פנים לא היה לו לפרסם היתר זה בספר והשיבו תמיהתו אין לה שחר ולמה לא אצדיק הצדיק דמעיקרא במקום שאני רואה שדבריו נכונים וכי משוא פנים יש בדבר ואפילו היה באיסור תורה האמת עד לעצמו וקל וחומר באיסור דרבנן אבל באמת טעות הוא בידו ואני לדעתי לא התרתי מה שאסרו הראשונים ואחרונים רק מצאתי חילוק בדבר לפרש דברי רבינו תם להסיר מה שתמהו עליו מפני שלא עלה על דעתם לפרש דבריו פן וסברו שבכל ענין מתיר ולכן נחלקו נמצא שאין ביני ובין הפוסקים מחלוקת בעצם הדין רק מחלוקת בפירוש פונת רבינו תם.

ומה שכתב לחוש שפושעים יפשו וכו' מורא לא יעלה על ראשו וכי מדמין איסורין זה לזה ושוב הודיעו כי פשנשאל הלכה למעשה באחד שהיה נחוץ לו הגילוח בחול המועד והתיר לו אף הסתיר הטעם ממנו ואמר לו מה שהתירתי לך יש לי טעם ששייך רק בפעם הזאת ולא לעתיד ומה שהעלים טעם ההיתר ממנו לא בשביל חשש שיקלו גם בעניינים אחרים אלא טעמו הואיל שבמקומות אחרים נכשלים בהשחתת זקן בתער שהוא חמשה לאונן ומה לנו לפתוח להם שערי היתר בחול המועד ומי יתן למצוא מקום להחמיר בכמה זמנים והיה בדעתו שלא להדפיס תשובה זו אף נתיישב וראה שאדרבה בשביל שהדור פרוץ טוב יותר לפרסם היתר הג"ל מטעם פמוס שלא יוכל לגלותו אף אם יפצירו בו ושקל הדבר בדעתו כמאמר רבן יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר אוי לי אם לא אומר ושוים אחד מהקדמונים לא עלה בלבו דבר זה וצריך הוא גם פן להעלים מה שהעלימו הם אבל על כל פנים הכריע שפרסום היתר בחול המועד יש בו מצוה רבה וגדר ומשמרת לתורה לפריצי הדור ודי בזה: וכתב תנרף השגת הרב השואל ותשובתו עליהן.

א) מדסתם רבינו תם מכלל שבכל פועל מתיר והשיבו אני תמה לדחוקי נפשיין לפרש דברי רבינו תם שיהיו מוקשים ומדוע לא נפרש דבריו שיהיו נכונים ועוד גם לדבריו גוף ההיתר על ידי פועל עני לא הושג על פי השגתו ולא בא אלא לומר שאין פנונתו כמו שפירשתי ב) הנה ליה לתלמודא להשמיענו חידוש זה על בבא דאלו מגלחין שעל ידי פועל עני מותר לכל אדם כדאמר רב אסי בדרף י"ח ע"א על בבא דאלו מכבסין שאין לו רק חלוק אחד מותר לכבס והשיבו התשובה בזה ללא צורך שהרי בבא דאלו מכבסין גופה קשה קושיותו למה לא אמרה ההיתר על ידי פועל עני וכי תיסק אדעתין שכיבוס אסור אף על ידי פועל עני וכבר ביארו בגמרא בדרף י"גשכל פעולה מותר על ידי פועל עני וממילא גם סיפור וכיבוס בכלל.

ג) על מה שכתב דמסייע אין בו ממש וסמך עצמו על דברי הגקודות הפספ (סי' קצ"ח אות כ"א) תמה עליו למה תפס להקל כדעתו ולא להחמיר כדעת הטורי זקב שהסכים עמו הגאון חכם צבי בסי' פ"ב והשיבו שלא החמיר הטורי זקב אלא באיסור תורה שכן מורה לשונו שכתב שאותה ישראלית מסייע לה וכאילו היא עושה מלאכה זו שאסורה מדאורייתא וגם החכם צבי סיים שראוי להחמיר שיש בו משום לתא דאורייתא ועוד רבותא למחשב גברי ונהרי המגן אברהם בריש סי' ש"מ הסכים לדברי הגקודות הפספ.

ד) לפי מה שכתב דאין שייך לגזור שלא יכנס לרגל כשהוא מנוול אם מתירין לו רק על ידי פועל עני דאיהו יסמוך על זה דאטו יודע קודם הרגל שיזדמן לו פועל שאין לו מה יאכל וכו' אם כן לפי סברא זו מותר על ידי פועל עני אפילו לא גילח ערב הרגל וכו' והשיבו מעולם לא עלה על לבי לומר דמי שלא גילח ערב הרגל שלא נגזור בו שלא יכנס מנוול דאיהו אפטר להתיר לזה ואנו רואים שפשע ונכנס מנוול וכו' האריה קצת בזה וגם לבאר דלמה לא נחוש שייחשדוהו שעשה על ידי פועל שיש לו מה יאכל) וסיים ובה ספן תמו כל השגות מעלתו ואני ככחי אז כן פחי עתה בכחא דהיתירא ומטעם הפמוס אתי כנזכר בתחלת מכתבי ובסימן ק' כתב שנית להרב השואל לא ראיתי בדבריו השגה חדשה וכו' ואם מעלתו אין רוצה לקבל מה אעשה לו ואני לא הדפסתי חיבורי רק שייסמכו הקטנים ממני שאין כח עיונם משיג לעיין אבל מי שהגיע להוראה ויש לו לב להורות אין אני אומר קבלו דעתי ומה שתמה מעלתו איהו אחקוק בספר דבר שהטעם פמוס בלבי אני תמה עליו וכי אני כתבתי למעלתו שהטעם ההיתר הוא פמוס הלא כל טעמי ונימוקי מבואר בחיבורי ויותר ממה שמבואר שם כתבתי למעלתו באר היטב ומפורש אבל כתבתי לו שהיה בדעתי להעלים הוראה זו ושלא לפרסמה אבל מטעם הפמוס פירסמתי ההוראה והשומע ישמע והחדל יחדל וידע מעלתו שגם מלבד הטעם הפמוס גם כן מצאתי עצמי מחוייב בדבר על כל פנים לפרסם ההיתר בקהילתינו שבכאן בעה"י נזהרים מלהשחית בתער ובחול המועד מחמת שנגעלו שערי האומנים היהודים לפנייהם הלכו לאומנים אינם יהודים בחול המועד וממילא היו משחיתים בתער פי הא"י אינו בקי לגלח במספרים או במשיחה ולכך מצאתי עצמי כמחוייב לפתוח להם שערי היתר אצל יהודים אלא שהיה בלבי דאזלינו בתר רובא דעלמא במדינות שאינם נזהרים מן התער לכן רציתי להעלים עד שמתעם הפמוס אשר עמי הכרעתי לפרסם ההיתר ולרוב טרדותי לא אאריה: גם בסי' ק"א כתב שהגאון מוהר"ר שאול אבד"ק אמשטרדם התרעם עליו על היתר הגילוח בחול המועד והשיבו איני אומר קבלו דעתי וכבר הקדמתי

בהקדמת ספרי שאיני פדאי לסמוך עלי כלל ואני הוצאתי חבורי לאור שילמדו תלמידיי שזפני ה' להרביץ תורה יותר מארבעים שנה לא פסקו תלמידים מביתי אבל לגדולי הדור חלילה שאבוא להורות להם ולכן האמת לאות שהרבה מעלתו להשיב דעתי שלא יחר לי על שחולק עלי הם ללא צורך כי הלא זו תפילתי גם בהקדמת ספרי שלא יהא ספרי למוקש והדברים שאינם נכונים לא יתקבלו ואני מחזיק טובה בזה למעלתו ואף על פי כן לגוף הדין אם לדעתי נכון לא אשא פנים והאמת יורה דרכו ומה שכתב מעלתו שעיקר סברת הפוסקים האוסרים הגילות תלוי בדברי הגהות מיימוניות בשם מוהר"ם מרוטרונבארג רבן של כל ישראל מי לא ידע מגדולת מוהר"ם וחלילה לי לחלוק עליו מסברא דנפשאי אבל אם מוהר"ם הוא רבן של כל ישראל רבינו תם הוא רב רבנן ועליו נשענתי ודבריו קנימתי ולא עוד אלא שאני לא התרתי מה שאסור למוהר"ם ולכל הפוסקים ואני התרתי דבר המותר לכל הפוסקים וכך אני אומר שהפוסקים שחלקו על רבינו תם הוא לפי שהבינו שמתיר לחלוטין אבל מודים הם שפעל ידי פועל עני מותר דכללא הוא כל המלאכות מותרות ע"י פועל עני וא"כ אם אני אומר שגם רבינו תם לא התיר אלא ע"י פועל עני אין כאן מחלוקת בגוף הדין רק בפירוש דברי רבינו תם וממה נפשך אם דעת רבינו תם פן מה טוב ואם באמת מתיר רבינו תם לחלוטין על כל פנים אני איני מתיר רק על ידי פועל עני ואיני סותר דברי שום אחד מהפוסקים: והביא מה שהשיגו הגאון דאמשטרדם על מה שכתב במהדורא קמא ללמוד מהירושלמי דבחול המועד לא חיישינן למראית עין דעוברים ושבים כמו שהבאתי בשמו לעיל (בד"ה שוב כתב לבאר) והאריף לסלק השגתו ולהוכיח דבאיסור קל לא חיישינן למראית עין דעוברים ושבים וסיימם (בסוף ד"ה ומעתה) באופן שגוף הדין אני נשאר במקומי אמנם מה שכתב מעלתו שאין חושש על פירסום ההיתר שאין מתקיים כי מי ישמע לי לדבר זה הנה ידעתי מעצמי שאין דברי קטן פמוני נשמעים ולא איכפת לי בזה אני לא אמרתי קבלו דברי אבל מה שכתב שצער לו על פירסום ההיתר משום לזות שפתיים אני איני חושש לזה וכל פי הני מילי האמיתיים ליתאמרו בשמי: ומה שכתב הלא יחזקאל הוא למופת הדור ומחיצת הפרם שנופרצה אומרים לו גזור הנה הגדיל שבחי במה שאין בי אבל גם בהוראה זו לא עשיתי כי אם לגדור ולא לפרוץ ולא מיבעיא במקומי שנוהרין מהשחתה בתער וכל האומנים היהודים השבענום בנקיטת חפץ על זה ובמועד מפני שנועלו שערי האומנים היהודים הלכו בצנעה לאומנים אינם יהודים והיו משחיתים בתער כי האינם יהודים אינם בקיאים לספר במספרים או במשיחה ואם פן פירסום ההיתר הוא לגדור גדר ולא לפרוץ פרץ אלא אף במדינת הלועזים שבעונותינו משחיתים בתער ועוברים ביד רמה על כמה לאנן מפורשים בתורה גם באלו לא עשיתי כי אם לגדור ולא לפרוץ וכבר רמזתי לאחיו הגאון בזה אבל יעבור עלי מה ויהיה מלעזים עלי מוטב שאהיה שוטה כל ימי ולא אפרסם דבר שלא.

דברו ממנו הראשונים ומה שפרסמתי היתר הגילות בחול המועד הוא דבר שפבר הורה ראשון לראשונים הרבינו תם: ואשר כתב מעלתו שלהחזיק ולקיים הוראתי הוא מן הנמנע תמינהי מה הוצרך לכתוב דבר זה וכי בקשתי ממנו או משום רב להחזיק שום הוראה ממה שהורתי והעלתי בספרי אם הדברים נכונים אין צריכים חיזוק ואם נכשלת חס ושלום למה אבקש להחזיק ולהגדיל המכשול חס ושלום וגם עתה לפי דעתי כל

הטעמים אשר אני כותב פאן לא יתקבלו על מעלתו פי כפר לא נתקבלו דברי הוראתי
אצלו טרם שידע וראה חבורי כפר יצא קול גבנוני פרוז בזה והנה אף על פי כן בקשתי
לעיין בספרי לפעמים אולי ימצא בו דבר טוב וכו' ואת זה בסופה וכו' עכ"ל והטעם
הפמוס מצאתי שגילה אותו הגאון חתם סופר ואביא דב"ק להלן אם ירצה ה'.

הנה הבאתי תנרף פל דברי הגאון נודע ביהודה בשתי המהדורות ואשר אני אחזה מתבאר
מפל הרשום שהגאון מחזיק בתורתו ובהוראתו בקדושה ואף אחר שראה דברי המשיגם
עליו פתב פכחי אז פחי עתה בכחא דהיתירא ואמר מר פל פי הני מילי ליתאמרו משמאי
וקל זה מנגד מה שכתב הרב עיקרי הד"ט שהקול נשמע שהגאון נודע ביהודה חזר בו
ואסר בגזרת נח"ש וכו' ולפי הנראה הוא קול ששוכרו עמו פמתבאר מתוך דב"ק
שבמהדורה תניינא ואין דעתי נוחה לומר דהא נהא איתנהו שאחר שכתב תשובות
שבמהדורה בתרא חברו עליו רבני גאונו דורו ורבו בעלי תריסין החולקים עליו ולכן
ביטל דעתו וחזר בו שזה היה אפשר לומר אם היה נדפס הספר בחיי דמר אף ידוע
שנדפס אחר סילוקו של צדיק על ידי בנו הגאון מוהרש"ל ואם איתא לשמועה זו הנה
מודיע מר ברין דבר זה פשהדפיס המהדורה תניינא לכן נראה שאין שמועה זו נכונה:
אמנם לדינא ודאי אנו אין לנו אלא דברי הרבנים שרים רבים ונכבדים האוסרים וכדכתב
הרב עיקרי הד"ט דכבר מחו לה מאה עוכלי ובר מינה דהאי שמעתתא והשליכו ארצה
פל ראיותיו והחליטו לאסור והכי נקיטינו והרב יד דוד בחידושיו למסכת מועד קטן בדר
ער"ב הביא סברתו ושקיל וטרי קצת וכתב דבקונטרס מיוחד האריך להשיג ומפני
שכבר נדפס בס' בנין אריאל וכו' נשגם בפחד יצחק חלק ג' נדפסו תשובות רבני איטליא
שכתבו בתקף נגד דברי הרב נודע ביהודה לכן קצרתי פה רק את זה אגיד פי סברת
רבינו תם הלזו לא מצאתי בשום פוסק שאמרה בשם רבינו תם חוימהטור ונהרי התוספות
שדרפם תמיד להביא דברי רבינו תם וכן פל פוסקי הלכות שדרפם להביא דברי רבינו
תם לא הביאו דברי רבינו תם אלו והם הסמ"ג והרא"ש ורבינו ירוחם ונמוקי יוסף
והריטב"א והרב המגיד והאגודה וגם פסקי הלכות קצרות פגון הפל בו וארחת חיים
הארון ושילולי הלק"ט וסמ"ק אין גם אהד מהם שיביא דברי רבינו תם והגהות
מיימוניות פרק ז' מהלכות יום טוב כתבו סברת רבינו תם בשם יש אומרים וכתבו עלה
בשם מוהר"ם מרוטאנבורג שטעות הוא בינדם ואילו היה רבינו תם אמרה לא היה הקדוש
מוהר"ם מרוטאנבורג כותב על המאור עיינינו ר"ת דטעות הוא בינדו גם הגהות אשרי
בשם אור זרוע כתב סברא זו בשם יש אומרים ולא בשם רבינו תם לא נשאר מפל
הפוסקים שהביאו בשם רבינו תם רק הטור וגם הוא כתב ורבינו תם פירש ולא ר"ת
פסק שהיה מוכן שפסק הלכה למעשה רק שפירש ואולי לא היה סומך על פירושו וכי
האי גוונא מצינו בתוספות פתובות דף צ"ח ע"ב פתב רבינו תם לר' יעק' ישראל אף על
פי שיש פירושים אחרים מפל מקום זה נראה עיקר שהמחזק ידו על העליונה הרי
דרבינו תם בעצמו כתב שם דהיה מסופק בפירושו ולא הכריע רק מטעם שהוא מחזק
אם פן אפשר הקא רבינו תם לא היה סומך על פירושו ואולי זה פנונת הטור במה שכתב
וקשה הדבר להתיר פלומר אף על פי שלא היה קושיות על פירושו זה מפל מקום קשה
להתיר פינון דלא מצינו שרבינו תם פסק הלכה למעשה רק היה מפרש כף וגם אולי גם
הטור גופיה היה מסופק אם רבינו תם אמרה או לא גם מה שכתב שם בנודע ביהודה

פינון דבשביעית לא חששו משום מראית עין גם בחול המועד לא חששו אישפתמיטיתיה אחר המחילה גמרא ערוכה בפרק מי שהפך מקבלי קבולת במועד דאפילו חוץ לתחום אסור דחיישינו לאורחים וכן מצאתי שוב בפרישה שרצה לתרץ דעת רבינו תם דמייירי בדר יחידי ואחר כך סתר דיש לחוש לאורחים ולסיימא דמילתא אומר אני קל וחומר ומה כיבוס פלי פשתן דכל הפוסקים מתירים חוץ ממהר"ם ואפילו הכי פתב בש"ע דהוי דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם מפל שכן גילוח דכל הפוסקים אוסרים לא מצינו מי שיתיר רק הטור משום רבינו תם ועליו נופלים כמה קושיות פשיטא בתכלית הפשיטות דגרע טפי מפיבוס פלי פשתן ומלבד הראיות העצומות הנה בכלל דברים מותרים ואחרים נהגו בו איסור ותו לא מידי עכ"ל נראה שגם הוא לא ראה מה שפתוב בנודע ביהודה מהדורא תננינא שמלבד שלא הזכיר את התננינא כלל אף גם מדלא הקשה על הגאון דאמשטרדאם הנ"ל דשקיל וטרי לסתור מה שכתב בנודע ביהודה לענין אי חיישינו משום מראית עין דעופרין ושבין מדברי הירושלמי וכו' שהיה לו להביא סוגיא ערוכה דמקבלי קבולת וכו' לסתור בזה סברת הגאון נודע ביהודה מוכח שלא ראה את הפתוב במהדורא תננינא בזה: וספר בגין אריאל (שרמז הרב יד דוד) אין אצלי אכל ראיתי שהביא דבריו הגאון חתם סופר בסי' קנ"ד (בד"ה והנה בענין) וקלסיה ואמר עליו ודברי פי חכם חן ונ"ל החתם סופר והנה בענין תגלחת בחול המועד הגאון נודע ביהודה התיר לאחד ההולך בין השרים בהוראת שעה לגלח בחול המועד לסמוך על רבינו תם שאם גילח ערב הרגל יגלח בחול המועד על ידי עני ולחשדא לא חייש כמו שהאריך שם וחקקו עליו גאוני דורנו והגאון בגין אריאל במסכת מועד קטן השיב תשובה ניצחת דהא באנשי משמר נמי תנו פי האי גוונא ונימא נמי אם גילח ערב משמרתו מותר לגלח במשמרתו ומתניתין סתמא קתני והתם ליכא למימר משום איסור מלאכה ועוד ראה שאנשי משמר אסורים להסתפר אפילו גילחו ערב משמרתם דאי סלקא דעתך לא נאסרו אלא כשפשעו ולא גילחו ערב משמרתם אם כן במסכת מועד קטן י"ז ע"ב דבעי למימר פהו ששלמה משמרתו ברגל יגלח ברגל וקשה אמאי פיון שפשע ולא גילח ערב משמרתו נתיר לו לגלח ברגל אלא על פרחין צריף לומר אפילו גילח ערב משמרתו אסור לגלח במשמרתו דלא פלוג רבנן אף על גב דליכא איסור מלאכה והוא הדין בחול המועד אלו דבריו ודברי פי חכם חן וטעמא נראה לי דחיישינו למראית עין וחשדא אף דמיייתי הגאון נודע ביהודה מירושלמי דשביעית דמיייתי מגן אברהם כתב מילתא אחריתי כל בני עירו יודעים שיש לו בית השלחים והאורחים בראותם זה מוליד זבלו בפרהסיא ואינו בוש מפני בני עירו שמעת מינה דווע ומפורסם לבני עירו שיש לו בית השלחים דאי לאו הכי לא שבקי ליה בני עירו למיעבד איסורא בפרהסיא אבל הכא הלא כל בני העיר תגלחו על ידי העני שאין לו מה יאכל והאורחים יחשדו כל בני העיר שפורצים גדר חכמים מה תאמר גם כל האורחים יהיו מגלחים על ידי עני כי לא יחדל אביון אם כן בטלת איסור גילוח בחול המועד מפל וכל ומזה הטעם לבד יש לאסור שלא תשתכח תיקון חכמים בזה כמו שמצינו שלא תשתכח תורת עירוב מהתינוקות עכ"ל אמר המחבר מה שכתב בשם הנודע ביהודה לסמוך ארבינו תם שאם גילח ערב הרגל יגלח בחול המועד על ידי עני נראה שאינו מדוקדק דמשמעות הלשון הוא שמפורש בדברי רבינו תם שמה שהתיר למי שגילח ערב הרגל

הוא דוקא על ידי עני אכל בדברי הפוסקים שמביאים סברא זו מבואר שמי שסובר כסברא זו לא הטיל תנאי בהקדמתו שיהיה רק על ידי עני אלא שהגאון נודע ביהודה הוא שהמציא חילוק זה בכדי ליישב מה שהקשו הקדמונים על סברת רבינו תם גם כמה שכתב בשם הגאון בנן אריאל ועוד ראיה וכו' וקשה אמאי בנן שפשע ולא גילח ערב משמתו נתיר לו לגלח ברגל וכו' לפום ריהטא נראה שצריך להגיה לא נתיר לו לגלח ברגל וכו' ומי שנמצא אצלו ספר בנן אריאל ליעניין במילי דמר ונשוב לדברי הגאון (חתם סופר).

שוב כתב שהנודע ביהודה במהדורא תניינא הרגיש בחולשת הלכה זו וכתב שלא רצה להדפיסו רק מטעם הפמוס ואני הולך רכיל ומגלה סוד פי בעונותינו רבו המשחיתים בעם בתער ואם יגדל זקנם בחול המועד יהיה כדי לכוף ראש לעיקר ושוב אחר יום טוב ישחיתוהו בתער ועוברים על כמה לאני דאורייתא לכן טוב להתיר איסור דרבנן בחול המועד שלא יצמחו השערות כל כף ולטעמיה אגיל שלא מצא תשובה מספקת להשוואל בסי' פ' ודחאו כמבואר למעניין שם אף לפי מה שכתבתי לעיל שעל כל פנים לא יצאו מידי מלקות המשחיתים בעם דאפילו יגלחו ערב יום טוב אחרון מכל מקום עד מוצאי יום טוב יצמחו כדי קריצת ציפון ויתחייבו אם פן למיעקר תקנת חכמים בכדי לא עקרינו וכל שכן ליראי ה' ולחשבי שמו שאין משחיתים זקנם למה יגלחו בחול המועד ויעברו על איסור דרבנן בגילוי פנים ובחזוק יד על מגן וכו' וראה והביטה פי הגאון נודע ביהודה לא כתב אלא להוראת שעה להחליט בין השנים ולפני מלכים יתיצבו אלא שכתב שהיה ראוי שלא להדפיס ולפרסם היתר זה ברבים שלא ילמדו להקל לולא שחשב שקולא זו היא גדר לתורה לדעתו ומכל מקום לא כתב פסק להחליט גילוח היתר בחול המועד בזמן הזה וטעם בזה כי נהי אם יראו תלמידי חכמים וגודרי גדר להפר תורה לפי הזמן והמקומות תקבצו וישאו ויתנו פה אל פה או במקתבים ולכשיסכימו יפרסמו במקתבים ויחתמו גדולי פארי הזמן כף עלתה במחשבותינו להתיר איסור דרבנן פלוני מטעם כף וכף וכעין תקנת הקהלות ורבינו תם בסוף ספר תשובות מוהר"ם מפראג וכהנה אבל יחיד בדורו אפילו הוא חסון פאלונים וכגובה ארזים גבהו ודבריו פראי מוצקים לא יכין להתיר אפי' מנהג קטן ממנהגי ישראל היום יאמר הוא כף ונדפיסנו ויפרסמנו ומחר יאמר כף בסברות חלשות צנומות דקות עד שיתירו איסור דאורייתא כאשר אירע בעונותינו בזמנינו כי רבו פריצי הדור והעמידו חזון לומר הלא גילוח חול המועד כמה מאות שנים נהגו אבותינו איסור ונצטערו ונתנונולו ועתה התירו פרושים את הדבר פן נמי נבא ונתיר לחלל שבת בפרהסיא והקולר תלוי אחר כף בהגורמים ומשום הכי לא התיר הגאון נודע ביהודה בפרהסיא ומכל מקום נכשלו בזה לכן שומר נפשו יזהר וה' ישמור רגלי חסידיו מלכ"ד עכ"ל העתקתי להבות דב"ק הנחמדים להיות לזכרון לעיני הקורא ללמוד דעת חכמה ומוסר שלא לנטות להקל מדעתו אף בדבר שנראה לו להלכה ברורה מחנוורת פשלמה עיניו יהיו בראשו לראות את הנולד פן יגרום שיצמח דבר קלקלה ח"ו ועניין כמה שכתבתי במערכת חמץ ומצה סי' יו"ד אות ג' (בד"ה אחר ששלחתי) וכמה שכתב לייחס בדעת הגאון נודע ביהודה פבר כתבתי למעלה מה שנראה לי הדל בדעתו מתוך דבריו שבמהדורא תניינא בזה גם הגאון בית מאיר בסי'תקל"א הביא מה שהתיר הגאון נודע ביהודה במהדורא קמא וכתב על דבריו ולדעתי

לא נראה הכי מהא דתנו רבנן כל אלו המתירים לגלח במועד מותרים לגלח בימי אבלו ודוק ועיין נמי בספר בגן אריאל: עתה השגתי ספר יקר נזר ישראל לידידי הגאון ישראל מתתל' אווערבאך אבד"ק גוואזדזיק יצ"ו וראיתי בחלק שני (מקרא קודש) ריש סי' מ"ט שכתב בדין גילות בחול המועד דאף אם גילח קודם יום טוב לא יגלח במועד ובבניאורו (ליקוטי רימ"א) מראה מקום הוא למה שכתב הרב זכור לאברהם במערכת חול המועד בשם מרן חיד"א שהגאון נודע ביהודה התיר למי שגילח ערב יום טוב להתגלח על ידי עני שאין לו מה יאכל ושחלקו עליו וכו' והוסיף על זה שגם בספר חסד לאברהם סי' נ"ד מסיק נמי לאיסור וגם בחתם סופר פסק לאיסור וכן פתב בישיבות יעקב סק"א עכ"ד יצ"ו והנה ספר חסד לאברהם שו"ת שנים הם.

א) להרב מוהר"א אלקעלעי מח"ס זכור לאברהם. ב) להרב מוהר"א תאומים ואין גם אחד מצוי אצלי לעיין בדב"ק אמןם בישיבות יעקב עינתתי ובמחילת כתי"ר אינו ענין למה שחידש הגאון נודע ביהודה כלל ודברי הגאון ישיבות יעקב הם בסי' תקל"א שעל מה שפסק מרן שאף אם גילח ערב הרגל אסור לגלח בחול המועד הביא שדעת רבנו תם שאם גילח בערב הרגל מותר להתגלח בחול המועד וכתב להכריח שלא פדעת רבינו תם והרב נודע ביהודה חידש שלא נחלקו הפוסקים אלא באם יתגלח שלא על ידי עני דאילו על ידי עני שאין לו מה יאכל מותר לכולי עלמא והרבנים הבאים אחריו חלקו עליו וסוברים שאף על ידי עני שאין לו מה יאכל אסור להתגלח בחול המועד אף אם גילח קודם הרגל כמתבאר מפל מה שהבאתי אני הדל וכן תראה שמרן חיד"א הביא דבר זה בסי' תקמ"ב בשם מקור דין מלאכה על ידי עני שאין לו מה יאכל ואין מזה שום רמז בדברי הגאון ישיבות יעקב כמו שיראה הרוואה: גם השגתי ספר האשכול שנדפס בשנת תרכ"ח עם בניאור נחל אשכול לגאון בדורנו וראיתי בח"ב בהלכות מועד קטן סי' מ"ה בנחל אשכול ס"ק י"ז שאחר שכתב שכל הפוסקים סוברים דאף למי שגילח קודם הרגל אסור לגלח בחול המועד (וכתב עיין י"ד שמה שכתב הטור בשם רבינו תם זה לא נמצא בראשונים והיה כתוב י"א עיין הגהות מיימוניות ונשתבש ר"ת) ואף שבדרכנו בשעת הדחק סמכינו איחיד עיין נקודות הפס"ק סי' רצ"ג מלאכת חול המועד לרוב הפוסקים הוא דאורייתא וכו' וכל מה שלא התירו אסור מן התורה ואף שיש לומר שלא גזרו אלא על שער הראש עיין מחצית השקל פינן שהתירו שפה אף שאינו מעכב אכילה או פדכתב בתשובת ע"ש שלא גזרו לקלקול יום טוב אחרון כל זה הבל ורעיון רוח שעל כל פנים לא תמצא בהדיא שהתירו אם כן אף בלא גזרה שמה יכנס מנוול אסור מן התורה משום מלאכה ואין לה אלא מה שהתירו בהדיא ואף אם ברור לה שאם הנה בית דין הגדול בימינו היו מתירים להם נתנה התורה רשות ולא לנו ובליקוטי הפרד"ס לרש"י ד' כ"א שער שבמקום הקנה מותר להעבירו בחול המועד אף שגזרו על תגלחת בחול המועד לפי שהקנה ספנה עכ"ל הרי דאי לאו ספנה לא התיר אף שאינו בראש ואף שלא פשע ולא שייך חשש ניוול ואזיל לשיטתו בחגיגה י"ח מלאכה בחול המועד דאורייתא והרי"ף והרא"ש כתבו במועד קטן י"ט להכי אין שמני עצרת מבטל גזרת שלשים שלא נהג כלל דין שלשים שמה שאסור בתספורת מטעם רגל הוא ולא מטעם אבילות ואי בגילח בערב יום טוב פדרה כל העולם שרי נמי בחול המועד הרי משפחת שגילח ערב יום טוב ומת לו מת ונהג אבילות שעה אחת קודם יום טוב יום טוב מבטל שבועה ובחול המועד

מותר לספר מטעם יום טוב ואסור מטעם גזרת שלשים ואף אי אסור חול המועד דרבנן מפל מקום בכלל איסורין הוא שלא התירו חכמים וכו' הנה אחר פל אלה הדברים פתב ויש ממציא היתר לספר על ידי פועל שאין לו מה יאכל דמותר במלאכה וגם זה לא נראה כלל דלא התירו אלא לעשות מלאכה ובשעת מלאכה נזכר שעני הוא ואחר שנעשית המלאכה אין מראית עין אבל הכא לאחר שנסתפר פולי עלמא רואין אותו ומי יעיד שפועל שאין לו מה יאכל גלחו וחוזינו בגמרא דף י"ד שאסרו אפילו היכא דאיכא סכרא להתיר כל היכא דלא מוכח מילתא ביום טוב ואיכא חשש לרואים ואפילו איכא סכרא שהרואים ידעו טעם שהותר לו כגון חולה ונתרפא אסר הרשב"א (ספקן דתוספות י"ד ע"א דוקא באומן שחלה ונתרפא עיין י"ד) תדע שבמשנה ד' י"ז ע"ב אסרו פתיבת ס"ת והתירו למי שאין לו מה יאכל אבל במשנתנו אלו מגלחין לא הוסיפו וכן ממי שאין לו מה יאכל היינו טעמא דלא מוכחא מילתא ולבר מן הדין אסרו גם כן משום גזרה שמה יכנס מגנול וראיתי לחכם אחד שמביא ראיה שרש"י סובר בגילח ערב יום טוב מותר במועד שפירש בריש דף י"ד מאן דמיתרשל ולא גילח מקמי רגל וזה שיבוש רש"י דבר בהוה בימיו שלא גילחו אלא הראש דמאן דמגלח בערב יום טוב לא יצטרף ברגל דאפילו פהו גדול די לו מערב שבת לערב שבת בתענית דף י"ז וכן אנחנו אין מגלחין הראש אלא אחר כמה שבועות ועוד דרש"י פירש כן לסלקא דעתין דמקשן דאיבעיא ליה באבדה אבדתו בערב יום טוב דאונס דמותר לגלח אם כן כל שכן מי שעשה חובתו וגלח ערב יום טוב פתקנת חז"ל דאי לזה אסר אף שעשה מה שצונו וכל אדם ראה שלא זלזל יום טוב ראשון כל שכן מאן דלא קיים אבל כשפשט בש"ס דלא מוכחא מילתא ממילא ידענו כל היכא דלא מוכחא מילתא בתוה ימי רגל למה הותר לו אסור לגלח: (ב) בית הכנסת שנתפשו הקהל עם הבנאים בקבלנות על מנת לשפות בשבתות וימים טובים ולא התנו על חול המועד ועתה אם ירצו להשפיתם ממלאכתם צריכים לשלם שכתם הנה כבר כתב הרב מגן אברהם בסי' רמ"ד סק"ח דברבים ליכא חשד ורק משום חילול השם הוא דאיכא שהאומות אין מניחים לבנות ביום האסור להם אבל בחול המועד ליכא חילול פיון שהישראלים עוסקים בקצת מלאכות המותרות כן פתב הגאון נודע ביהודה מהדורא תניינא סי' ק"ג ונראה דמה שהוצרך לזה הוא בדליכא למיחש שיתבטל הבנין אבל אם יש לחוש שעל ידי שיתבטלו בחול המועד יתבטל הבנין לגמרי או מצד הפועלים או מצד שיערערו שרי המדינה וכיוצא פשיטא דשרי משום דהוי דבר האבד כדכתב מרן בבב"ד הבית ריש סי' תקמ"ד והביא דבריו הגאון מגן אברהם בסק"ב ומרן חיד"א בברכי יוסף שם אות ב' פתב במקומותינו דצריף טורח וממון ועת רצון לקחת רשות לבנות בית הכנסת ויש כמה מונעים פשיטא דשרי וכדכתב מרן בבב"ד הבית עכ"ל (חידוש הוא שלא זכר דברי הרב מגן אברהם) וכן פתב הרב שלחן גבוה בסי' תקמ"מ סק"ו שהיה מעשה בעיר גדולה בשנת תפ"ח שהתחילו לבנות בית תלמוד תורה בחדש אלול בלא מאמר המלך ונמשך הבנין עד אחר סוכות והתירו רבני מתא לבנות גם בחול המועד על ידי אנשים נכרים ועל ידי ישראל שאין לו מה יאכל מפני שחששו שמה יהיה איזה ערעור מ"ה לעבב הבנין שנעשה ואין לה דבר האבד גדול מזה עי"ש: וגדולה מזאת ראיתי בס' נחמד למראה ח"ב בריש מסכת מועד קטן אמתניתין דעושין כל צרכי רבים וכו' שהביא הרב להתיר אף בזמן הזה שאנו חוסים בצל מלכי חסד ורחמים ובלתי רשות

בונים בתי פנסיות פדרף שפל אדם בונה ביתו התירו לבנות בחול המועד משום חשש
כל דהו והוא שאחר שהביא דברי מרן שבבדק הבית וברפי יוסף הנ"ל כתב וכן ראינו
הלכה והן מורין רבני מתא איזמיר יע"א שפא רשות מהמלך לבנות הבתי פנסיות
שנשקפו בשנת התקל"ב והתירו לבנות בפורים וחול המועד וערב פסח מטעם האמור
וכן בשנת תר"א שנשקפו הבתי פנסיות אף שבימים האלה הם מלכי חסד ורחמים ובלתי
רשות בונים הבתי פנסיות פאדם הבונה ביתו ואין פוצה פה עם כל זה התירו לבנות
הבתי פנסיות משום דלאו כל שעמא מיתרחיש ולא פחית עלמא מקנאה ושנאה ומדברי
שטנה ועביד דהקרא וחוששנו פן ח"ו יהיה איזה עיפוב ועוד דלא ימצא פועלים מרוב
הבניינים שנשקפה העיר וציון לעיין בספר חקרי לב בשנייני אורח חיים סי' כ' (אינו
מצוי אצלי) ובספרו מעשה אברהם בחלק א"ח והביא מה שכתב מרן חיד"א במחזיק
ברכה סי' תתקמ"ד אות ה' בשם הרב מזבח אדמה דלעשות ספסלים בבית הכנסת שלא
יהיה מחלוקת מיקרי צורכי רבים וכן עשו בעיר קדשינו ירושלים תובב"א בפני הרב
מוהר"ר בנימן פדכתב הרב מוהר"י בואינו בספר שלחן מלכים וכן נהגו לסדר צרכי
רבים למנות גבאי צדקה וגבאי בית הכנסת ולגמילות חסדים וכיוצא וכן נהגו באיזמיר
למנות גזברי וגבאי הסברה קדושה וביקור חולים וכו' וכו' ומנהגו של ישראל תורה
עכ"ל הרי לפנינו הלכה למעשה להתיר בגין בית הכנסת פשיש לחוש חשש כל דהו שמא
יהיה איזה עיפוב ומניעה בדבר (מה שציין לעיין בספרו מעשה אברהם לא מצאתי כעת):
והיה נראה לכאורה שיש מזה סתירה להיתרו של הרב נודע ביהודה דהא משמע דלולא
החשש שיהיה עיפוב משרי המדינה לא היו מורים היתר לבנות בחול המועד אף נראה
דאין מזה סתירה לפי שמשמעות הדברים הוא שהתירו על ידי אנשים שכירי יום ולכן
הנצרכו לטעם זה אבל אם היה באפשרות לבנות על ידי קבולת גם בלא זה היה מותר
מטעם שכתב הרב נודע ביהודה: והרב שערי תשובה בסי' תקמ"ג (על מה שכתב מרן
בסעיף ב' נכרי שקבל מערב יום טוב לבנות בקבלנות אסור להניח לבנות בחול המועד
אף שהוא חוץ לתחום) הביא מה שכתב הרב נודע ביהודה הנ"ל וסיים ועיין תשובת
מוהר"ם בר ברוך הקטנים סי' קמ"ב שאפילו התחילו הנכרים לבנות קודם יום טוב ואין
רוצים ליבטל ואם אין מניחים אותם לגמור לא יהיו נגמרים אסור להניחם לגמור בחול
המועד והביאו מחזיק ברכה וכתב שפן כתב בשניבולי הלקט בשם הגאונים עכ"ל והנה
ספר שו"ת מוהר"ם בר ברוך אין אצלי ועינתי במחזיק ברכה וליתנהו להני מיילי שם
ולא דבר בסי' תקמ"ג פלל וראיתי שהדברים האלה כתובים בברפי יוסף ובמחילת כבוד
גאונו נתן מקום לטעות פי מסיגנון לשונו שאחר שהעתיק תורף דברי הנודע ביהודה
סיים במה שהביא מרן חיד"א בשם מהר"ם בר ברוך מי שאין בידו שו"ת הנ"ל ולא ספר
ברפי יוסף יבין שמביא דברי מוהר"ם לסתור דברי הנודע ביהודה ואין האמת פן כמו
שיראה הרואה בגוף דברי הברכי יוסף שעל מה שכתב מרן פותי שקבל לבנות ביתו של
ישראל בקבלנות וכו' מביא וקורא דברי מוהר"ם בר ברוך הללו ומובן שאין הדברים
אמורים אלא לאיש פרטי הבונה ביתו אבל בבנין בית הכנסת וכיוצא שהוא בגין של
רבים לא מייירי כלל ולענין זה חידש הגאון נודע ביהודה דכיון דהוא בגין של רבים
דליכא משום חשדא אלא דבשבת ויום טוב אסור משום חשש חילול השם ח"ו להניח
לזולתנו לעשות מלאכה ביום האסור לנו מה שאין האומות מניחים לעשות פן אבל

בְּחֹל הַמוֹעֵד שֶׁפֶל הָאֲנוּמוֹת רוֹאִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בְּכַמָּה מְלָאכוֹת (בְּדָבָר הָאֵבֶד וְכִינְצָא) בְּחֹל הַמוֹעֵד מֵה שְׁאִין עוֹשִׂים כֵּן בְּשִׁבְת יוֹם טוֹב עַל כֵּן יֵאמְרוּ בַּגּוֹיִם הַנֹּחַ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל שֶׁכֹּה דִּינֵיהֶם זֶה אֲסוּר וְזֶה מְנוּחָה לָהֶם וְאִין כְּפֹאן חֲשֵׁשׁ חִילּוּל הַשֵּׁם וְאִין לָנוּ סְתִירָה לְזֶה מְדַבְּרֵי רַבֵּינוּ מוֹהֵר"ם בַּר בְּרוּךְ דְּלֹא מֵיִרֵי אֶלָּא בְּיַחֲד הַבּוֹנֵה בֵּיתוֹ פְּאָמֹר:
וְהַשְּׁגָתִי סֵפֶר שְׁבוּלֵי הַלְקֻט הַשְּׁלֵם (אֲשֶׁר נִדְפַס מִקְרוֹב בְּוִילְנָא בְּדַפּוּס רֵא"ם) וְרֵאִיתִי שְׁמַה שֶׁפֶתַח מֶרֶן חֵיד"א בְּשֵׁמוֹ שֶׁפֶתַח בְּשֵׁם תְּשׁוּבָה לְגֵאוּנִים כְּדַבְּרֵי מוֹהֵר"ם בַּר בְּרוּךְ דְּבָרֵי הַשְּׁבוּלֵי הַלְקֻט הֵם בְּעֶרְוָה שְׁבִיעִית סִי' רכ"ב וְנ"ל שֶׁאֵלוֹ לְגֵאוּנִים יִשְׂרָאֵל שֶׁהַשְּׁפִיר פּוֹעֲלִים קוֹדֵם הֶרְגֵּל לְבָנוֹת לוֹ בְּנֵן שֶׁלוֹ וְהַתְּחִילוֹ לְבָנוֹת קוֹדֵם יוֹם טוֹב וְלֹא הִסְפִּיקוּ לְגַמְרָא אוֹתוֹ מֵהוּ שֶׁיִּגְמְרוּ בַּמוֹעֵד לְפִי שְׁאִין רוֹצִים לְיִבְטֵל וְאִם לֹא הָיוּ מְנוּחָחִים אוֹתָם לְגַמְרָא בַּמוֹעֵד שׁוֹב לֹא יִהְיוּ גּוֹמְרִים אוֹתוֹ וְכִבֵּר הוּא כְּכֹלֹ אֲבוּד וְהַשְּׁיָבוּ כֹּה דַעֲתִי נוֹטָה שֶׁאֲסוּר לְהַנִּיחַ לְגַמְרָא בַּמוֹעֵד דְּאִמְרִינוּ מִקְבְּלֵי קִיבּוּלַת בְּתוּף הַתְּחוּם אֲסוּר דְּהֵינּוּ נְכָרֵי שֶׁקְּבַל מְלָאכָה מִיִּשְׂרָאֵל קוֹדֵם יוֹם טוֹב בְּתוּף הַתְּחוּם אֲסוּר דְּכִי אֲזָלִי בְּנֵי אוֹתָהּ הָעִיר יִחְזוּ לְנְכָרֵי דַעֲבִיד עֲבִידָתָא דְיִשְׂרָאֵל בְּיוֹם טוֹב אִמְרֵי הָאִי יִשְׂרָאֵל יִהִיב עֲבִידָתָא בְּיוֹמָא טָבָא וְנִפְיִק מִיְּנִיָּה חוֹרְבָא וְלֹא יִדְעוּ דְּקִיבְלָהּ נְכָרֵי מִיִּשְׂרָאֵל מִקְמֵי יוֹמָא טָבָא וּמִשְׁמַע דְּכִי אֲסַר שְׁמוּאֵל כְּגוֹן מְלָאכָה הַיְדוּעָה דְשֶׁל יִשְׂרָאֵל אֲבָל חוּץ לְתְּחוּם קְאָמַר שְׁמוּאֵל דְּמִתְרָא בְּמִקּוּם שְׁאִין רְגִילִים יִשְׂרָאֵל לְבֹא שֶׁם אִמְרַב רַב פְּפֹא אִי אִיכָּא מְתָא דְיִשְׂרָאֵל דְרִים שֶׁם וּמִיִּקְרָבָא לְהַתֵּם אֲסוּר מִשׁוּם דְּקָא חֲזוּ לִיה בְּנֵי הַהוּא מְתָא וּמִסְקִנָּא בְּחֻלּוֹ שֶׁל מוֹעֵד דְשְׁכִיחֵי אִינְשֵׁי דְאֲזָלִי מְדוּכְתָא לְדוּכְתָא אֲפִילוּ חוּץ לְתְּחוּם אֲסוּר וְאִמְרִינוּ מַר זוּטְרָא בְּרִיָּה דְרַב גֵּתוֹ בְּנֵי לִיָּה אֲפִדְנָא מִקְבְּלֵי קִיבּוּלַת חוּץ לְתְּחוּם אִיִּקְלְעוּ לְהַתֵּם רַב הוּנָא וְרַב סְפָרָא בַּר רַב חִינְנָא וְלֹא עֵייל לְגַבְיָה דְקָא סְבִירֵי דְאֲפִילוּ חוּץ לְתְּחוּם אֲסוּר דְרַגְלֵי אִינְשֵׁי לְמִיזֵל לְהַתֵּם עַכ"ל הַתְּשׁוּבָה שֶׁהוֹבָאָה בְּשִׁיבּוּלֵי הַלְקֻט הַנֶּהָרָה דְלֹא מֵיִרֵי מִבְּנֵי רַבִּים כִּי אִם בְּיַחֲד הַבּוֹנֵה בֵּית וּבְזָה וְדֹאֵי אֲסוּר אֲבָל בְּגִדּוֹן הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה בְּנֵן בֵּית הַפְּנֹסֶת כִּי בְרַבִּים הָיוּ וּסְבִירָא לִיָּה דְבְרַבִּים לִיכָּא חֲשָׁדָא נְרָאָה דְשְׁפִיר קְאָמַר דְּבְחֹל הַמוֹעֵד גַּם מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ חִילּוּל הַשֵּׁם חֵס וְשְׁלוּם לִיכָּא וְלָכֵן הָיָה נְכוּן לְהַגָּאוֹן שְׁעָרֵי תְּשׁוּבָה לְהַבִּיא בְּתַחֲלָה עַל דְּבָרֵי מֶרֶן הַנֵּ"ל אֵת דְּבָרֵי תְּשׁוּבַת מוֹהֵר"ם בַּר בְּרוּךְ וְאַחַר כֹּה לְכַתּוּב מֵה שְׁחִידָשׁ הַנוֹדַע בִּיהוּדָה לְעֵינֵן בְּנֵן שֶׁל רַבִּים: וּבַגּוּף הַדִּין בְּנֵן בֵּית הַפְּנֹסֶת בְּקִבְלָנוֹת עַל יְדֵי נְכָרִים בְּחֹל הַמוֹעֵד עִם שְׁסֻבְרַת הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה נְרָאִית נְכוּנָה דְאִין לְחוּשׁ מִשׁוּם חִילּוּל הַשֵּׁם לְגַבֵּי חוּל הַמוֹעֵד שְׁגַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עוֹסְקִים בְּאִיזָה מְלָאכוֹת הַפְּנוּתְרוֹת עַל יְדֵי עֲצָמָם וּבְמִשְׁאָ וּבְמִתְּנָ וְכו' מְכָל מְקוּם יְסוּד דְּבָרֵיו הוּא דְנִקִּיט עֵיקַר כְּמֵאן דְּאִמְרַב דְּבְרַבִּים לִיכָּא חֲשָׁדָא (וְרַק מִשׁוּם חֲשֵׁשׁ חִילּוּל הַשֵּׁם וְלָזֶה הַסְּבִיר דְאִין שְׁיִיף לֹא מֵרַב כֵּן בְּחֹל הַמוֹעֵד) וְאִינוּ פְּשוּט לֹאמַר כֵּן וַיֵּשׁ הַרְבֵּה פּוֹסְקִים שְׁסוּבְרִים דְלֹא קִיָּמָא לָן כִּי הָאִי שְׁיִנוּיָא דְבְרַבִּים לִיכָּא חֲשָׁדָא וְעוֹד נְחָלְקוּ רַבֵּי הָאֲחֵרוּנִים דִּישׁ אוֹמְרִים דְדוּקָא בְּאִם הַחֲשָׁד הוּא שְׁעוּבְרִים אִיסוּר תוֹרָה בְּזָה הוּא דְבְרַבִּים לֹא חִיָּשִׁינוּ שְׁיַעֲבְרוּ אִיסוּר תוֹרָה אֲבָל אִם הַחֲשָׁד הוּא שְׁעוּבְרִים אִיסוּר דְרַבֵּן לֹא סְמִכִינוּ אֵהָאִי שְׁיִנוּיָא דְבְרַבִּים לִיכָּא חֲשָׁדָא וַיֵּשׁ סוּבְרִים בְּהַפֶּה וְעוֹד יֵשׁ סְבָרָא דְבְּמִקּוּם מְקוֹדֵשׁ כְּבֵית הַפְּנֹסֶת כּוּלֵי עֲלָמָא מוֹדֵי דְלֹא סְמִכִינוּ לְהַתִּיר עַל כֵּי סְבָרָא דְבְרַבִּים לִיכָּא חֲשָׁדָא וְעוֹד כְּתַבוּ הַפּוֹסְקִים דְבְרַבִּים דְלִיכָּא חֲשָׁדָא מְכָל מְקוּם מְכַוֵּר הַדְּבָר וְעוֹד כְּתַבוּ דְהִיכָּא דְשְׁכִיחֵי פּוֹרְצֵי גֵזֵר חִיָּשִׁינוּ אַף בְּרַבִּים כְּאֲשֶׁר מִתְבָּאָר כֹּל זֶה מִמָּה שֶׁפֶתַח בְּתִי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִלִים בְּמַעֲרַכַת הַחֵי"ת אוֹת ד"ן: וְכַעַת אֲשַׁפְחָנָא מְרַגְנִיתָא דְאֵתָא לִידֵאִי

ספרא רבה שו"ת פנף רננה וחוזה הוית בסי' כ"א דשקיל וטרי בהאי דינא אי ברבים איפא חשדא ואסברה ניהלן דלפום מאי דכתב הרב מגן אברהם גבי קבלנות על ידי נכרים דאיפא משום חילול השם שחאנמות אין מניחים לעשות בחגיגהם וכו' אם פן ממילא אין חילוק בין יחיד לרבים וגם ברבים איפא חשדא והוא דעיקר היתר של רבינו תם לבנות בית בקבלנות הוא משום שיאמרו קבלן קבלנותיה עביד ולא יחשדוהו בשכירי יום ודעת הר"י לאסור שמה יאמרו שכירי יום הם וצריף לומר דלרבינו תם לא חיישינן שיתלו באיסור דאדרבא יעמידוהו בחזקת פשרות ויחקרו עד שיגיעו האמת וכל זה במי שלא הורעה חזקתו אבל פינו דקבלנות נמי אסור משום חילול השם ודאי הורעה חזקתו ויתלו באיסור דשכיר יום הוא ואסור מדין הש"ס והא דבסוף פרק קמא דעבודה זרה פריף כותי נמי יאמרו אריסותיה עביד אף דבאריסות נמי עובר הישראל בלפני עור מפל מקום פינו דאריסות רגילות טפי יתלו ברגילות לא כן בקבלנות דלא יתלו בו אלא מפת חזקת פשרות והיא דהורעה חזקת פשרות יתלו באיסור כמו בהיתר ואין חילוק בין יחיד לרבים פינו דהורעה חזקתיהו ואף שכתב הטורי זקב בסי' תרנ"ה בנכרי שהביא לולב מחוץ לתחום דמותר ביום טוב דלא שכיח שיעשה אדם מצנה הבאה בעבירה אם פן בבנין בית הכנסת שהוא מצנה יתלו בהיתר זה אינו שהרי עושין עבירה דחילול ה' וגם בלאו הכי ידוע דהמתחדשים עושים פתי פנסיות נגד הדין ומנהגי ישראל ואף דבית הכנסת שבעיר הרב השואל אינה ממש פאותן פתי פנסיות מפל מקום אינה על פי הדין ומנהגי ישראל והיא רק כמו שעושים שאר העמים מקום קיבוץ ויבדאי איפא חשדא ואסור ליפנס אפילו לרבינו תם המיקל בקיבולת היכא דאיפא חשדא ודאי אסור ובזה ודאי גם ברבים איפא חשדא דכרוכם פן חטאו וגם בלאו הכי הרבה אחרונים חלקו על המגן אברהם דדוקא באיסור עבודה זרה דחמיר לא נחשדו רבים מה שאין פן באיסור קל דאמירה לנכרי כמו שכתב בס' ת"ש ועיין מגיד משנה ומשנה למלך פרק י"א מהלכות אישות דבאיסור דרבנן לא פולי עלמא זהירי ואף דבחוליון ד' גבי חמצן של עוברי עבירה מבואר דגם בדרבנן לא שביק היתירא ואכל איסורא מפל מקום היכא דאית ליה הנאה טפי מן האיסור חשיד לעבירה ובביאת זנות מים גנובים ימתקו עח"ד סי' קפ"ה והכא בשכירי יום אפשר מרויח יותר מבקבלנות ועיין טורי זקב סי' תרע"א סק"ט בנר חנוכה שהוא דרבנן איפא חשדא שעובר ואפשר דזו מחלוקת רבינו תם ור"י דרבינו תם מתיר קיבולת ולא חייש לחשדא דשכירי יום דסובר דאמירה לנכרי אסור מדאורייתא פדעת הסמ"ג שהביא הטורי זקב סוף סי' רמ"ג לכן לא יחשדוהו דעבר אדאורייתא ולהר"י אמירה לנכרי שבות מדרבנן ואיפא חשדא ועל כל פנים היתר של המגן אברהם דברבים ליכא חשדא לא מהני בנדון דידן פאמור (פינו דגם בקיבולת עביד איסורא משום חילול ה') אלו תורף דב"ק וילעגנן הלכה למעשה החכם עיניו בראשו ואין לדון אלא מה שעיניו רואות הפל לפי הענין יוכל להקל באמת הבנין: הו אמת שהגאון פרי מגדים באשל אברהם סי' תקמ"ד סק"ב מצדד להתיר אף על ידי פועלים נכרים בנין בית הכנסת אף אם יו חשש שיתבטל הבנין פגון בזמן הזה שאין מתחילין לבנות פלל אם לא נטלו רשות מהש"ך והוא פן חסר המציאות להתחיל לבנות בלא הורמנא דמלכא דדינא דמלכותא דינא וכשנטלו רשות שוב אין שום חשש עיכוב אם ישאר לאחר המועד ובכל זאת מצדד הרב להתיר לבנות בחול המועד על ידי פועלים נכרים פן נראה ממה שכתב

בְּזֶה הַלְשׁוֹן כָּתַב בְּדָק הַבַּיִת וְכו' וְעַל יְדֵי אֵינֹו יְהוּדֵי י"ל (יֵשׁ לֹוֹמֵר) שָׂרִי בְּכָל עֲנָן עֵינָן
סִי תִקְמ"ג אֹת ג' עכ"ל וְנִרְאֶה שֶׁהוּא טְעוּת הַדְּפוּס וְצָרִיךְ לִהְיוֹת אוֹת א' וְכֹנְנָתוֹ לְמַה
שֶׁכָּתַב הָרַב מִגֵּן אַבְרָהָם בְּרִישׁ סִי תִקְמ"ג דְּשִׁבוּת דְּאַמִּירָה לְנִכְרֵי מוֹתֵר לְדַבְרֵי מִצְוֶה
הַצָּרִיךְ בְּחֹל הַמוֹעֵד דְּהָא יֵשׁ מִתִּירֵין אֶפְיָלוּ בְּשִׁבְתָּ עכ"ל וְאִם כֵּן לִפִּי זֶה כָּל שָׁפֵן שֵׁישׁ
לְהַתִּיר כִּשְׁהוּא בְּקַבְלָנוֹת עַל יְדֵי נִכְרֵי אֶף נִרְאֶה שֶׁלֹּא צָדַד לְהַתִּיר אֲלָא אִם הוּא בְּעֲנָן
שֶׁבְּחֹל הַמוֹעֵד עֲצָמוּ יוֹגְמֵר הַבְּנֵן דְּזֶה מִיִּקְרֵי צָרִיךְ בְּחֹל הַמוֹעֵד אֲבָל אִם לֹא יוֹגְמֵר הַבְּנֵן
בְּחֹל הַמוֹעֵד וְדַאי אֵין מְקוֹם לְצַדֵּד לְהַתִּיר אֶף עַל יְדֵי נִכְרֵי וְאֶף שֶׁלֹּא כָּתַב מְפוֹרֵשׁ כֵּן
סִתְמוּ כְּפִירוּשׁוֹ שֶׁהֲרִי סִמָּךְ אֶהְיָא דְסִי תִקְמ"ג וּמְפוֹרֵשׁ בְּדַבְרֵי הָרַב מִגֵּן אַבְרָהָם שֶׁלֹּא
הַתִּיר אֲמִירָה מִשׁוּם דְּבַר מִצְוֶה אֲלָא אִם הוּא צָרִיךְ בְּחֹל הַמוֹעֵד וּלְפִי זֶה אֵין סִתְרָה
לְסִבְרָתוֹ הַלְזוּ מִדַּבְרֵי הַגָּאוֹן נוֹדַע בִּיהוּדָה הַנְּזוּ"ל בְּרֵאשׁ אוֹת זוּ מִמָּה שֶׁהוֹצֵרָה לְהַתִּיר
מִטְעַם דְּבַרְבִּים לִיכָּא חֲשָׁדָא וּבְחֹל הַמוֹעֵד לִיכָּא חִילּוּל ה' וְלֹא הַתִּיר מִטְעַם דְּשִׁבוּת
דְּאַמִּירָה מוֹתֵר בְּחֹל הַמוֹעֵד לְצוֹרֵךְ דְּבַר מִצְוֶה שֶׁהוֹצֵרָה לְטַעְמוֹ כְּדִי לְהַתִּיר אֶף אִם לֹא
יוֹגְמֵר הַבְּנֵן בְּחֹל הַמוֹעֵד דְּבִזְזָה אֵין הִיתֵר אֲמִירָה בְּחֹל הַמוֹעֵד כִּינּוּן שֶׁאֵינֹו דְּבַר הַצָּרִיךְ
בְּמוֹעֵד כֵּן נִרְאֶה לְדַעְתִּי הָעֲנִיָּה אֲמַנָּם רְאִיתִי עֲתָה לִידִידֵי הַגָּאוֹן אַבְד"ק גַּאוּוֹזְדִּיזִיק יצ"ו
בס' נִזְרֵי יִשְׂרָאֵל בְּקוֹנְטְרִיס מְקַרָּא קִדְשׁ סִי ס"א שֶׁכָּתַב בְּסֵעִיף א' דְּצָרִיכֵי רַבִּים מוֹתֵר
לְעֲשׂוֹת בְּחֹל הַמוֹעֵד וְכו' וּבְסֵעִיף ב' כָּתַב בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים בְּצָרִיכֵי רַבִּים שֶׁצָּרִיכִים
לְגוּף הָאָדָם אֲבָל שְׂאָר צָרִיכֵי רַבִּים כְּגוֹן בְּנֵן בֵּית הַכְּנֶסֶת אֶפְיָלוּ צָרִיךְ לְהֵם עֲתָה שְׂאֵין
לְהֵם מְקוֹם לְהַתְּפַלֵּל אֲסוּר לְעֲשׂוֹת בְּחֹל הַמוֹעֵד וְהוּא הַדִּין דְּבִשְׂאָר צָרִיכֵי מִצְוֶה אֲסוּר
לְעֲשׂוֹת מְלָאכָת אֲנָפֵן בְּמוֹעֵד וּבְזִמְן הַזֶּה הָיִי בְּנֵן בֵּית הַכְּנֶסֶת דְּבַר הָאָבֵד דְּחִיִּישִׁינוּן שֶׁיִּמְנְעוּ
הָעֲרֵפָאוֹת מִלְּבַנּוֹת בֵּית הַכְּנֶסֶת עכ"ל וּבְלִיקוּטֵי רִימ"א שָׁם סק"ג כָּתַב דְּכָל צָרִיכֵי רַבִּים
שְׂאֵין הַגּוֹף נִהְיָה מֵהֵם אֲסוּר מַעֲשֵׂה אֲנָפֵן עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל רַק מַעֲשֵׂה הַדִּיּוּט אֲבָל לְצוֹרֵךְ
מִצְוֶה עוֹבְרָת הַצָּרִיךְ עֲתָה בְּמוֹעֵד כְּגוֹן כְּתִיבַת סֵפֶר תוֹרָה שֶׁצָּרִיךְ עֲתָה לְמוֹעֵד מוֹתֵר אֶף
עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל מַעֲשֵׂה אֲנָפֵן וְעַל יְדֵי נִכְרֵי מוֹתֵר לְצוֹרֵךְ מִצְוֶה בְּכָל עֲנָן אֶף שֶׁאֵינֹו מִצְוֶה
עוֹבְרָת וְלָכֵן מוֹתֵר בְּנֵן בֵּית הַכְּנֶסֶת עַל יְדֵי נִכְרֵי בְּכָל עֲנָן (וּמִרְאֶה מְקוֹם לְזֶה אֲשֶׁל
אַבְרָהָם סק"ב וּסִק"ג) וְסִיִּים וּמִדַּבְרֵי הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה שֶׁהִבְאִיתִי בְּסִק"ה (הִיא הַתְּשׁוּבָה
שֶׁהִבְאִיתִי אֲנִי הַדָּל לְמַעֲלָה) מִשְׁמַע דָּאֶף עַל יְדֵי נִכְרֵי אֲסוּר אִם לֹא בְּנִדּוֹן דִּידִיָּה מִהַטְעָמִים
שֶׁכָּתַב שָׁם עכ"ל יצ"ו נִרְאֶה שֶׁהִבִּין מִדַּבְרֵי הָרַב פְּרִי מְגֻדִים דְּמִתִּיר אֶף אִם לֹא יוֹגְמֵר
הַבְּנֵן בְּחֹל הַמוֹעֵד וְלָכֵן כָּתַב שֶׁמִּשְׁמַע מִדַּבְרֵי הַנּוֹדַע בִּיהוּדָה שֶׁלֹּא כְּדַבְרֵי גַם אֲשִׁיב
לְהַגְאֵבֵד"ק יַאזְלוֹיִטִּץ יצ"ו בְּסִפֶּר מְנַחַת קְנָאוֹת עַל מִס' סוּטָה בְּקוֹנְטְרִיס מְנַחַת פְּתִים בְּסִי
תִקְמ"ד שֶׁכָּתַב הָרַב יצ"ו (עַל מַה שֶׁכָּתַב הָרַב מִגֵּן אַבְרָהָם בְּשֵׁם בְּדָק הַבַּיִת כְּנִזוּ"ל) וְזוּ"ל
וּבְמִדִּינּוֹת הַלְלוּ נִרְאֶה דְּלֹא הָיִי דְּבַר הָאָבֵד וְעֵינָן פְּרִי מְגֻדִים דְּעַל יְדֵי נִכְרֵי מוֹתֵר לְבָנוֹת
בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּכָל עֲנָן וְנִרְאֶה טְעָמוֹ כְּדַכְּתַב מִגֵּן אַבְרָהָם רִישׁ סִימֵן תִּקְמ"ג דְּלְצוֹרֵךְ מִצְוֶה
הַמוֹתֵר שְׁבוּת דְּאַמִּירָה בְּחֹל הַמוֹעֵד דְּהָא יֵשׁ מִתִּירֵין אֶפְיָלוּ בְּשִׁבְתָּ אֲבָל צָרִיךְ עֵינּוֹן דְּהָא
כָּתַב הַמִּגֵּן אַבְרָהָם סִי רע"ו דְּאַפְיָלוּ הַמִּתִּירֵין לֹא הַתִּירוּ בְּנֵן בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּשִׁבְתָּ עַל יְדֵי
נִכְרֵי מִשׁוּם דְּשִׁבוּת קְרוּבָה הַתִּירוּ וְלֹא שְׁבוּת רְחוּקָה וְכו' וְאִם כֵּן גַּם בְּחֹל הַמוֹעֵד אֵין
לְהַתִּיר עכ"ל וְלִי הַדָּל נִרְאֶה שֶׁגַּם הָרַב פְּרִי מְגֻדִים לֹא צָדַד לְהַתִּיר אֲלָא שְׁבוּת קְרוּבָה
דְּהֵינֵנוּ כְּשִׁינְגְמֵר הַבְּנֵן בְּחֹל הַמוֹעֵד (דְּזֶה מִקְרֵי דְּבַר מִצְוֶה הַצָּרִיךְ בְּחֹל הַמוֹעֵד) כְּמוֹ
שֶׁרָמַז לְדַבְרֵי הָרַב מִגֵּן אַבְרָהָם דְּסִימֵן תִּקְמ"ג דְּמִיִּירֵי דְּצָרִיךְ בְּחֹל הַמוֹעֵד וְגַם בְּזֶה לֹא

הקליט הקיטר רק כתב שיש לומר פן אמנם עוד כתב הרב הנ"ל יצ"ו ואף לגמור הבגון בחול המועד צריף עיון דקא אין הגוף נהנה מזה ובכי האי גוונא לא התירו שבות במקום מצוה פגון פמו שכתב מגן אברהם סי' רע"ו בשם מ"כ וגם בגוף דברי המגן אברהם הנ"ל דבחול המועד התירו שבות במקום מצוה עיין בפסקי תוספות מועד קטן פרק ג' סי' ל"ג ונ"ל אין לגדל פתילה במועד ושמא גם על ידי נכרי אסור ואף פתילות לבית הפנסת דלאו מצוה יתירה פציצית והובא בבית יוסף סי' תקמ"א אף דהדלקת נרות בבית הפנסת מצוה פכסי' תקי"ד סעיף ה' פיון דאינה מצוה גדולה פציצית לא הותר אף על ידי נכרי ואם פן הוא הדין בגין בית הפנסת עכ"ל ודבריו נכונים ואם פן אין לצדד הקיטר בגין בית הפנסת מטעם דשבות דאמירה מותר לצנרף המועד: ובעיקר הדין שבגין בית הפנסת אסור בחול המועד ולא אמרינו דהוי צרכי רבים דמותרים בחול המועד ביאר הרשב"א בתשובה שהביא מרן הבית יוסף בסי' תקמ"ד (בד"ה כתב הרשב"א) במה שנסאל על צבור שהיו בונים בית הפנסת אם מותרים להשלים בחול המועד דמסתברא שאסור פיון שהיא מלאכת אומן ואינה מלאכת האבד ואינה צריכה למועד שיש להם מקום להתפלל ועוד שיש ספק דמה שהתירו צרכי רבים במלאכת אומן יותר מצרכי יחיד שמא אינו אלא מדברים הצריכים לגוף פחפירת בורות שחין ומערות וכיוצא בהם שיש צנרף לרבים לחיותו ולישמר מנזקין וכו' ואף בפרייתא משמע דמשום חיי נפש התירו פן וכו' אבל לתמן העיר וחומותיה אף שהו צרכי רבים פל שאין חשש נפשות אינו מותר וכעין ששנינו בתוספתא מי שהיה פותלו גוהה לרשות הרבים סותרו ובונה אותו משום סכנת נפשות חומת העיר שונפרצה גודרין אותה גדרה ונפרצה אין גודרין אותה ואם היתה סמוכה לספר סותר אותה ובונה פדרכו לפיכך מסתבר לי שאין בונין בית הפנסת אפילו של רבים אף ששנינו עושין פל צרכי רבים היינו פגון אלו חפירות ובורות ובירושלמי אמרו אלו הן צרכי רבים דיני ממונות דיני נפשות דיני מפות ערכין חרמין והקדשות ומשקין את הסוטה ועורפין את העגלה ושורפין את הפרה ורוצעין עבד עברי ומטהרים את המצורע ופורקין מעל מעל האימום אבל אין מחזירין אותו ובכל אלו אין דבר שצריף למלאכת אומן ומה ששנו בהדי הנה טובא שאין בהם צרכי רבים פבר פירש הראב"ד למה שנאו פאן אלו תנרף דב"ק ומתבאר שמה שאסר לבנות בית הפנסת ואף אם פבר התחילו פבניינו מקודם מועד אסר לגמור פבניינו במועד הוא משני טעמים.

א) שהוא מלאכת אומן ואינו דבר האבד ולא צנרף המועד. ב) דמסתברא ליה דלא אמרו להתיר מלאכת אומן משום צרכי רבים אלא דוקא בדברים שיש בהם חיי נפש פכל הדברים שהנפיר אבל משום מצוה לא התירו דבר שהוא מלאכת אומן וראיתי בס' העמק שאלה פפרשת וזאת הברכה שאלתא ק"ע סקי"ג שהביא התוספתא שהנפיר הרשב"א מי שהיה פותלו גוהה וכו' וכתב שמה למד הרשב"א דהקטר צרכי רבים אינו אלא צרכי הגוף פמו מרחצאות ולהסיר מכשולות שפדרכים שהרי גם בשבת התירו לטלטל קוץ פחות פחות מארבע אמות אבל שמירת ממון של רבים אסור ומפאן אסר לבנות בית הפנסת במועד אבל רבינו השאלתות מפרשה פבא בפני עצמה וקאי על פותל חצר דבעיר הסמוכה לספר רשאיפל יחיד לסתור ולבנות משום סכנה ועל פרחין גריס פרישא חומת חצר שונפרצה וכו' ובאמת צריף עיון פסק הרשב"א מהא דחינוף פוכין לצנרף אחר

המועד לשיטת הרמב"ן עכ"ל נראה שדעתו לחלוק על פסק הרשב"א הנ"ל ובמחילת כבוד הגאון דברי הרשב"א מורין שלא על סמך התוספתא הלזו כתב פסק דינו אלא על פי שני הטעמים שכתב כנז"ל ואם פן אף אם אין הכרח לזה מגוף התוספתא לפי גירסת רבינו השאלות מכל מקום הדין אמת מטעמים שכתב כנז"ל וכדברי הרשב"א פסק הרמ"א ולא ערערו עליו רבני האחרונים כמו שיראה הרואה בספרו של צדיקים: עתה יצא לאור ספר בית יצחק יו"ד ח"ב לדידי הגאון אבד"ק פראמישלא יצ"ו וראיתי שם בקונטרס אחרון סי' ט"ז שדבר בקדשו בדין שלפנינו ודבריו מכוננים למה שכתבתי אני הדל אף קצת יש להעיר על דבריו כמו שאבאר בס"ד והוא שנסאל בדין בית הפנסות בקבלנות שהתנו עם הבנאים שלא לבנות בשבת ויום טוב אף על חול המועד לא התנו ועתה יצטרכו להוסיף להבנאי כדי שלא יבנה בחול המועד וגם יש חשש שלא ימצאו פועלים אחר כך והשיב בנודע ביהודה התיר וכתב הטעם דברבים ליפא חשדא רק שהמגן אברהם אוסר משום חילול ה' שהנכרים אין עושים מלאכה בחגם ולזה כתב הנודע ביהודה דבחול המועד ליפא חילול ה' פינו שרואים הנכרים שבני ישראל עושים איזה מלאכות וכו' אבל אם נפסקו כאלהו רבה דבאיסור דרבנן גם רבים חשידי אסור גם בחול המועד וכו' וכך כתב בחתם סופר חלק ששי בליקוטים סי' מ"ג דבזמן הזה דשכיחי פריצי אף ברבים שייך חשדא וכן כתבתי בתשובה דבעניירות גדולות דשכיחי פריצים והרבה בונים בשבת אף שלא בקבלנות חיישינן גם ברבים משום חשדא לכן גם בחול המועד אסור ושוב שקיל וטרי ליישב מה שהקשה בנודע ביהודה לסברת האליהו רבה דדוקא בעבודה זרה דחמירה לא חיישינן לחשדא דרבים אבל באיסור אחר חיישינן וכן כתב בפרי מגדים סי' רמ"ד סק"ח מההוא כי כנישתא דשף ויתבי בנהרדעא דמסיק בראש השנה ד' כ"ד דלא חיישינן לחשדא דרבים הרי דאף באיסור שאינו של עבודה זרה לא חיישינן ברבים לחשדא: וכתב ליישב דגם לאו דלא תעשון אינו עובר אלא בעושה לעבוד וכו' ושקיל וטרי קצת בזה וסיים אם אפשר לרצות את הבנאי ברצי כסף אל ימנעו מלעשות פדת פראוי ועיין בשערי תשובה סי' תקמ"ב דאם התחילו לבנות קודם יום טוב ואם לא יניחו לגמור בחול המועד לא יהיו נגמרין אסור להניחם לגמור בחול המועד עיין שם דמיתי בשם מהר"ם בר ברוך ושיבולי לקט ומזה נראה כמו שכתבתי ושארית ישראל יעשו פדת וכהלכה אולם אם לא יוכלו לרצות את הבנאי יש להם על מה שייסמוכו עכ"ל יצ"ו והנה מה שכתב לפקפק על דברי הרב נודע ביהודה על פי סברת הרב אליהו רבה ועל פי דברי הרב חתם סופר בחלק ששי וכו' הנה כל זה ויתר על כן רמזתי במה שרשמתי לעיין בקונטרס הפללים מערכת החי"ת (בשדי חמד ח"ב) אות ד"ן כמו שיראה המעיין שם אף במה שהביא ממה שכתב הרב שערי תשובה בשם מוהר"ם ושיבולי הקט יש לפקפק דאינו ענין למאי דאירינן ביה כמו שכתבתי למעלה על דברי הרב שערי תשובה וכן יש להעיר על הגאון אבד"ק גוואנדיזיק יצ"ו בס' גזר ישראל בקונטרסים מקרא קודש סי' ס"א בליקוטי רימ"א סק"ה שהעתיק דברי הגאון שערי תשובה (שעל דברי הנודע ביהודה הביא תשובת מוהר"ם) בשתיקה כנראה שלא ראה גוף דברי מרן חיד"א שבברפי יוסף שהבאתי למעלה: ובתי התלמוד תורה שצריכות לתמן בדקיהו והתחילו המלאכה קודם הרגל ולא נגמרה ואם לא יעסקו במלאכה בחול המועד ותשארו עד אחר הרגל יתבטלו התלמודים כמה ימים אחר החג כי אין להם מקום

ללמוד נשאל מֶרֶן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סי' קנ"ח והשיב דכשם שמוֹתֵר לכתוב חידושי תורה בחול המועד משום שְמָא יִשְׁפַח וְהוּי דְבַר הָאֵבֶד כְּמוֹ כּוֹ מוֹתֵר בְּגִדוֹן זֶה וְאִי שְׂאִין הַדְּבָר הָאֵבֶד הִנֵּה בְּתוֹף הֶחָג כִּי אִם אַחַר הֶחָג מְכַל מְקוֹם מִיקְרֵי דְבַר הָאֵבֶד וְכִיּוֹצֵא לְזֶה כְּתֹב בְּסֵפֶר תְּרוּמַת כֶּסֶף לְמִי שְׂרוּאָה שֶׁהִסְחוּרָה תְּהִיָּה נִפְסַדְתָּ לְאַחַר הַמוֹעֵד שְׂמוֹתֵר לוֹ לְמַפְנֵי סְחוּרְתוֹ בְּחוֹל הַמוֹעֵד אֲלֵמָּא דְאִי שְׂאִין הַדְּבָר אֵבֶד אֲלֵא אַחַר הַמוֹעֵד חָשִׁיב דְבַר הָאֵבֶד וּמִהוּיֹת טוֹב יַעֲשׂוּ עַל יְדֵי פּוֹעֲלִים יִשְׂרָאֵלִים שְׂאִין לָהֶם מַה לְאַכּוֹל וְגַם יַעֲשׂוּ בְּצִנְעָא לְסַגּוֹר דְלִמְתֵי הֶחָצֵר: וּבִגְנֵן דְרִשׁוֹת בְּחוֹל הַמוֹעֵד דְאָסוּר אִי עַל יְדֵי נְכָרֵי נִשְׂאֵל הֶגְאֹון בֵּית יִצְחָק יצ"ו בְּקוֹנְטְרִיס אַחֲרוֹן שֶׁבְּחֵלֶק יו"ד ח"ב סי' י"ז בְּאֹפֶה שְׂמֹכֵר הַתַּנּוּר עִם הַחֲמִץ לְנְכָרֵי וְנִשְׂאֵל הַמוֹכֵר לְהַמּוֹרָה בְּאִם הַקּוֹנֶה יַעֲשֶׂה אֵיזָה תִּיקוּנִים בְּבֵית הַתַּנּוּר בְּרָגֵל אִם צָרִיף לְמַחֹת בּוֹ וְהַשִּׁיבּוֹ שְׂאִם יִפְנִיחַ הַתַּנּוּר וַיִּתְקַן קֶצֶת לֹא יִמְחָה בּוֹ שׁוֹב שְׂאֵל הַקּוֹנֶה לְהַמּוֹכֵר אִם יוֹכֵל לְתַקַּן אֵיזָה דְבַר וְהַשִּׁיבּוֹ שֶׁיַּעֲשֶׂה כְּפָצוּ שֶׁהַבֵּית שְׁלוֹ וְהַקּוֹנֶה עֲשֶׂה רְצָפָה חֲדָשָׁה בְּהַתַּנּוּר וְלֹא נוֹדַע אִם בְּיוֹם טוֹב אוֹ בְּחוֹל הַמוֹעֵד וְשׁוֹאֵל אִם חָיִיב לְהַרְוִיס מַה שֶׁעֲשֶׂה הַנְּכָרֵי כְּדִין כִּינּוּן מְלֵאכְתוֹ בְּמוֹעֵד שְׂמֵלֵאכָה בְּמַחְנֶכֶר אִי בְּקַבְלָנוֹת עַל יְדֵי נְכָרֵי אָסוּר בְּחוֹל הַמוֹעֵד וּבְתִשְׁבּוּתוֹ נִשְׂאֵל וְנִתֵּן בְּדִין כָּל מְקוֹם שְׂאָסְרוּ חֲכָמִים מִפְּנֵי מַרְאִית עֵינֵי אֲפִילוֹ בְּחֲדָרֵי חֲדָרִים אָסוּר שֶׁהֵרֵב הַשׁוֹאֵל כְּתֹב בְּשֵׁם הָרַב טוֹרֵי זֶהָב בְּסִי' רמ"ג דְלֹא אֲמַרְיֵנן כֵּן רַק בְּאִסוּר דְאוֹרְיִיתָא וְהַשִּׁיבּוֹ שֶׁבְּמַגֵּן אֲבָרְהָם סִי' ש"א הוֹכִיחַ מִשְׁבֶּת דָּף ס"ה דְאִי בְּדַרְבְּנֵי אָסוּר בְּחֲדָרֵי חֲדָרִים וּמַה שֶׁתִּמָּה עַל הַתּוֹסְפוֹת כְּתוּבוֹת כְּבָר יִישְׁבְּתֵי קוֹנְיִתוֹ בְּסִפְרֵי בֵּא"ח סִי' ל"ב אוֹת ח' וּמְכַל מְקוֹם לְהִלְכָה וְדֹאֵי אִי בְּאִסוּר דְרַבְּנָן אָסוּר אִי בְּחֲדָרֵי חֲדָרִים אֲלֵא דְבַתְרֵי דְרַבְּנָן יֵשׁ לוֹמַר דְלֹא אָסְרוּ אִי בְּחֲדָרֵי חֲדָרִים וְלִפִּי זֶה לְמַה שֶׁכְּתוּבוֹ הַתּוֹסְפוֹת בְּשֶׁבֶת ד' צ"ה דְלִמָּאן דְסָבִירָא לִיהַּ מִתּוֹף בְּגִין בְּיוֹם טוֹב לֹא הָוֵי אֲלֵא מְדַרְבְּנָן אִם כֵּן בְּבוֹנֶה בְּיוֹם טוֹב עַל יְדֵי נְכָרֵי אִי עַל יְדֵי שְׂכִיר יוֹם הָוֵי תְרֵי דְרַבְּנָן וְכָל שְׁכֵן בְּחוֹל הַמוֹעֵד דְקִיל יוֹתֵר וְאִם כֵּן אִין לְאָסוּר בְּמִידֵי דְרַבְּנָן בְּקַבְלָנוֹת דְלֹא הָוֵי רַק מִשׁוּם מַרְאִית עֵינֵי וּמַה דְאָמַר שְׂמוּאֵל דְקַבְלָנוֹת אָסוּר בְּחוֹל הַמוֹעֵד יֵשׁ לוֹמַר דְשְׂמוּאֵל לֹא סָבִירָא לִיהַּ מִתּוֹף וְכוּ' (שְׂקִיל וְטְרֵי קֶצֶת) וְסִיִּים אוּלָם לְהִלְכָה וְדֹאֵי אָסוּר לְבָנוֹת בְּקַבְלָנוֹת עַל יְדֵי נְכָרֵי בְּחוֹל הַמוֹעֵד: אִי בְּגִדוֹן דִּינֵן שְׂמֹכֵר הַבֵּית מִפְּנֵי הַחֲמִץ שֶׁבְּתוֹכוֹ כְּתֹב בְּשֵׁם הָרַב הַשׁוֹאֵל דְאִין הַיִּשְׂרָאֵל מְחַוֵּיב לְמַחֹת בִּיד נְכָרֵי כִּינּוּן שֶׁהַבֵּית שְׁלוֹ עַל יְדֵי מְכִירָה וְהַסְכָּים עִמּוֹ שֶׁיִּפֶּה כְּתֹב בְּזֶה דְאִי דְאָנֵן אִין מִתִּירִין לְבָנוֹת בְּשֶׁבֶת בְּקַבְלָנוֹת אִי עַל יְדֵי מְכִירַת הַבֵּית זֶה דוֹקָא אִם מוֹכְרִים בְּכִיוּון כְּדֵי לְבָנוֹת בְּשֶׁבֶת יֵשׁ בְּזֶה מִשׁוּם מַרְאִית עֵינֵי אֲבָל אִם מְכַר מִשׁוּם אִסוּר חֲמִץ יְדוּעַ לְכָל שְׂמֹכֵר הַבֵּית מִשׁוּם אִסוּר חֲמִץ וְלֹא שְׂיִיף בְּזֶה מִשׁוּם מַרְאִית עֵינֵי וְכִי הֵאֵי גוֹנָא כְּתֹב הַנוֹדַע בִּיהוּדָה דְהִיכָא דִּידוּעַ וּמְפּוֹרְסֵם שְׂבוּנִים בְּקַבְלָנוֹת מוֹתֵר וְלִיכָא מִשׁוּם מַרְאִית עֵינֵי וְעַל כָּל פְּנִים בְּדִיעְבַד שֶׁהַנְּכָרֵי בְּנֵה אִין צָרִיף לְסַתּוֹר וּמוֹתֵר לִיהִנּוֹת וְאִין בְּנֵה שׁוּם חֲשׁשׁ וְנִיְדוּד אִסוּר וְאִין בְּנֵה מִשׁוּם כִּינּוּן מְלֵאכְתוֹ בְּמוֹעֵד דְהַיִּשְׂרָאֵל לֹא צְנוּהּ לוֹ לְעֲשׂוֹת רַק הַנְּכָרֵי עֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ וְהַיִּשְׂרָאֵל לֹא מְחָה לוֹ וּבְשָׁגָם דְלֹא מְצִינּוּ אִם כִּינּוּן מְלֵאכְתוֹ בְּמוֹעֵד עַל יְדֵי נְכָרֵי אִם קוֹנְסִין אוֹתוֹ וְעֵינֵי מָגֵן אֲבָרְהָם סִי' תִּקְמ"ג סק"ב וְכָל שְׁכֵן בְּזֶה דְהַבֵּית הֵיא שְׁל הַנְּכָרֵי עַל יְדֵי מְכִירָה כְּדַת וְאִילוֹ בְּאֵ הַנְּכָרֵי עִם הַיִּשְׂרָאֵל לְדִין לֹא הִיָּה הַיִּשְׂרָאֵל יְכוֹל לְמַחֹת בְּיָדוֹ דְבִשְׁלוֹ הוּא עוֹשֶׂה עַל כֵּן יִפֶּה הוֹרָה שְׂמוֹתֵר לְיִשְׂרָאֵל לִיהִנּוֹת בְּלֵי שׁוּם חֲשׁשׁ אֵלוֹ תְנַרְף דב"ק וּבְמֵאֵי דְשְׂקִיל וְטְרֵי בְּכִלְלָא דְמַרְאִית עֵינֵי בְּדַרְבְּנֵי בְּחֲדָרֵי חֲדָרִים רְשָׁמְתֵי בְּשַׁדִּי חֲמֵד חֵלֶק הַפְּלָלִים (בְּחֵלֶק

ג) מערכת הפ"ף קלל כ"ו והבאתי בזה בס"ד מערכה מול מערכה עיי"ש אמנם בנדון השאלה הנ"ל איני מבין בענייני מה עניינו לזה דאין זה מיקרי חדרי חדרים מה שהנכרי עושה בבית הישראלי ואין כאן אלא חשש מראית עין שלא בחדרי חדרים והדין ברור דלמראית עין (שלא בחדרי חדרים) כולי עלמא מודו דחיישינן אף באיסור דרבנן ונהרי קל עיקר איסור קבלנות הוא מפני מראית עין שייחשדוהו שעושה על ידי שכירי יום שהוא איסור דרבנן ואם כן למאי דסליק אדעתיה דרב יצ"ו דשייך בזה משום מראית עין (שאחר כך הוא שכתב שבידון זה ליפא משום מראית עין שהפל יודעים שמכר ביתו מפני איסור חמץ וכו') איני מבין מה ענין השקלא וטריא שבפוסקים אם באיסור דרבנן גם כן אמרו שאיסור בחדרי חדרים או לא לכאן והוא תימה בעיני: ומה שכתב דכיוון מלאכתו במועד על ידי נכרי לא מצינו דקונסין אותו נראה שפן נוטה דעת הרב מוהר"ן גבאי בשו"ת פאתנגב סי' ז' (נשמט ממקומו ונדפס בדף ק"ז סוף ע"א) ואף שצריך בידונו כמה טעמים מפל מקום משמע מדבריו דלענין הדין גם זה הוא טעם לשבח (אעתיק דב"ק לפי שאין ספרו מצוי במקומות אלו) מעשה בערב החג נכרי אחד אמר לראובן שיש לו סחורה למכור לו אף היא בספינה ואי אפשר לקחתה מהספינה היום וצריך ליקח אותה ביום טוב או בימים ראשונים של חול המועד פי הספינה תחזור בחול המועד ואם לא יקחנה בחול המועד ימכרנה לעכומ"ז וצריך לעשות מלאכה בחול המועד כדי להוציא הסחורה מהספינה וסתפקנו אי הוי כמתכונן מלאכתו במועד דעתה שלוקחה הוא לעשות מלאכה במועד או דילמא דלא מיקרי מכונן אלא פשהיה יכול לעשותה קודם והניחה למועד אבל הכא אי אפשר להוציאה קודם אלא שנאמר לו שלא יקנה הסחורה עכשיו כדי שלא יבא לעשות מלאכה במועד ולא מצינו שאמרו אלא שיעשנה עכשיו ולא יניחנה למועד אבל לא מצינו שאמרו להתחיל בשעת היתר כדי שלא יהיה מוכר לגמרה במועד כיון דאי אפשר להניחה לאחר המועד וחשיב דבר האבד ואף דמצינו שאמרו להפליג קודם השבת משום דהוי כמתנה לחלל את השבת הנה משם יש ללמוד היתר לנדון דידן לדעת הפוסקים דלסחורה מותר ועוד יש סוברים דהא דאין מפליגין אינה הלכה וכיון דאינו אלא איסור דרבנן אפשר לסמוך להתיר בהיא וכל שפן בנדון דידן לענין דבר האבד בחול המועד ומה גם שההוצאה מהספינה היא על ידי נכרים ועוד אפשר ללמוד היתר לנדון דידן מההיא דמשקין בית השלחין דדוקא אם התחיל להשקותה במועד כמבואר בס' תקל"ז לפי פירוש רש"י והרע"ב לפי פשטן ולפי פירוש רבינו ירוחם שהביא מרן הבית יוסף אלו תנן דב"ק: ג) לפנות הגבל שבמבוי וכן לעשות קאלדירו"ם על ידי נכרים בקבלנות הרב באר היטב סי' רמ"ד סק"ה פתב דנוהגים במקומו לפנות הגבל בשבת על ידי נכרים בקבלנות משום דברבים ליפא חשדא וסיים דבמקום שאין מנהג אין להקל ובאליהו רבא חולק דדוקא בעבודה זרה ברבים אין חשדא אבל לא באיסור דרבנן כזה ומזה יוצא למה שעושין קאלדירו"ם ולפנות הגבל כן פתב הרב זכור לאברהם במערכת חול המועד בקונטרס אחרון ונראה בעליל דרצונו ללמוד משבת לחול המועד במקום שאין מנהג לכולי עלמא ולדברי הרב אליהו רבה אסור בכל מקום ולי הדל נראה לדעת הרב מגן אברהם בכל כי האי גוונא יש להקל שהרי מדבריו שבס' רמ"ד סק"ח מתבאר דמה שסיים דאין להקל במקום שאין מנהג הוא משום חילול השם ומה שחילק בין בית הכנסת למבוי לא פתב כן אלא ליישב המנהג אבל סברא דנפשיה

היא דבכּלהו א דליכא משום חשדא במידי דרבים מכל מקום איכא משום חילול השם ולפי זה שפיר יש להקל בחול המועד לפי מה שהסביר הגאון נודע ביהודה בח"ב א"ח סי' ק"ג דבחול המועד ליכא משום חילול השם כיון דאיכא מקצת מלאכות המותרות לישראל עי"ש ואי משום מה שכתב הרב אליהו רבה דבדרבנן חיישינן אף ברבים הנה הגאון נודע ביהודה הנ"ל אחר שראה דבריו ושפן כתב הרב תוספת שבת מסיק פהמגן אברהם וכן דעת הגאון חתם סופר כמו שכתבתי בקונטרס הפללים במערכת החי"ת אות ד"ן וכיון שפן נראה דאפשר לסמוך עליהם להקל בחול המועד בדבר שיש בו צורך לרבים ויש לחלק בין בנן בית הכנסת לשאר צרכי רבים אף להמחמירים בבנין בית הכנסת.

ד) מעשה היה באחד שהשפיר בנו לפאברי"ק טוטון שכיר חדש ובחול המועד לא רצה שבונו יעסוק במלאכה כי אין לו שום צד היתר אלא שבעונותינו פרוצו גדר והתירו ההמוניים לעצמם ואין בדינו למחות ובעל הפאברי"ק אמר לו כי מלבד שינפה משכרו דמי שכירות ימי החול המועד אף גם ינפה ממנו יותר ויותר בדרך קנס כי הוא צריך למלאכתו ונראה דמלבד שלא יכול לנכות יותר משכרו אלא אף משכרו לא יוכל לנכות ממנו כלום כיון דיש איסור במלאכתו ומחמת איסור הוא נמנע וכי היכי דבשבתות וימים טובים הוא שובת ואינו פוחת ממנו כלום הכי נמי בחול המועד דאסור במלאכה מן הדין ואף דמדברי הרב נתיב חיים על דברי הרב מגן אברהם סי' נר"א סק"ד נראה דכל דמן התורה מותר מנפה לו משכרו עי"ש ולפי זה באנו למחלוקת הפוסקים אי איסור מלאכה בחול המועד מדאורייתא או מדרבנן (עיין במה שרשמתי בקונטרס הפללים במערכת המ"ם אות קו"ל) היינו דוקא פשהתנה עמו לעשות כפועל דאורייתא כיעי"ש ועוד דאיסור מלאכה בחול המועד אף למאן דאמר דרבנן חמיר טפי ממלאכה בע"ש אחר תקיעה ב' אלא דיש לצדד כיון דבעונותינו פשהתנה המספחת לעשות מלאכה בחול המועד הנה ליה כאילו התנה בפירוש על מנת שיעשה גם בחול המועד וכל תנאי שבממון וכו' לכן אמרתי לפשר ביניהם ואין לומר שיהא מותר הפועל לעשות מלאכת הבעל הבית משום דלגבי הבעל הבית הוא דבר האבד שייצטרף לשלם לפועלו שכירי חדש שחרם משלם ודבר האבד מותר בחול המועד שפכר כתב מרן חיד"א בברפי יוסף סי' תקל"ז בשם הרב מוהר"ם פרובינצאל בכתובת יד לענין הדפסת ספרים בחול המועד דאף שיש לו פועלים שפסק להם שחרם קבוע בין אם יש לו פעולה בין אם לא? הנה לא מיקרי דבר האבד בשביל שמאבד שחר פועלים מאחר שמלאכת הדפוס עצמה אינה דבר האבד והוסיף לומר דאף אם יקח פועלים שאין להם מה יאכל אסור דאין אדם רשאי לעשות מלאכה בחול המועד כדי לתת שחר לפועל שאין לו מה יאכל ואף דבברפי יוסף סי' תקמ"ב כתב שדברי מוהר"ם צריכים ישוב היינו למה שאוסר לעשות מלאכה משום כדי חיי של הפועל שאין לו מה יאכל דמדברי האחרונים משמע דדבר זה מותר.

והרב שערי תשובה בסי' תקל"ז כתב ליישב דברי הרב מוהר"ם הנ"ל דסובר דמה שהתירו לתת מלאכה משום דררא דהפועל שאין לו מה יאכל היינו דוקא פשהמלאכה יש לה צורך קצת ביום טוב מה שאין פן במלאכת הדפסה דאינו אלא להרוחה עי"ש ולענ"ד במחכ"ת אין זה מן הישוב פלל ולפי הנראה נעלם ממנו לפי שעה מה שכתב מרן הב"י בסי' תקמ"ב דהרמ"ה כתב דלא התירו לפועל שאין לו מה יאכל כי אם למלאכה

שהיא לצורך המועד ושהרב נמוקי יוסף תמה עליו והספיק דמותר לעשות מלאכה אף שאינה לצורך המועד וסיים מרן הב"י שפן נראה שהיא דעת כל הפוסקים ואם כן איך יסתום ויפסוק הרב מוהר"ם שלא פדעת כל הפוסקים וצ"ע ועיין ריח חיים בסי' תקמ"ב ועל כל פנים פשטין הפועל צריך לזה רק שרוצים להתיר משום לתא דבעל הפאברייק שלא יהיה לו דבר האבד בזה גם מרן חיד"א מודה למה שכתב הרב מוהרמ"ף דלא תשיב דבר האבד כיון שאין המלאכה בעצמה נפסדת ואחר איזה שנים נדפס ס' פתח הדביר ח"ג וראיתי להרב בסי' רנ"א אות ג' דשקיל וטרי במה שאמרו כל העושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה אינו רואה סימן ברכה דנחלקו אי איפא איסורא או רק לטותא דרבנן וכתב דאיפא נפקותא לענין פועל שהתנה לעשות כפועל דאורייתא ונמנע הפועל ממלאכה ממנחה ולמעלה דאי ליפא איסורא מנפה לו מנפה לו משכרו דכל תנאי שבממון וכו' כמו שכתב הרב נתיב חיים ואי איפא איסורא אינו מנפה לו פלוג ע"כ הנה פשיטא ליה להרב דאף באיסור דרבנן כי ההיא דמלאכה בערב שבת ממנחה ולמעלה דנדאי אינו אלא איסור דרבנן אפילו הכי אמרינן דאינו מנפה לו פלוג כיון דמשום איסורא הוא דממנע ולא עביד ואם כן כל שפן וקל וחומר לחול המועד דאף למאן דאמר דאיסור מלאכה בחול המועד אינו אלא מדרבנן מפל מקום הוא איסור חמור ואית ליה אסמכתא מקראי דנדאי לפי דברי הרב אינו מנפה משכרו פלוג.

ה) לענין תגלחת בחול המועד לקטן שמחנכין אותו לתגלחת ועושין אותו יום שמחה מותר על ידי ספר ישראל שאין לו מה יאכל שאם יסתפר על ידי נכרי אין כל כף שמחה ועוד דלא מסמנא מילתא לקטן לגלחו לתגלחת ראשונה על ידי נכרי וגם לכתחלה יכול להניחה לחול המועד כדי להרבות בשמחה כף מתבאר בדברי האחרונים ועיין נחפה בכסף ח"ב שהאריך בזה כן כתב הרב חכמה ומוסר ד' קס"ג אות ג' ודברי הרב נחפה בכסף הם בד' ז' ע"ג ואילך וכתב הטעם שנהגו להרבות שמחה בתגלחת ראשונה בתנאים ובמחולות הוא משום חיבוב מצנה שמניחין לו פאה בראשו גם הרב שלחן גבוה סי' תקל"א מחודש ב' כתב שפן ראה מעשה בעיהק"ו ירושת"ו להתיר וכן ראיתי בספר התקנות והסכמות ומנהגים של עיר קדשינו ירושלים תוב"ב (שנדפס בשנת תרמ"ג) בדיני יום טוב וחול המועד ד' נ"ו ע"ב שכתב בשם הרב מזבח אדמה ד' ז' ע"ד דבעיר הקודש נהגו לגלח הקטנים בבית הכנסת בשמחה גדולה והספר יהיה ישראל עני (פלומר שאין לו מה יאכל) וסתמו כפירושו דתגלחת הקטנים דקאמרי היינו תגלחת ראשונה ומה שיש לפקפק בזה מצד קדושת בית הכנסת עיין מה שכתבתי במערכת בית הכנסת אות יו"ד (בשדי חמד ח"א: ו) מה שנמצא בדברי הפוסקים להקל משום שמחת יום טוב גם בחול המועד יש להקל שגם הוא בכלל יום טוב לענין שמחה כמו שכתב בסי' תקכ"ט כן כתב הגאון מוהר"ש זלמן בש"ע ש"ל סי' תס"ז אות ה' וקצת נראה כן ממה שהביא הרב מגן אברהם בסי' תל"ג סק"ח בשם שלטי הגבורים וכן תגלחה דאם נהגו שלא לצוד דגים בחול המועד יכולים לחזור ממנהגם משום שממעטים בשמחת יום טוב ופשיט הדברים מורים דלאו דוקא סמוך ליום טוב אחרון התירו משום מניעת שמחת יום טוב אחרון אלא גם בימים ראשונים של חול המועד שרי חכימיא משום מניעת שמחת יום טוב ובקונטרסי מצאתי שכתבתי בשם הרב פסא אליהו בסי' תמ"ו שכתב בשם חידושי הריטב"א לסוכה ד' ל"ח ע"ב שפירש מה שאמרו בש"ס הקא ביום טוב שני עסיקין

דרוֹצָה לוֹמַר חוֹל הַמוֹעֵד וְאֵגֵב אֶרְחִין שְׁמַעֲנִין דְּחוֹל הַמוֹעֵד מִיְקָרֵי יוֹם טוֹב עַכ"ד
הַרִיטְבָ"א וְכַתֵּב הָרֵב כְּפֶסֶא אֲלֵיהוּ דְגַם מַה שְׁאַמְרוּ בְּש"ס הַמוֹצֵיא חֲמֵץ בְּיוֹם טוֹב וְכו'
פְּירוּשׁוֹ בְּחוֹל הַמוֹעֵד ע"כ מְצֵאתִי כְּתוּב וְאִם כֵּן גַּם לְעִנְיָן מְנִיעַת שְׂמֻחַת יוֹם טוֹב לֹא
נִפְלְאוֹת הֵיא לּוֹמַר דְּגַם חוֹל הַמוֹעֵד בְּכָלֵל.

גַּם מֶרֶן חֵיד"א ב"ס יוֹסֵף אֲנֻמֵּן הֵבִיא דְּבָרָיו הָרֵב זְכוּר לְאַבְרָהָם בַּח"ג ד' י"ד ע"ג כְּתֵב
דְּבִן אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל שְׁנַמְצָא בְּחוֹצָה לְאֶרֶץ וְדַעְתּוֹ לְחֹזֵר לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהַפְּצִירוּ בּוֹ לְהַתְּפַלֵּל
מוֹסֵף בְּיוֹם טוֹב שְׁנִי (שֶׁהוּא אֶצְלוֹ חוֹל הַמוֹעֵד) וְאֵינּוּ יָכוֹל לְפָרֶסֶם בְּפִנֵּי הַהֶמּוֹן כִּי אֶצְלוֹ
חוֹל הַמוֹעֵד הוּא יָכוֹל לּוֹמַר אֵת יוֹם טוֹב מִקְרָא קֹדֶשׁ דְּגַם חוֹל הַמוֹעֵד נִקְרָא יוֹם טוֹב עִי"ש
וּבְמִגְן אֲבָרָהָם סִי' ת"ץ סק"ב וּבְרַפִּי יוֹסֵף וְשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה וּבֵית מֵאִיר שֵׁם וְכִינוֹ דְּבַעֲיָקָר
חַיִּיב שְׂמֻחָה בְּיוֹם טוֹב נִכְלָלִים גַּם יְמֵי חוֹל הַמוֹעֵד כְּמִבְּנֵי הַרְמַב"ם בְּפָרֶק ו'
מֵהִלְכוֹת יוֹם טוֹב הִלְכָה י"ז מְסַתְּבָרָא וְדַאי דְּכִשְׁהִתִּירוּ אֵיזָה דְּבָר מִשׁוּם שְׂלֵא לְמִנְעֵ
מִשְׂמֻחָה גַּם בְּחוֹל הַמוֹעֵד הִתִּירוּ כְּשֵׁישׁ מְנִיעַת שְׂמֻחָה (וּמִדְּבָרֵי רַבֵּינוּ עֲקִיבָא אֵיגַר
בְּתְּשׁוּבָה בְּהַשְׂמֻטוֹת לְסִי' א' נִרְאָה קֶצֶת דְּסוּבָר דְּחוֹל הַמוֹעֵד אֵינּוּ נִקְרָא יוֹם טוֹב שְׂמֻחָה
שְׂפָתַי הַרְמַב"ם בְּהִלְכוֹת יוֹם טוֹב פָּרֶק ו' הִלְכָה ו' כְּשֵׁם שְׂחִיב לְכַבֵּד וּלְעִנְג אֵת הַשְּׂבֵת
כֶּף חִיב בְּכָל יְמֵים טוֹבִים וְכו' דְּקִדְק דְּדוֹקָא בְּיוֹם טוֹב חִיב בְּכִיבוּד וְעוֹנֵג וְלֹא בְּחוֹל
הַמוֹעֵד אִף יֵשׁ לּוֹמַר דְּבַעֲיָקָר דְּקִדְקוֹ מְדַשְׁנֵי הַרְמַב"ם בְּלִישְׁנֵיהּ מִדִּין ו' לְדִין י"ז עִי"ש):
וְרֵאִיתִי לְהָרֵב יְמֵי שְׂלֵמָה ד' קס"ט ע"ב שְׂפָתַי בְּשֵׁם הָרֵב טוּרֵי זָהָב סִי' תְּרַפ"ח (ט"ס הוּא
וְצ"ל סִי' תְּרַס"ח) סק"א דְּלֹא מְצִינוּ בְּשׁוּם מְקוֹם דְּחוֹל הַמוֹעֵד אֵיִקְרֵי יוֹם טוֹב וְכַתֵּב בְּשֵׁם
הָרֵב עוֹשֶׂה שְׁלוֹם שְׂהַקְשָׁה דְּמַש"ס דְּסוֹפָה מוֹכַח דְּחוֹל הַמוֹעֵד אֵיִקְרֵי יוֹם טוֹב וְהָרֵב יְמֵי
שְׂלֵמָה תִּירֵץ דְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי אִקְרֵי אֶבֶל יוֹם טוֹב סֶתֶם לֹא אֵיִקְרֵי וְלֹא רָאוּ דְּבָרֵי הַרִיטְבָ"א
הַנֶּ"ל וְעִינֵי בְּבֵית מֵאִיר סִי' תְּרַס"ח וְיֹתֵר יֵשׁ לְתַמּוּהָ שְׂלֵא רָאוּ דְּבָרֵי הַרְבֵּנִים קֵהֶלֶת יַעֲקֹב
בְּמַעֲנָה לְשׁוֹן ח"ב סִי' רס"ז וְיַעֲרִיר אֲנִי מְעַרְכַת הַי"ד אוֹת ז דְּהַקְוִשְׁיָא עַל הָרֵב טוּרֵי זָהָב
מֵהֵיא דְּסוֹפָה שְׁל פֶת הַקּוֹדֶמִין הֵיא וְהָרֵב אֲלֵיהוּ רַבָּה נְדַחַק לִישֵׁב וְכֵן הָרֵב הַמְּגִיָּה ב"ס
בְּאֵר יַעֲקֹב וְלֹא הוּטְבוּ דְּבָרֵיהֶם בְּעֵינֵי מֶרֶן חֵיד"א שֵׁם וְהֵבִיא דְּבָרֵי הַרִיטְבָ"א הַנֶּ"ל עִי"ש
וּלְהָרֵב יָפָה לְלֵב יצ"ו ח"א סִי' ר"ח אוֹת ו': וְהָרֵב עֲרַף הַשְּׁלַחֲוֹן בְּסִי' קפ"ח אוֹת ה' הֵבִיא
מַה שְׂפָתַי הַרְשָׁב"א וְהַרִיטְבָ"א וְהַרְדָּב"ז דְּחוֹל הַמוֹעֵד אֵיִקְרֵי יוֹם טוֹב וְתִלֵּי תַנָּא הָא
מִילְתָא בְּמַחְלֻקַת הָרֵאשׁוֹנִים אֵי אִסּוּר מְלָאכָה בְּחוֹל הַמוֹעֵד מְדַאוּרֵיִתָא דְּלִמָּאן דְּאָמַר
דְּהוּא דְּאוּרֵיִתָא הָיִ יוֹם טוֹב וְלִמָּאן דְּאָמַר דְּאֵינּוּ אֵלָא מְדַרְבְּנֵן לֹא מִיְקָרֵי יוֹם טוֹב וּמְסִיק
כִּינֵן דְּלֵהֲרַשְׁב"א וְהַרִיטְבָ"א וְהַרְדָּב"ז מִיְקָרֵי יוֹם טוֹב יָכוֹל לּוֹמַר בְּבִרְכַת הַמְּזוֹן בְּחוֹל
הַמוֹעֵד הִרְחֵמֵן יִנְחִילֵנוּ יוֹם שְׁפָנְלוֹ טוֹב וְלֹא הָיִ שְׁקֵרוֹ וּבְקוֹנְטְרִיס הַכְּלָלִים בְּמַעֲרַכַת הַמ"ם
אוֹת קל"ו רְשַׁמְתִּי דֵּישׁ כְּמָה פּוֹסְקִים קְדַמוּנִים דְּנִקְטֵי דְּמְלָאכָה בְּחוֹל הַמוֹעֵד אִסּוּר מִן
הַתּוֹרָה וְאִם כֵּן לְדִידְהוּ חוֹל הַמוֹעֵד מִיְקָרֵי יוֹם טוֹב וּלְפִי מַה שְׂהִבְאֵתִי שֵׁם דְּדַעַת הַרְמַב"ם
דְּמְלָאכָה בְּחוֹל הַמוֹעֵד הֵיא אִסּוּרָה מְדַרְבְּנֵן אֵתִי שְׁפִיר בְּפִשְׁיטוֹת מַה שְׂדַקְדַק רַבֵּינוּ
עֲקִיב"א הַנֶּ"ל מְדַבְּרֵי הַרְמַב"ם לְפִי דְּבָרֵי הָרֵב עֲרַף הַשְּׁלַחֲוֹן דְּהָא בְּהָא תִּלֵּי כְּמוֹכּוֹן: ז)
אוֹדוֹת פְּתִיחַת הַחֲנוּיּוֹת בְּחוֹל הַמוֹעֵד נִתְקַלְקְלָה הַשּׁוּרָה בְּאֵיזָה מְקוֹמוֹת בְּעוֹנְוֹתֵינוּ הָרַבִּים
וּפְשֻׁתָה הַמְּסַפַּחַת מִיָּמִים יְמִימָה עַד שְׁנַעֲשֶׂה לָהֶם כְּהִתֵּר וּמִי שֵׁישׁ בִּידוֹ לְגִדּוֹר אֵת הַפְּרָצָה
הַזֹּאת אֲשֶׁרִי חִלְקוֹ וַיַּעַל עַל בְּמוֹתֵי הַהַצְּלָחוֹת וְשׁוֹבַע שְׂמֻחוֹת חֲתָם סוּפֵר א"ח סוּף סִי' א'
וּבְעִיר הַזֶּה הַמְּנַהֵג פְּשוּט שְׂלֵא לְפַתּוֹחַ שׁוּם חֲנוּת לְמַשָּׂא וּמַתָּן חוּץ מִמִּידֵי דְּמִיכָל

ושמעתי שהאיש הידוע א"ב לכל הקולקטורים זלזל במנהג זה ופרצו העם הגדר ובבואי הנה השתדלתי מאד להחזיר עטרה ליושנה ולא עלתא בידי.

ותא חזי מה בין דורות לראשונים לדורות אחרונים בדורות ראשונים בימי רבינו מוהר"י בן מיגאש הספימו קהל ועדה מישראל שלא לשאת ולתת בחול המועד אף פרקמטיא אבודה אף מי שאין לו מה יאכול ולא לפתוח חנות כלל ויברך אותם על שקבלו פכה למיגדר מילתא כפתוב בתשובותיו סי' קמ"ה והביא דבריו מרן חיד"א בס' ברפי יוסף סי' תקל"ז והיא ל"ו נדפס"ה בתשובותיו שבסוף ס' לקוטות הרמב"ן וגם בדורו של הרב מוהרשד"ם נמצא שתקנו פזאת בעיר אחת חכמיה זקניה ושופטיה אשר ראו שהיו מקילין בקדושת חולו של מועד בענין מקח וממכר שלא היו מבחינים בין דבר האבד לאינו דבר האבד לכן הספימו בגזרת נח"ש למיגדר מילתא ואסרו כל מקח וממכר וכן התנהגו שנים רבות ממות אבותיהם ונשאל הרב (בחיו"ד סי' ק"ך) על שמורה אחד הורה היתר למפור דבר האבד על ידי שימתן המוכר ממה שימפור סף פלוני לקנפת ההקדש ובתשובתו הרבה להשיב אפו ול"ו יעיר כל חמתו על המורה שהוא שעבר חק והפר ברית פי על פי הדין אין היתר להספקמה זו שהיא למיגדר מילתא שלא יבואו למפור גם דבר שאינו אבד שאסור על פי הדין והספקמה כזו אין לה היתר כלל ומה גם שהבנים נוהגים פן מפת אבותיהם ואיכא משום אל תטוש תורת אמה וכהיא דבני ביטן דלא הוה אזלי מצור לצידן ואתו קמיה דר' יוחנן אמרו ליה אבהתין הנה אפשר להו דלא למיזל אנו לא אפשר לן אמר להו כבר קבלו אבותיכם וכו' בפרק מקום שנהגו ד' נו"ך סוף ע"ב) ואם הנה אפשר בהתרה למה לא היתר להם ר' יוחנן אלא ודאי מה שנהגו אבותינו הני כמו תורה שאין להם פתח וכו' ואליקבא דכולי עלמא המורה לצעקה שהורה להם היתר עליו נאמר שוטה רשע וגם רוח ר' יוחנן לא מלאו לבו להתיר לבני ביטן והוא יזיד להתיר ומה שחשב לתמן בפת דבר לצדקה צדקה זו עליו לצעקה החפץ לה בעולות הלא שמוע אל התורה והמצות אוהב ה' מפל צדקה שזנא גזל בעולה וכו' והמתיר ראוי לעונש וכו' אלו תנרף דב"ק ועתה בעונותינו בדורות אחרונים עמי בעצו ישאל ומקלו יגיד לו כל מי שהוא חכם בעיניו מתיר איסורים ודבריו רצויים ומקובלים בעיני העם פי אותה הם מבקשים ואנשי אמונה המאמינים בתורת ה' תורה שבכתב ושבעל פה הנם מועטים פי באמת לו ידעו והאמינו בדברי רז"ל ובטחו בדבריהם הקדושים לא היו פורצים גדר והאמינו בה' ובעבדיו הנאמנים פי יותר ממה שירויחו במשאם ומתנם בחולו של מועד באיסור ירויחו לאחר המועד בהיתר וטוב להם בעולם הנה ובעולם הבא כמו שמצינו בש"ס בפרק קמא דמועד קטן דף יו"ד ע"ב דרבינא הנה ליה עיסקא דהנה מזדבן בשיתא אלפי שהנה לזבונה בתר חולא דמועדא ונבגיה בתריסר אלפי הנה רואה דבשמים עלתה לו להרויח בכפל וטוב לו לעולם הבא הנה שקרו אתו בקיומו מצות ה' ברה וכבר הביא מעשה זה רבינו מוהר"י אכן מיגאש בתשובתו הנזכרת להוכיח ממנו פי הירא ובוטח בהשם יתעלה שקרו כפול בעולם הנה מלבד רב טוב הצפון בעולם הבא וכן הדבר במקבד את המועדות (כלומר חולו של מועד) ומוציא הוצאות להתענג בהם באכילה ושתייה לשם שמים זוכה בכפלים כמו שכתבו בשם רבינו האר"י פי אותיות מועד אות ראשונה היא מ' שמספרה ארבעים ושאר האותיות ועד עולות במספר שמונים לרמז שהמוציא ארבעים לכבוד המועד יתברך וימצא שמונים וכפי אשר הוגד לי בימים הראשונים

שִׁפְרָצָה הַפְרָצָה הַזֹּאת בְּעִיר הַזֹּאת לֹא הָיוּ כָּל כָּף מִתְמִידִים בְּמִשְׁאֵם וּמִתְנַם לְהִשְׁפִּים וּלְהַעְרִיב כְּמַעֲשֵׂיהֶם בְּחֹל וְהָיוּ מְשֻׁנִּים כְּמָה שְׁיֻנּוּיִים מִשְׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה הַיֵּינוּ שְׁלֹא הָיוּ מְשֻׁכְּמִים לְהִתְפַּלֵּל כְּכֹל יְמוֹת הַשָּׁנָה אֲלֵא מְאַחֲרִים הַתְּפִלָּה קִצָּת וְאַחַר כָּף הָיוּ הוֹלְכִים לְבֵיתָם לְשִׁתּוֹת מִים חֲמִין וְלֶאֱכֹל פֶּת שֶׁל שְׁחֲרִית וּבְחֻצֵי הַיּוֹם יֵשׁוּבוּ לְבֵיתָם לַעֲשׂוֹת סְעוּדַת הַיּוֹם וּלְפָנוֹת עֶרֶב כְּשֵׁתִי שְׁעוֹת קוֹנָם הַלֵּילָה סָגְרוּ חֲנוּטֵיהֶם וְשָׁבוּ כָּלֵם לְבֵיתָם לְהִתְפַּלֵּל מִנְחַת עֶרֶב וּלְהִתְעַנֵּג בְּחֻבְרַת חֲבָרִים וְכִיּוֹצֵא וְגַם בְּהֵיוֹתָם בְּחֻנוּיּוֹתֵיהֶם לֹא פָתְחוּ הַחֲנוּט לְגַמְרֵי כִּי אִם מְגֵלָה טֶפַח וּמְכַסֶּה טְפָחִיִּים לְהוֹרוֹת נֶתָן כִּי קְדוֹשׁ הַיּוֹם לְאַלּוּקֵינוּ וּבְעֲלֵי מְלֹאכּוֹת שְׁבָתוֹ כְּנֹלָם מְמַלְאֲכֵתָם כָּלֵל כָּלֵל לֹא וְהִנֵּה בְּעֵתָהּ מִן חֻלְפָּתָהּ הַשִּׁטָּה אֵינִי שֹׁמֵר לְגִרְיֵעוּתָא מְשֻׁכְּמִים וּמְעַרְבִים מְבוֹהָלִים וּדְחוּפִים יֵצֵא אָדָם לְפָעֵלוֹ וְלַעֲבֹדָתוֹ עַדִּי עֶרֶב וּמָהֶם בְּחֻשְׁכָּה יִתְהַלְכוּ כְּשֵׁעָה אוֹ שְׁתַּיִם בְּלֵילָה יֵשׁוּבוּ לְבֵיתָם וְהֵן רַבִּים עֵתָה אֲשֶׁר לֹא יֵלְכוּ לְבֵיתָם לֹא אַחַר תְּפִלַּת שְׁחֲרִית וְלֹא בְּחֻצֵי הַיּוֹם לְסַעֲוֹד וְכֹלֵם דְּלִתּוֹת חֲנוּיּוֹתֵיהֶם פְּתוּחוֹת לְרִנְחָה "זֹאת הַמְּנוּחָה" "מִשְׁאֵ" וְאוּרוּכָה" "תַּחַת אֲשֶׁר לֹא עֵבֵד ה' בְּשִׁמְחָה" "וְאַף בְּעֲלֵי אֲנֻמְנוּיּוֹת פֶּשֶׁטוֹ אֵת יָדָם בְּמִלְאָכָה" "וְאֵין בְּיַדְנוּ לְמַחֲוֹת עַל כָּכָה" "עַד יַעֲרָה עֲלֵינוּ רוּחַ טְהוֹרָה וּמְלֹאָה הָאֶרֶץ דְּעָה לְעַבְדוֹ שְׁכֵם אֶחָד עַל כֵּן יֵאמֵר אֲשֶׁרֵי הָעַם שְׁלֹו כָכָה" "בב"א וְלַעֲנֵן פּוֹעֵל שְׁאֵין לוֹ מָה יֵאֱכַל עֵינָן לְקַמֵּן אוֹת י"ט: וּמִי שְׁאֵינוּ שׁוֹמְרֵי דַת יִשְׂרָאֵל וְעוֹשֵׂה סְחוּרָה בְּחֹל הַמוֹעֵד וְרוֹצֵה לְקַנּוּת אֵיזוֹ סְחוּרָה וּמְבַקֵּשׁ מְאִיזָה יִשְׂרָאֵל הַבְּקִי בְּאוֹתָהּ סְחוּרָה לְבַקֵּר אוֹתָהּ בְּחֹל הַמוֹעֵד הַטּוֹבָה הִיא אִם רָעָה נִשְׁאֵל עַל זֶה מֶרֶן הַחֲבִי"ף בַּס' חֻקֵּי לֵב ס' ט"ו וְהָאֶרֶץ לְהוֹכִיחַ דְּאִסוּר לְבַקֵּרָה לוֹ לֹא מִיִּבְעֵיָא אִם יִצְטַרֵּף לַעֲשׂוֹת אֵיזָה מַעֲשֵׂה כְּדִי לְהַבְחִין הַסְּחוּרָה אֲלֵא אִף אִם לֹא יִצְטַרֵּף לַעֲשׂוֹת שׁוּם מַעֲשֵׂה כִּי אִם דְּבוּר בְּעֵלְמָא וּבְדַבּוּר נַעֲשֵׂה קִנְיָן הַסְּחוּרָה אִסוּר לְבַקֵּרָה שְׁלֹא לְסִייעַ יְדֵי עוֹבְרֵי עֲבִירָה וּמִי יִתֵּן וְהִנֵּה בְּיַדְנוּ לְקַלְקֵל וְלְהַפְּרֵ מַעֲשָׂיו וְכו' אֲבָל חֲלִילָה לְסִייעוֹ וְכו' אֵלּוֹ תְּנַרְף דַּב"ק: וְהִנֵּה בְּדַבְרֵי הַפּוֹסְקִים בַּס' תְּקַל"ט מְבוֹאֵר הֵיטֵר מְקַח וּמְמַכֵּר בְּיָרִיד וּסְפִינָה הַבָּאָה אוֹ שְׁיִירָא וְכו' עִי"ש בְּסַעֲיָה ה' דְּאֵין הֵיטֵר בְּיוֹם הַשּׁוּק הַקְּבוּעַ בְּכָל שְׁבוּעַ שְׁאֵם לֹא יִמְכּוֹר בְּיוֹם הַשּׁוּק שְׁבוּעַ זֹו יִמְכּוֹר בְּיוֹם הַשּׁוּק שְׁבוּעַ שְׁאֲחֲרָיו וְכִתְבוּ רַבְּנָן בְּתַרְאֵי בְּשֵׁם הָרַב בֵּית דָּוִד דְּאֵם מְצוּיִים יוֹתֵר קוֹנִים בְּיוֹם הַשּׁוּק שְׁבָחֹל הַמוֹעֵד הַתִּיר מוֹהֲרִיק"ו וּמִזָּה נִרְאָה לְלַמּוֹד דְּכֻשְׁהוּא סְמוּךְ לְחַגְם שְׁהַדְבָר יְדוּעַ דְּשִׁכְיַחֵי קוֹנִים יוֹתֵר מִזְּמַן אַחַר דְּמוֹתֵר וְצָרִיף לְעֵינָן בְּדַבְרֵי הָרַב בֵּית דָּוִד בְּגוֹפֵן שְׁלֵהֵן אִם רַק בְּיוֹם הַשּׁוּק הוּא שְׁהַתִּיר כְּדִמְשֻׁמַּע מִדְּבַרֵי הָאֲשֵׁל אַבְרָהָם (אֲשֶׁר סְבִיב הַש"ע שְׁעַם בְּאֵר הַיֵּטֵב) שְׁהַבִּיא דְּבָרָיו עַל הַדִּין שְׁבַש"ע דְּיוֹם הַשּׁוּק אִסוּר דְּמַסְתַּבְּרָא דְּגַם בְּשִׁאֵר יָמִים יִתִּיר מְטַעַם הַנ"ל וּבְסַפֵּר וַיַּעַן אַבְרָהָם לְגָדוֹל בְּדוּרְנוֹ הַגָּאֵב ד"ק אֵינְמִיר מוֹהֲרָא"פ יצ"ו כְּתַב בַּס' מ' שְׁנִשְׁאֵל עַל שְׁהִיָּה חַג הַסְּנוֹכוֹת סוּף יְמֵי רֵאמָאזָאן (יְמֵי תַעֲנִיַת הַיִּשְׁמַעְאֵלִים) שְׁמַתְרַבָּה הַמִּשְׁאֵ וּמִתֵּן וּזְמַן זֶה הוּא לְהֵם עֵיקַר הַהַדְוָחָה בְּכָל הַשָּׁנָה וְהַשִּׁיב דְּלִפִּי מָה שְׁכַתְּבָה הָרַב פְּרִי מְגָדִים בְּאֲשֵׁל אַבְרָהָם ס' תְּקַל"ט לְהַתִּיר בְּיוֹם הַשּׁוּק לְפָתוּחַ חֲנוּט בְּחֹל הַמוֹעֵד דְּנִמְכָּר יוֹתֵר (חַפְשִׁתִּי וְלֹא מְצֵאתִי שֵׁם הֵיטֵר לְיוֹם הַשּׁוּק וְהָרִי שְׁלִחֵן הַלְכָה פְּסוּקָה דְּאֵין הֵיטֵר מִשׁוּם שְׁהוּא יוֹם הַשּׁוּק) נְלַמּוֹד בְּכָל שְׁכָן לִימֵי רֵאמָאזָאן כִּי הוּא רַק פְּעַם אַחַת בְּשָׁנָה וְכו' וְהַעֲדוֹ לְפָנָיו שְׁגַם הָרַב בַּע"ס חִינָא וְחֻסְדָּא הוֹרָה לְהַתִּיר אֵלּוֹ תְּנַרְף דַּב"ק: ח) חוֹל הַמוֹעֵד לְעֵנָן נִישׁוּאֵין בְּלֹא סְעוּדָה אֶף לְמוֹתֵר לְהַרְבּוֹת דְּבָרִים כִּי גְלוּי לְכָל יוֹדְעֵי דַת דְּאִסוּר וְאֶף לְמָה שְׁכַתְּבָה רַש"ל כְּתוּבוֹת מ"ג בְּדַעַת הַתּוֹסְפוֹת הָא סִיִּים דְּכָל הַפּוֹסְקִים אֶסְרוּ אֶפְיָלוֹ כְּנִיסָה לְחוּד וְעוֹד דְּבַזְמַנֵּינוּ

דְּהַקִּידוּשֵׁינָּה וְנִישׁוּאֵינָּה תְּכֻפִּים זֶה אַחַר זֶה גַּם לְרִשׁ"ל בְּדַעַת הַתּוֹס' אֲסוּר בְּלֹא סְעוּדָה וּלְפִירוּשׁ מוֹהַר־שׁ"א מְדַרְבְּנָן מִיָּהָ אֲסוּר לְכוּלֵי עֲלָמָא אַף בְּלֹא סְעוּדָה וְכַדְבְּרִי מְבוֹאֵר בְּאַסִּיפַת זְקֵנִים שֵׁם בְּשֵׁם הַתּוֹס' וְנִעְלַם מִמֶּנּוּ אַבְרָהָם סִי תַקֵּמ"ו וּבַחֲרָ בִישׁוּב לְקוֹנְשֵׁי תִרְשׁ"ל וּמְסִיק לְאִיסוּר וְכֵן נִשְׁמַע מִהַבֵּית יוֹסֵף ד"ה (פְּתַב הֶרְמֵב"ם) וּבְבֵית שְׁמוּאֵל סִי ס"ד סק"ו מוּבָא דַעַת הֶרְשֵׁב"א דְּעִיקָר שְׁמַחָה הוּא הַנִּישׁוּאֵינָּה סוּף דְּבָר אֵינָּה לְצַדֵּד לְהַתִּיר וְאֶפְיָלוּ בְּלֹא סְעוּדָה אֲסוּר שׁו"ת עֲטָרַת חֲכָמִים (לְהַגְאֹן אֲמָרֵי בְרוּךְ) סִי ז' פֶּן מְצִאתִי פְתוּב בְּקוֹנְטְרִיִּסִי שְׁהַעֲתִיקֵי בְּשֵׁמוּ כְּשִׂרְאִיתִי הַסְפָּר הַזֶּה בְּהִיוֹתִי בְּבֵית הָרַב בְּעִיר הַסְּמוּכָה וְעַתָּה רְאִיתִי בְּס' קִנְיָן פְּירוּת בְּמַעֲרַכַת חֲתָן אוֹת ה' ד' מ"ח שְׁפַתְב דְּהָרַב מוֹהַר"א קֶאֱפְסָאֵלִי בְּתִשׁוּבָה פְּתִיבַת יָד כְּתַב כְּשִׁנְמַצָּא חֲתָן בְּקַהֲל יְכוּל לְהִיוֹת חֲתָן תּוֹרָה שְׁהַחֲתָן נִקְרָא מְלָךְ וּמְלָךְ בְּמַלְכָּה דְּבָר נָאָה וּמִתְקַבֵּל וּבְלִבְד שִׁיְהִיָּה בְּקִי בְּקִרְיָאָה וְיִרְאֵת ה' עַל פְּנֵי וְשְׁפַתְב עַל זֶה הָרַב כְּנֻסַת הַגְּדוּלָּה בְּסִי תִרְס"ט בְּסוּף הַגְּהַת הַטּוֹר שְׁלֹא יָדַע לְשַׁעַר חֲתָן בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה הֵיכִי מְשַׁכַּחַת לֵה מְאֵחַר דְּקִיָּמָא לָן אֵינָּה נוֹשְׂאֵינָּה נְשִׁים בְּמוֹעֵד וְאִם נְשִׂא בְּעָרַב הַחַג הָרִי בְּשִׁמְחַת תּוֹרָה כְּבָר נִשְׁלָמוּ שְׁבַעַת יְמֵי הַמְּשֻׁתָּה וְאִי בְּמַחְזִיר גְּרוּשָׁתוֹ שְׁמֹנְתָר לְהַחְזִירָה בְּמוֹעֵד הָא יוֹם שְׁמַחַת תּוֹרָה הָיָה יוֹם שְׁלִישִׁי וְנוֹשְׂא בְּעוּלָה אֵינָּה לוֹ אֲלֹא יוֹם אֶחָד לְבָרְכָה וּשְׁלִשָׁה לְשִׁמְחָה וּשְׁבַס' שְׁיִירֵי כְּנֻסַת הַגְּדוּלָּה שֵׁם כְּתַב דְּשַׁפִּיר מְשַׁכַּחַת לֵה אֶפְיָלוּ בְּנִשְׂא בְּתוּלָה וּמִיָּרֵי שְׁלֹא עֲשָׂה סְעוּדָה שְׁפַתְבוּ הַתּוֹס' בְּכַתְּבוֹת דְּנִישׁוּאֵינָּה בְּלֹא סְעוּדָה שְׁרִי בְּמוֹהַר־אֲנ"ח בַּח"ב סִי מ"ב נִסְתַּפֵּק בְּזֶה עַכ"ל וְצִיָּין לְעִיָּין בְּעוֹ"ש (בְּעוּלַת שְׁבַת) רִישׁ סִי תַקֵּמ"ו וּשְׁלִשָׁה סְפָרִים הַנִּ"ל אֵינָּה מְצוּיִים אֲצֵלִי אֲמֵנָּה רְאִיתִי לְהָרַב מְאֵמַר מְרָדְכִי בְּרִישׁ סִי תַקֵּמ"ו שְׁפַתְב דְּבִשְׁיִירֵי כְּנֻסַת הַגְּדוּלָּה שֵׁם כְּתַב בְּשֵׁם מוֹהַר־אֲנ"ח דְּלִטְעָמָא קֶמָא שְׁבַש"ס (בְּמָה שְׁאֵינָּה נוֹשְׂאֵים אֲשֶׁה בְּמוֹעֵד) מְדַכְתִּיב וּשְׁמַחַת בְּחַגָּה וְלֹא בְּאַשְׁתָּה אֲסוּר לְעֲשׂוֹת נִישׁוּאֵינָּה בְּחוּל הַמוֹעֵד אֶפְיָלוּ בְּלֹא סְעוּדָה וּשְׁנַחֲלַק עָלָיו דְּנִעְלַם מִמֶּנּוּ דְּבָרֵי הַתּוֹס' בְּפָרָק נַעֲרָה שְׁנַתְּפַתְתָּה דְּנִישׁוּאֵינָּה בְּלֹא בְּרָכָה שְׁרִי וְהָרַב מְאֵמַר מְרָדְכִי הָרַבָּה לְתַמּוּהָ עָלֵיהֶם שְׁנַעְלַם מֵהֶם דְּמְבוֹאֵר בְּדְבָרֵי הָרִיב"ש סִי ר"ס דְּבִנִּישׁוּאֵינָּה אֶפְיָלוּ בְּלֹא סְעוּדָה אֲסוּר וְשִׁפְנָן מוּכַח מִתּוֹךְ תְּשׁוּבַת הֶרְשֵׁב"א שְׁהִבִּיא מִרְן הַבֵּית יוֹסֵף וְכֵן מְשַׁמַּע מְפִשֵׁט לְשׁוֹן הַש"ס וְהַפּוֹסְקִים: וְהִנֵּה בְּעִנְיָן זֶה כְּתַב אֵלֵי רַב גְּדוּל בְּדוֹרְנוּ מִן־מַחְזָה וּפְקִיעַ יצ"ו מִזֶּה זְמַן רַב וְרְאִיתִי לְהַעֲתִיק פֶּה אֵת דְּבָרֵינוּ וְאֲשֶׁר הִשְׁבַּחְתִּי לוֹ בְּקַבְּלַת מְכַתְּבוֹ (בְּשִׁנַת הַתֵּר"ל בְּעָרָה) וְאִם יִתְחַדֵּשׁ לִי דְּבָר אֲכַתְּוֹב בְּסִיּוֹם דְּבָרֵי מְכַתְּבוֹתֵי וְנ"ל הָרַב הַנִּ"ל יצ"ו אֲכַתְּוֹב מֵהַ שְׁרְאִיתִי בְּהַשְׁקָפָה רִאשׁוֹנָה דְּבָר תְּמוּהָ בְּמִגְן אַבְרָהָם סִי תַקֵּמ"ו בְּדִין אֵינָּה נוֹשְׂאֵינָּה נְשִׁים דְּמְסִיק דְּאֵנָּה קִיָּמָא לָן כְּשִׁמוּאֵל וְאִף נִישׁוּאֵינָּה בְּלֹא סְעוּדָה אֲסוּר זֶה מְנָא לִיָּה דְּקִיָּמָא לָן כְּשִׁמוּאֵל הָא הִלְכְּתָא כְּרַב בְּאִיסוּרֵי עִיָּין בְּכוֹרוֹת מ"ט וּבְכַמָּה מְקוֹמוֹת וְאִי מְשׁוּם דְּאִית דְּאֲמָרֵי דַר' אֶלְעָזָר אֲמַר ר' הוֹשַׁעֲיָא אֲמַר דְּבָר זֶה עִיָּין בְּכֶסֶף מְשֻׁנָּה פָּרָק י"ח מִהִלְכוֹת שְׁבַת הִלְכָה ג' (צ"ל הִלְכָה ה' כְּמוֹ שִׁירְאָה הָרוּאָה) דְּכַתְּב דְּפֶסֶק הֶרְמֵב"ם כְּנוֹתִיָּה נִגְדַר ר' יוֹחָנָן מְשׁוּם שְׁהוּא רַבּוֹ וְהִנֵּה לְדִין יֵשׁ תְּשׁוּבָה דְּשְׁמָא פֶּסֶק גַּם כֵּן כַּר' יוֹחָנָן לְפִי מְאִי דְּמְסִיק הַגְּמָרָא בְּשְׁבַת דָּף ע"ו וְאִיפְכָא אֲתָמַר ר' יוֹחָנָן אֲמַר פְּטוּר רִישׁ לְקִישׁ אֲמַר חֲזִיב בְּאֹנְרֵתָא אֲמַר הָכִי וּלְצַפְרָא הַדַּר בִּיהַ עִיָּין פָּרָק א' מִהִלְכוֹת חֲגִיגָה הִלְכָה ד' דְּפֶסֶק הֶרְמֵב"ם כַּר' יוֹחָנָן לְגַבֵּי ר' הוֹשַׁעֲיָא וְעִיָּין בִּיד מְלָאכִי בְּכִלְיֵי הָרִישׁ וְעִיָּין בֵּית מְאִיר סִימָן ס"ד סְעִיף ו' דַּעַתוֹ כְּמוֹ שְׁפַתְב מוֹהַר־שׁ"א כְּתוּבוֹת מ"ז דְּבִלֹא נִישׁוּאֵינָּה הָיָה מְדַרְבְּנָן וּבְהֶרְמֵב"ם גַּם כֵּן מְבוֹאֵר דְּכַתְּב בְּהִלְכוֹת אִישׁוֹת פָּרָק יו"ד הִלְכָה י"ג יֵשׁ לְאֲדָם לִישְׂא

נשים רבות פאחת ביום אַחַד וּמְבַרְךָ בְּרַכַּת חַתָּנִים לְכוּלָם פְּאֶחַת אֶבֶל לְשִׁמְחָה צָרִיף לְשִׁמּוֹחַ עִם כָּל אַחַת שְׂמִיחָה הָרְאוּיָה לָהּ וְאִין מְעַרְבִין שְׂמִיחָה בְּשִׁמְחָה וּבְדִין י"ד פְּתַב דְּאִין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בְּחוּל הַמוֹעֵד לְפִי שְׂאִין מְעַרְבִין וְכו' שְׁנַאֲמַר מְלֵא שְׁבוּעַ זֹאת מְבִיא דְרִשְׁתַּ הַיְרוּשְׁלָמִי ר"י בָּא שְׁמַע לָהּ מִן הַדָּא מְלֵא שְׁבוּעַ זֹאת וּבְפֶרְק ז' מֵהִלְכוֹת יוֹם טוֹב הִלְכָה ט"ז פְּתַב וְאִין נוֹשְׂאִין נָשִׁים בְּמוֹעֵד כְּדִי שְׂלֵא תִשְׁתַּפַּח שְׂמִיחַת הַחַג בְּשִׁמְחַת הַנְּיֻשׁוּאִין אֶבֶל מְחֻזָּר גְּרוּשְׁתּוֹ וּמְאַרְסִין נָשִׁים בְּמוֹעֵד וּבְלִבְד שְׂלֵא יַעֲשֶׂה סְעוּדַת אִירוּסִין וְלֹא סְעוּדַת נְיֻשׁוּאִין שְׂלֵא יַעֲרַב שְׂמִיחָה אַחֲרַת בְּשִׁמְחַת הַחַג מִשְׁמַע שְׂעַל נְיֻשׁוּאִין מְבִיא טַעֲמִיהָ דְרַב וְעַל סְעוּדָה טַעֲמִיהָ דְשְׂמוּאֵל כָּל זֶה הִיפָּד הָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם וְכַמְּהָ מַחְבְּרִים כְּתוּבוּ דְהַרְמַב"ם סוֹבֵר דְרַב וְשְׂמוּאֵל לֹא פְּלִיגִי וְהֵאֵי סוּגְיָא דְכַתְּנֻבוֹת מ"ז דְּמָסַר לָהּ בְּשִׁבְתוֹת וְיָמִים טוֹבִים יְתַרְץ הַרְמַב"ם כְּשִׂאָרֵי תִירוּצִים מֵהַתּוֹס' וְאוּלַי יֵשׁ תַּחַת כַּתְּה"ר שׁו"ת מוהראנ"ח ח"ב יִרְאֶה לַעֲיִין בְּסִי' כ"ב שְׂהִבִיא הָרַב לְקַט הַקַּמַּח שְׂמֻדְבָּר עַל דְּבַר נְיֻשׁוּאִין בְּלֹא סְעוּדָה אִם כְּבָר הִכִּין צָרְכֵי סְעוּדָה יוֹדִיעַ סוּף דְּעַתּוֹ בְּזֶה עַכ"ל שִׁיחַל"א: וְזֹאת תְּשׁוּבַתִּי א' חֲזָה הַנִּית אר"ש זְבַת חֶלֶב וְדָבַשׁ פָּאן שְׁנָה רַבִּי תִילִי תִילִין גּוֹפִי הִלְכוֹת בְּקֶצֶר אֲמִיץ וְרִצּוֹנוֹ זֶהוּ כְּבוֹדוֹ לְהַשְׁתַּעֲשֶׂע בְּדְבָרָיו הַנְּעִימִים וְאוּמַר הַנְּנִי פְתַח דְּבָרוֹ יְאִיר וּל"ו יַעֲיֵר עַל דְּבָרֵי הָרַב הַמְּגוֹן אַחַד הָיָה אַבְרָהָם בְּמָה שְׂפַתְב דְּקִיָּמָא לֹן כְּשְׂמוּאֵל וְכו' וְאָמַר מַר דְּלֹא יָדַע זֹו מְנָא לִיָּה דְהָא מְסוּנַת בְּיָדֵינוּ הִלְכְּתָא גְּמִירִי לָהּ כְּרַב בְּאִיסוּר וְעֵלָה עַל דְּעַתּוֹ לִיִּישַׁב מְשׁוּם דְאַמְרִינֵן בְּמוֹעֵד קָטָן דַּר' אֶלְעָזָר אָמַר ר' הוֹשַׁעְיָא אָמַר נָמִי כְּשְׂמוּאֵל מְשׁוּם דְאִין מְעַרְבִין שְׂמִיחָה בְּשִׁמְחָה וְנִקְיִטִינֵן כַּר' אוֹשַׁעְיָא לְגַבִּי רַב וְכַמוֹ שְׂפַתְב הָרַב הַמְּגִיד בְּפֶרְק י"ח מֵהִלְכוֹת שְׁבַת וְשׁוֹב דְּחָאוּ פְּכַתוּב בַּדב"ק וְהִנֵּה לְשׁוֹנוֹ אִינוּ מְדוּקְדָּק אַחֲרֵי מַחְכ"ת דְּמִשְׁמַע דְּבָא לְהַקְשׁוֹת עַל דְּבָרֵי הָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם דְּמָנָא לִיָּה דְלִדְיָנָא נְיֻשׁוּאִין בְּלֹא סְעוּדָה אָסוּר וְזוֹ אִינְהָ קוֹשְׁטָא הוּא דְמוֹכַח מִדְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים דְּנְיֻשׁוּאִין בְּלֹא סְעוּדָה נָמִי אָסוּר וְכַבֵּר פְּתַב כֵּן הַגָּאוֹן מוהרש"ל עַל דְּבָרֵי הַתּוֹסְפוֹת פְּתוּבוֹת דָּף מ"ז ד"ה דְּמָסַר וְכו' וְהָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם רַמְזוּ לְדְבָרָיו וְז"ל מוהרש"ל וּמְכַל מְקוּם כָּל הַפּוֹסְקִים לֹא סְבָרִי הִכִּי וְאָסְרִי אֶפְּיָלוּ כְּפִיָּסָה לְחוּד ע"כ וְכֵן פְּתַב הַרִיב"ש בְּסִי' ר"ס הִבִּיא דְבָרָיו הָרַב מְאָמַר מְרַדְכִי בְּסִי' תַקַּמ"ו אוֹת א' וְז"ל וְרִיקוּדִין וּמְחֻלוֹת אִין זֹו שְׂמִיחָה הָאָסוּרָה אֶלָּא שְׂמִיחָה הָאָסוּרָה הוּא כְּשִׁהֲחַתָּן שְׂמִיחָה עִם אֲשֶׁתּוֹ וּבְנְיֻשׁוּאִין אֶפְּיָלוּ בְּלֹא סְעוּדָה אִיכָּא שְׂמִיחָה כְּשִׁנּוּשָׂא אוֹתָהּ וְנִכְנַס לְחֻנְפָּה וְכֵן בְּאִירוּסִין עִם סְעוּדָה עַכ"ל וְכֵן פְּתַב הַרִיב"ש א' בְּחִידוּשָׁיו לְמוֹעֵד קָטָן שְׂהִבִיא מֶרֶן חִיד"א בְּס' בְּרַפִּי יוֹסֵף וְנָבִיא דַּב"ק לְהֵלֵן בְּס"ד וְאִם כֵּן וְדָאִי אִין שׁוּם תַּרְעוּנַת עַל הָרַב מְגוֹן אַבְרָהָם בְּעִיָּקָר הַדִּין אֶלָּא בְּמֵאִי דִיָּהִיב טַעֲמָא מְשׁוּם דְנִקְיִטִינֵן כְּשְׂמוּאֵל בְּהָא הוּא דְאִיכָּא לְמִשְׁדֵּי נִרְגָּא דְאַפְתִּי לֹא נִפְקִינֵן יְדֵי חוּבָה בְּהִכִּי דְהָא טַעֲמָא בְּעֵי אֲמֵאִי פְּסָקוּ הַפּוֹסְקִים כְּשְׂמוּאֵל מְאָחַר עֲלוֹת כָּלֵל גְּדוּל הִלְכְּתָא כְּרַב בְּאִיסוּרֵי וְנִרְאֶה דְשִׁפִּיר מְצִינֵן לְמִימַר מְשׁוּם יְתוּבֵי דְעַתִּין דְּפָסַק כְּשְׂמוּאֵל מְשׁוּם דְקָאִי ר"א כְּפִנּוּתִיהָ וְיָמָה שְׂדַחָה כַּתְּה"ר דְּאִם לְדִין יֵשׁ תְּשׁוּבָה וְכו' פְּכַתוּב בַּדב"ק לֹא יְרַדְתִּי לְסוּף דְּעַתּוֹ בְּמָה שְׂפַתְב דְשָׁם פְּסָק גַּם כֵּן כַּר' יוֹחָנָן וְכו' דְהָרִי מְסַקְנַת הַש"ס הוּא דְבְּמוֹצֵיא עֲצָה כְּמֵלָא פִי פְרָה לְפָרָה הוּא דְפְּלִיגִי ר' יוֹחָנָן סוֹבֵר דְּפִטוּר וְרִישׁ לְקִישׁ סוֹבֵר דְּחִיָּיב וּלְפִי גִיְרַסַת הָרַב הַמְּגִיד ר' הוֹשַׁעְיָא הוּא דְאָמַר חִיָּיב וּפְסָק הַרְמַב"ם כֵּן הָרִי דְפָסַק דְלֹא כַּר' יוֹחָנָן וְכָל שְׁפָן דְאִית לֹן לְמִיפְסָק דְלֹא כְּרַב לְגַבִּי ר' אוֹשַׁעְיָא דְהָא קִיָּמָא לֹן רַב וְרַב יוֹחָנָן הִלְכָה כַּר' יוֹחָנָן וְאִם לְגַבִּי ר' יוֹחָנָן נִקְיִטִינֵן כַּר' אוֹשַׁעְיָא כָּל שְׁפָן לְגַבִּי רַב וְיַעֲוִינֵן בְּדְבָרֵי הַרְמַב"ם פְּרָק ה'

מהלכות פלאים הלכה ט"ז וכתב הרדב"ז בשו"ת התדשות ח"ב בלשונות הרמב"ם סי' רפ"ט דנראה לו להגיה קצת וכצ"ל ינפץ אותו אביב כדי להשחיתו ואם מצאה שנעשית דגו הרי זה תשרף שהפלל אסור בהנאה ולפי זה פסק שם הרמב"ם כר' אושעיא לגבי רב ואף לגירסת הספרים דנראה דפוסק כר' יוחנן וכן פתב שם מרן פסוק משנה פתב על זה הרדב"ז דפסק כר' יוחנן דנקיטין פנותיה דמסתבר טעמיה הרי דמסתמא פסקין כר' אושעיא נגד ר' יוחנן וכל שפן נגד רב והנה בדברי הרדב"ז פתב וז"ל ופסק כר' יוחנן דקיימא לן פנותיה ומסתבר טעמיה דכיון דאמר קרא פן תקדש מה לי הביאה שלישי וכו' משמע מדבריו דתרי טעמי יהיב נחדא ועוד קאמר למאי דפסק כר' יוחנן האחד משום דנקיטין פנותיה והשני משום דמסתבר טעמיה אף נראה לי הדל דטעות סופר יש בדב"ק וצ"ל דקיימא לן פנותיה דמסתבר וכו' נחדא קתני משום דאם לא פן מלבד דקשה עליו דאיה פשיטא ליה לומר דקיימא לן כר' יוחנן לגבי ר' אושעיא ואדרבא איפכא מסתברא דאין הלכה פתלמיד במקום הרב ור' אושעיא רביה דר' יוחנן הנה וכן הקשה על דבריו הרב נחמד למראה בח"א דף פ"ז ע"ב עי"ש זאת ועוד דאם נאמר דתתי קתני אם פן נמצא דפשיטא לן דכי פליגי ר' אושעיא ור' יוחנן אית לן למינקט כר' יוחנן ואי הכי קשה איה ניחא ליה להגיה בדברי הרמב"ם באופן שיהיו דבריו מסכימים לסברת ר' אושעיא מאחר דלא נקיטין פנותיה וגם לא מסתבר פנותיה דאף אי לא נימא דמסתבר כר' יוחנן כדאמר מר ברישא מפל מקום איפכא נמי דמסתבר כר' אושעיא זו לא שמענו ואם פן איה נחה דעתו דעת עליון לומר דיש טעות בדברי הרמב"ם ולאוקומי מילתיה כר' אושעיא אלא ודאי דט"ס יש וצ"ל דקיימא לן פנותיה דמסתבר טעמיה ורוצה לומר דאף דבעלמא פי פליגי ר' אושעיא ור' יוחנן נקיטין כר' אושעיא הכא פסקין כר' יוחנן משום דמסתבר טעמיה ונדחק לומר דמסתבר טעמיה כדי למצוא סעד וסמך למאי דפסק הרמב"ם כר' יוחנן לגבי ר' אושעיא ושוב פתב דאין צורך דיש ט"ס וכו' זה נראה לי מוכרח בדברי הרדב"ז: הן אמת דמגוף דברי הרמב"ם הנ"ל אף לפי גירסת הרדב"ז דנראה דפוסק כר' אושעיא אין להכריח מזה דסבירא ליה בעלמא דנקיטין כר' אושעיא לגבי ר' יוחנן דיש לדחות על פי מה שכתב הגאון מהר"א מוויילנא בפירושו על המשניות שם בפרק ה' דכלאים שכתב להכריח דקשין של תבואה של פלאי הפך מותרים מותרים בבבא בתרא דף ל"ו ע"א דאכלה ערלה וכלאי הפך הרי זו חזקה ומיירי בדאכל זמורות ומה שהוקשה לרבומינו התוספות מההיא דתנור שהסיקו בקליפי ערלה ונדחקו ליישב ומשמע דקשין אסורין פתב הגאון דההיא בקשין של תלתן אבל קשין של תבואה מותרים עי"ש דב"ק ואם פן אין להכריח מזה דבעלמא נקיטין כר' אושעיא לגבי ר' יוחנן דשאני התם דתניא פנותיה ועיין שם בגוף דברי הגאון שהעתיק בדברי הירושלמי ר' יהושע במקום ר' אושעיא מפל מקום מדברי הרדב"ז מוכח שפיר כדכתבנא דנקיטין כר' אושעיא לגבי ר' יוחנן וכל שפן לגבי רב וכמו שפעלה ע"ד מעכ"ת שיחל"א: ב') ולאית דאמרי בגמרא דר' חנינא אמר פנותיה דשמואל דטעמא משום דאין מערבין שמחה בשמחה אית לן למינקט פנותיה לפום מאי דמסיק הגאון יד מלאכי בסי' תקנ"ז דנקיטין פרבינו חננאל שדבריו הם דברי קבלה וסבירא ליה דכי פליגי רב ור' חנינא הלכה כר' חנינא דרביה דרב הנה והביא שגם הרי"ף והרא"ש והר"מ וסמ"ג סוברים דר' חנינא רביה דרב הנה ושגם הראב"ד נראה שנוטה דעתו כדעת רבינו חננאל ויעויין למרן חיד"א

בס' יעיר אֵזֶן מַעֲרַכַת הַחַי"ת אוֹת ל"א שְׁהוֹסִיף לְהִבְיָא מְשׁוֹ"ת הַרְשָׁב"ץ ס"ג סוּף ס'י קל"ה וּמְדַבְרֵי הַרְשָׁב"א בְּחִידוּשָׁיו וְעֵינָן שֶׁם שְׁדָחָה רְאֵינָת הָרַב יַד מְלָאכִי בְּמָה שְׁתַּפְּס בְּמִןשְׁלָם דַּר' חֲנִינָא הָיָה רַבּוּ שֶׁל רַב עַל פִּי מַאי דְמִשְׁמַע לִיהּ מְדַבְרֵי הָרִי"ף וְהָרֵא"ש בְּהֵיא דְאֵל יִבְקֵשׁ מְטוּ מְחִבְרֵוּ וְכוּ' דְגָרְסִי רַבּוּ שְׁאֵנִי אֶלְמָא דַּר' חֲנִינָא רַבִּיהּ דְרַב וְעַל זֶה דָּחָה מְרָן חֵיד"א כִּיעִי"ש וְעַל שְׁאָר הַרְאָיוֹת פְּתַב דְצָרִיף פְּנָאֵי לְהַתְבַּוְּנָן בְּהֵם וּמְפַל מְקוּם נִרְאָה דְמוּדָה דְכִינּוֹן דְרַבִּינוּ יִשְׁעֵיהּ וְהַרְשָׁב"ן וְהַרְשָׁב"א וְהַרְיִטְב"א הִבְיָאוּ סְבַרְת רַבִּינוּ חֲנַנְאֵל לְפִסְוֹק כַּר' חֲנִינָא לְגַבִּי רַב הָכִי נְקִיטִינוּ יַעִי"ש וּבַס' מְחִזִּיק בְּרַכָּה ס'י תר"ו וְעוֹד דְהָא הֶגְאוֹן יַד מְלָאכִי מְכָרִיחַ שֶׁם דְנְקִיטִינוּ כַּר' חֲנִינָא לְגַבִּי ר' יוֹחָנָן וְעַל זֶה לֹא מְצָא שׁוּם דְחִיָּה מְרָן חֵיד"א וְנְקִיטִינוּ כַּר' חֲנִינָא לְגַבִּי ר' יוֹחָנָן וְכַל שְׁפָן דְנְקִיטִינוּ פְּנוּתִיהּ לְגַבִּי רַב וְאִם כֵּן בְּמַאי דְקָמָן בֵּין לְאִית דְאָמְרֵי דַּר' אוֹשְׁעֵיָא קְאֵי פְּשִׁמוּאֵל וּבֵין לְאִית דְאָמְרֵי דַּר' חֲנִינָא קְאֵי פְּשִׁמוּאֵל בְּהָאֵי טַעְמָא דְאִין מְעַרְבִין שְׁמָחָה בְּשְׁמָחָה נְקִיטִינוּ פְּנוּתִיהּ דְשְׁמוּאֵל וְק"ל: ג') וְהֵינָה מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם בְּפָרְק שְׁנֵי מַהֲלָכוֹת פְּלִים דִּין ז' שְׁפַתְב סְתָם דְסַנְדַּל שֶׁל בְּהֵמָה שֶׁל מִתְכַּת טָמֵא וְלֹא חִילְק בֵּין מָאוֹס וּבֵין כְּבֵד לְקַל מוֹכַח וְדַאי דְבְּכַל עֵנָן מְטָמֵא וְכוּ' חֲנִינָא שְׁבַת ד' נ"ט ע"א דְלֹא פָּרַב וְדָלָא כַּר' יוֹחָנָן דְלִידִידְהוּ יֵשׁ לְחִלְק בֵּין רְאִוֵי לְשִׁתְיָה לְאִינוּ רְאִוֵי וּבֵין רְאִוֵי לְרֹוץ בּוּ לְאִינוּ רְאִוֵי וּמְדָלָא חִילְק הַרְמַב"ם מוֹכַח וְדַאי דְפּוֹסֵק כַּר' חֲנִינָא לְגַבִּי רַב וְלְגַבִּי ר' יוֹחָנָן וְכַדְכַתְב הֶגְאוֹן שׁוֹשְׁנִים לְדוֹד בְּפָרְק י"ד דְמַסְסַת פְּלִים מְשֻׁנָּה ה' וְעֵינָן שֶׁם שְׁתַּמָּה עַל דְבָרֵי רַבִּינוּ עוֹבְדֵיהּ שֶׁם דְמְפָרֵשׁ דְרְאִוֵי לְשִׁתוֹת בּוּ מִים דְמִשְׁמַע דְפּוֹסֵק פָּרַב וְעַל זֶה תַּמָּה דְהֵינָה לוֹ לְפָרֵשׁ אֶלְיָבָא דְרַבִּי חֲנִינָא דְאִית לָן לְמִינְקֻט פְּנוּתִיהּ דְקָשִׁישׁ מְנִיְיָהּ וְהוּא חֲבָרוּ שֶׁל ר' חֲזִיָּא ע"ש וְאִף דְמָה שְׁמַתְמִיָּה עַל רַבִּינוּ עוֹבְדֵיהּ אִין זֶה כָּף מִן הַתִּימָה לְפִי מָה שְׁפַתְב הֶגְאוֹן יַד מְלָאכִי שֶׁם דְשְׁלָמִים וְכוּ' רַבִּים סוֹבְרִים פָּרַב לְגַבִּי ר' חֲנִינָא וְכַל שְׁפָן כַּר' יוֹחָנָן לְגַבִּי ר' חֲנִינָא כִּיעִי"ש מְפַל מְקוּם הָאָמַת תּוֹרָה דְרַפָּה דְדַעַת הַרְמַב"ם לְפִסְוֹק כַּר' חֲנִינָא מְדַסְתִּים וְתַנִּי דְסַנְדַּל שֶׁל בְּהֵמָה שֶׁל מִתְכַּת טָמֵא וְלֹא חִילְק וְהוּא הִדִּין בְּהַאֲדָקְמָן אִית לָן לְמִיפְסַק כַּר' חֲנִינָא לְגַבִּי רַב וְאִף אִם נִדְחָה לוֹמַר דְמַהֲהִיא דְהַרְמַב"ם בְּהַלְכוֹת פְּלִים הַנ"ל לֹא נְכָרִיחַ דְפְּשִׁטָּא לִיהּ דְהַלְכָה כַּר' חֲנִינָא לְגַבִּי רַב דְאִימּוֹר דְמַסְפָּקָא לִיהּ אִי הַלְכָה פָּרַב אוֹ כַּר' חֲנִינָא וְסַתְמַם שֶׁם לְחוּמְרָא וְלֹא נִילַף לְעֶלְמָא דְנְקִיטִינוּ כַּר' חֲנִינָא לְגַבִּי רַב וּר' יוֹחָנָן וּמְפַל מְקוּם אִף אִם נֹאמַר כֵּן בְּמַאי דְקָמָן דְלְטַעְמָא דְאִין מְעַרְבִין שְׁמָחָה בְּשְׁמָחָה נְפִיק מְנִיָּה חוּמְרָא עַל פִּי מְדוּתִיו שֶׁל הָרַב מְגַן אַבְרָהָם דְאָפִילוּ בְּלֹא סְעוּדָה אֲסוּר אִית לָן לְמִינְקֻט פְּנוּתִיהּ וְיִתְכּוֹן עוֹד דְאִף הַסּוֹבְרִים דְנְקִיטִינוּ פָּרַב לְגַבִּי ר' חֲנִינָא וְכוּ' לְמָה שְׁנִרְאָה מְדַבְרֵי הַרְמַב"ם דְהַלְכוֹת חֲגִיגָה פָּרַק א' הַלְכָה ד' דְפּוֹסֵק כַּר' יוֹחָנָן לְגַבִּי ר' אוֹשְׁעֵיָא אִף אִי נִימָא דְלִידִידְיָהּ הוּא הִדִּין נְמִי דְפְּסָקִינוּ פָּרַב לְגַבִּי ר' אוֹשְׁעֵיָא מְפַל מְקוּם בְּעֵנָן זֶה אֶפְשָׁר דְמוֹדוּ פְּוֹלֵי עֶלְמָא דְפְּסָקִינוּ כַּר' חֲנִינָא אוֹ כַּר' אוֹשְׁעֵיָא מְשׁוּם דְעַד כָּאֵן לֹא סְבִירָא לִיהּ דְנְקִיטִינוּ פָּרַב אוֹ כַּר' יוֹחָנָן לְגַבִּי ר' חֲנִינָא וּר"א אֶלָּא דְנֹקָא הִיכָא דְפְּלִיגֵי אִינְהוּ לְחוּדִיָּיהּ מָה שְׁאִין כֵּן הִכָּא דְהָא אִיכָּא מַר שְׁמוּאֵל דְקָאֵי פְּנוּתִיהּ דְסְבִירָא לִיהּ דְטַעְמָא מְשׁוּם דְאִין מְעַרְבִין שְׁמָחָה בְּשְׁמָחָה אֶפְשָׁר דְלְכוּלֵי עֶלְמָא הָכִי נְקִיטִינוּ: ד') וּבְהָכִי תְנוּחַ דְעַתִּינוּ מְמַאי דְהֵינָה קָשְׁיָא לִי עַל דְבָרֵי הָרַב לְחַם מְשֻׁנָּה פָּרַק א' מַהֲלָכוֹת חֲגִיגָה הַלְכָה ד' עַל מָה שְׁתַּמָּה מְרָן בְּכַסְפָּ מְשֻׁנָּה מְדוּעַ פְּסַק כַּר' יוֹחָנָן וְלֹא כַּר' הוֹשְׁעֵיָא שְׁהֵינָה גְדוּל מְמַנּוּ פְּתַב לְתַרְץ דְאִין זֶה ר' הוֹשְׁעֵיָא שְׁסִידֵר הַפְּרִיָּתוֹת דַּא"כ לֹא הָיָה לוֹ לְהַש"ס לְהַזְכִּירוּ אָמַר ר"י שְׁהַזְכִּיר ר"י

ואחר כך הזכיר דבריו אלא ודאי ר' הושעיא אחר ואמורא וילכך פסק דלא פנותיה נהנה קשיא לי על דבריו דמה יענה ביום שינדובר בו פסק הרמב"ם בפירק י"ח מהלכות שבת ה"ל דפסק כר' הושעיא הגם דמילתיה דר"י הונזכר תחלה והא ודאי דונח לומר דהרב לחם משנה סובר דהיה גורס בזה דברי ר' הושעיא קודם דלא ראינו גירסא זו ואם פן אמאי פסק פנותיה דר' הושעיא ואם היה גורס הרמב"ם פגירסתינו דגרסינו ר"ל במקום ר' הושעיא אם פן טעמא בעי אמאי פסק כר"ל נגד ר"י מאחר דקינא לן כר"י לגבי ר"ל בכולי תלמודא לבר מתלת פידוע: אמנם על פי האמור דאף למאי דפסיק פרב או כר"י לגבי ר' הושעיא מפל מקום מודה דהיא דאיכא אמורא אחר דקאי פנותיה הכי נקיטינו ניחא והוא דאפשר לומר דהרב לחם משנה סובר דהרמב"ם ביהיא דהלכות שבת היה גורס פגירסתינו ר"י ור"ל ופסק כר"ל משום דקושטא הוא דר' הושעיא קאי פנותיה בירושלמי וכמו שכתב הגאון מוהר"ן טריויטש בהגהותיו על הר"מ הנקרא קובץ על יד וכיון דאיכא אמורא דקאי פנותיה אמטי להכי פסקינו פנותיה והכי נמי ביה דקמו אף למאן דסבירא ליה בעלמא לפסוק הלכה פרב או כר' יוחנן לגבי ר' חנינא וכן לגבי ר' הושעיא הך מודה משום דשמואל קאי פנותיה וק"ל: ובחפשי בזה מצאתי ראיתי להרב משק ביתי בסי' תקל"ה שעמד על דברי הרב לחם משנה דהלכות חגיגה הנז"ל ממאי דפסק הרמב"ם בהלכות שבת הנז"ל וכן הקשה הרב הפרד"ס בס' אות היא לעולם ח"ב בד' קכ"ח ע"ג ולעניות דעתי נראה פדכתיבנא ואגב ריהטאי זה חזיתי ואספיה דהרב משק ביתי שם רצה ליישב קושית מרן פספ משנה בפירק א' מהלכות חגיגה הנז"ל על פי מה שכתב הרב פרי חדש במשנה ח' פירק ג' מהלכות עבודת יום הפיפורים הלכה ד' דאף דנקיטינו הלכה כר' יוחנן לגבי ר' אלעזר מפל מקום פינו דהש"ס מביא תחלה דברי ר' אלעזר שמעת מינה דהכי הלכתא ודכונתא נמי ביהיא דהלכות חגיגה פינו דהש"ס מביא מילתיה דר' יוחנן מקמי רבי הושעיא שמעת מינה דהכי הלכתא ע"כ ולכאורה הוא תמוה דמהיא דפירק י"ח דהלכות שבת מוכח בהיפך דהרי התם אף על גב דבגמרא שבת ע"ו ע"א הביאו דברי ר"י קודם ר' הושעיא לפי גירסת הרב המגיד ואפילו הכי פסק הרמב"ם פרבי הושעיא אלמא דלאו ביה תליא מילתא: וכזאת הא גופא קשיא לי על דברי מרן חיד"א במחזיק ברכה סי' תר"ו דרוצה להכריח דר' חנינא לא היה רבו של רב מדחזינו בש"ס בכמה דוכתי מקדים להזכיר מילתא דרב ואחר כך דברי ר' חנינא ומזה מוכיח דאינו רבו עי"ש ומה זו הוכחה ונלא ביהיא דהלכות חגיגה הונזכר ר"י מקמי ר' הושעיא ואמר מר מרן פספ משנה דר' הושעיא היה רבו אלמא דאין מזה הכרח מדמקדים דברי ר"י לומר דאינו רבו והוא הדין ביהיא דרב ור' חנינא אף דמקדים דברי רב לדברי ר' חנינא אינו מוכרח דאינו רבו וכן ביהיא דהלכות שבת דכתב הרב המגיד דפסק כר' הושעיא דהלכה פמותו לגבי ר' יוחנן והיינו ודאי דסבירא ליה דהיה רבו או גדול ממנו ובכל זאת הן ל"ו הובא מילתיה דר"י קודם כמו שהעתיק ה"ה אלמא דאין מוקדם ומאחר בתורה ויעניין תוספות בבא מציעא ד' ד' ע"ב ד"ה אין ובעבודה זרה ד' מ"ה ע"א ד"ה אמר ר' עקיבא ומנחות ס"ה ע"ב ד"ה ר"י שפכתו דאין לחוש במה שמקדים דברי תלמיד לדברי הרב אלא דאיכא דוכתי דנראה מדבריהם בהיפך מדיהבו טעמא על הקדמת תלמיד לרב ויעניין תוספות בבא מציעא ד' ל"ה ע"ב ד"ה רבא ואיכא דוכתי דסלקא להו בקושיא אמאי הוקדמו דברי תלמיד לדברי הרב וכבר עמד בזה הרב משק ביתי בסי' שפ"ח ואסף

איש טהור מילתיהו דרבנן קדישי המדברים בזה עי"ש (ועיין במה שפתי בן נטרס הפללים במערכת הקו"ף אות ע'): ה' פל זה פתי על פי מדותיו של מעכ"ת נר"ו דלא קשיא ליה על דברי הרב מגן אברהם אלא משום פללא דהלכתא פרב באיסורי ואמאי פסק פשמואל ועלה על דעתו לומר דנקיטינן פשמואל משום דר' הושעיא קאי פנותיה ודחאו לזה פתי דתירוצו יש לו קיום והעמדה ואין בדחית מעכ"ת שיחל"א פדי שביעה אף בקושטא אפתי למודעי אנו צריכים אמאי פסקינן פשמואל ור"ח או ר' הושעיא דהא איפא רב וכלהו אמוראי דקימי פנותיה דס"ל פרב ומפרישי טעמא מפני הטורח ובטול פריה ורביה או שמניח שמחת הרגל ועוסק בשמחת אשתו וכן פתב הגאון הריטב"א בחידושי למועד קטן הביא דבריו הרב מלאכת שלמה חפים בפירק יו"ד מהלכות אישות וז"ל שאין מערבין שמחה בשמחה ולדבריו אין מערבין שמחת מילה ופדיון הבן וכו' ולית הלכה כמותו דאידיך כולהו פליגי עליה עכ"ל הריטב"א הרי דסבירא ליה דלא קיימא לן כי האי טעמא דאין מערבין שמחה בשמחה משום דאידיך כולהו אמוראי פליגי עליה וכן פתבו התוספות במועד קטן ד' ח' ע"ב ד"ה מפני דלא קיימא לן פטעם דאין מערבין שמחה בשמחה ואם פן לפי דברי הרב מגן אברהם דהא דנישואין בלא סעודה אי שרי בחול המועד תליא בהא קשה אמאי קיימא לן לאסור בחול המועד נישואין בלא סעודה וצריך לומר דכיון דחזינו דסתמא דש"ס מיימי מילתיה דתנא דבי שמואל בד' י"ח ע"ב דאסור נישואין בלא סעודה הכי נקיטינן והוא דוחק ובסמוך אכתוב בס"ד דברי הרב מוהראנ"ח דלטעמא דבטול פריה ורביה נמי אסור: ו') והנה מה שפתב מעכ"ת נר"ו בשם הרב בית מאיר דעתו פדעת מוהרש"א דבלא נישואין הוי מדרבנן הנה הס' הגזפר אינו מצוי אצלי אכן רואה אני דגם הרב ישועות יעקב סובר פן וכן היא דעת מרן חיד"א בס' ברפי יוסף סי' תקמ"ו דהנכון בכונת התוספות דמדאורייתא הוא דכתבו דנישואין בלא סעודה שרי אבל מדרבנן מודו דאסור ותמיה לי עליהם דלא ראו דברי הפסקי תוספות שפסקו שם דנישואין בלא סעודה מותר והיינו נדאי אף מדרבנן דאי לא הנה להו לפרש ויש הוכחה לזה לקוצר עניות דעתי דהנה התוספות פתבו עוד דמסר לה בזמן תוספת דאסור במלאכה ומותר בנישואין ואמאי לא פתבו פן בפסקי התוספות דמותר לישא בזמן תוספת אלא נדאי דאין התוספות פותבין אלא מה שמותר באמת אף מדרבנן מה שאין פן בהא דבזמן תוספת דאסור מדרבנן וכמו שפתב הרב מגן אברהם שם בסק"ד ואם פן מוכח דבלא סעודה מותר אף מדרבנן וק"ל וכן קשיא לי על דברי הרב מגן אברהם דמשמע דכונתו לומר דהתוספות שקלו וטרו אליבא דרב ואליבא הוא דכתבו דבלא סעודה שרי אבל לקושטא מודו דאסור ואם לכה נתפנון קשה מדברי הפסקי תוספות פאמור: וראיתי להרב קרבן גמאל בפירק קמא דמועד קטן וגם בהגהות גתיב חיים בס' תקמ"ו שהקשה על דברי הרב מגן אברהם דלדידיה קים להו להותספות להלכה פמאן דאמר אין מערבין שמחה בשמחה וזה נגד התוספות במועד קטן ד' ח' ע"ב ד"ה מפני ע"כ ולקוע"ד בהורמנותיה דמר אמיןא דיתכן דהרב מגן אברהם סבירא ליה דהתוספות נקטי עיקר פטעמא דבחגיף ולא באשתף וכדכתבו במועד קטן שם ומהאי טעמא סברי התוספות דלקושטא נישואין בלא סעודה שרי וכמו שכתבו בפסקי תוספות והרב מגן אברהם לא אמר דקיימא לן פטעמא דאין מערבין אלא לשאר פוסקים דנראה דאסרי נישואין בלא סעודה וכדכתבנא בעניותין בראש אמיר ואין הכי נמי דמודה

דלהתנספות שרי משום דס"ל עיקר פטעמא דבחהגיה וק"ל זה נ"ל להליץ בעד הרב מגן
אברהם אף להרבנים מוהרש"א וישועות יעקב ובית מאיר ובכפי יוסף דסברי מרנן
דדעת התוספות דאסור מיהא מדרבנן קשה מפסקי תוספות פאמור וכן ראיתי להרב נהר
שלום בסי' תקמ"ו שכתב פן עי"ש: ולא נעלם ממני מה שכתב מרן חיד"א בשו"ת חיים
שאל ח"א סי' כ"ג ד' כ"ט דפסקי תוספות אינם מהתוספות עצמם אלא שחכם אחר חבנם
ונמנין טובא דמשפחת דהני מילי בעיקר התוספות עם הפסקים סתראי נינהו והיינו מהאי
טעמא עי"ש מכל מקום זה שייך לומר בדבר שהסתירה מפונרשת דלאו התוספת גופייהו
חתימי עלה אבל בדבר שאין לנו סתירה מפונרשת לדברי התוספות אמרינו ילמוד סתום
מן המפונרש ונפרש דברי התוספות שבפנים כפי מה שמפונרש בפסקי תוספות ומה
שאמר בישוב דעת המחבר פסקי תוספות דלא תיקשי עליה מסוגיית הש"ס דמוכח
בהיפך נאמר גם פן לדעת התוספות ועיין למרן חיד"א עצמו בשם הגדולים במערכת
הפ"ה שכתב בשם הרב דברי אמת דהפסקי תוספות חבנם הרא"ש ושהגאון מוהר"ר
יעב"ץ כתב שחבנם רבינו הטור עי"ש וליענין מר במה שכתבתי במכתב לחזקיא בחלק
התשובה סי' י"א (בסוף ד"ה ומלבד) שם רמ"ז דברי מרן החבי"ף בס' נשמת פל חי ח"א
ד' פ"ג ע"א ולהרב משק ביתי בכללי הפוסקים ד' י"ב אות כ"ט ולהרב חזקא וחסדא נר"ו
בד' ט"ל ע"ד הם המדברים בזה גם אני הדל בקונטרס כללי הפוסקים סי' ט' אות ח'
כתבתי קצת בזה בס"ד: ועתה ראיתי להרב אח"א נר"ו בס' ויקרא אברהם הנדפס מחדש
שכתב בשם מרן חיד"א בס' יוסף אומץ ד' מ"א על הרוב אהד מהראשונים חבנר פסקי
תוספות עכ"ל לכל הדברות לא נוכל לדחות דברי פסקי תוספות דהמחברם גדול כבודו
רבינו הרא"ש או מר בריה ונהדומה ואם פן מה שנתרץ לדעת הפסקי תוספות נתרץ גם
פן לדעת התוספות כי על פן נראה לעניות דעתי דלא ראו כל הגדולים הנ"ל דברי פסקי
תוספות ואטו להכי הספיקו לומר דמדאורייתא הוא דקאמרי ומדרבנן מודו דאסור ויענין
בדברי הרב שדה יצחק בחידושי למסכת פתובות שם שכתב בשם הריטב"א בחידושי
למועד קטן ד' י"ט ע"ב דנישואין בלא סעודה הוי שמחה והתורה אמרה ושמחת בצגיה
ומזה הוכיח דלא פנותיא דמוהרש"א דסבירא ליה דאין בנישואין בלא סעודה אלא אסור
דרבנן יע"ש שכתב שאין ספק שנעלם מהרש"א דברי הריטב"א הנז' ומפני זה כתב
דאינו אלא מדרבנן עי"ש: ואנן מה נענה על מרן חיד"א בכרפי יוסף שם דהאף אמנם
עין לו ראתה דברי הריטב"א הנזכר בכל זאת מסכים הולך דהעיקר בדברי התוספות
פמו שכתב במהרש"א דמדרבנן אסור כיעי"ש ויענין עוד למרן חיד"א בס' יעיר און
מערכת הנז' אות ו' שכתב וז"ל נישואין במועד אסור מדאורייתא פדכתב הרב מגן
אברהם סי' תקמ"ו והרב אליהו רבא שם כתב דנישואין וסעודה אסור מדאורייתא ובלא
סעודה לא אסור אלא מדרבנן ע"כ ועל פרחין לומר חדא מתרתי או דס"ל דאין החרת
דמן התורה אסור דאפשר לומר דכוננתו דכיון דהתורה אמרה ושמחת בצגיה וכו' למעוטי
שמחה של נישואין אף דלא אסרה תורה אלא בסעודה חכמים עשו סיג לאסור אף בלא
סעודה או דסובר דהתוספות חולקין עם הריטב"א ונקיטינו פהתוספות וק"ל ומה שכתב
שם על דברי מוהרש"א וז"ל ולי גם דברי מהרש"א דחוקים דלדבריו לא אתי שפיר הא
דקאמר ואין עושין סעודת אירוסין דמשמע דוקא מארסין אירוסין בלא סעודה אבל לא
פונסין אפילו בלא סעודה עכ"ל לא יכולתי להבין מאי קשיא ליה דהא גם מהרש"א מודה

דנישואין בלא סעודה אסור אלא דקאמר דאינו אלא מדרבנן וק"ל: ז) וראיתי להרב קרפן נתנאל שפכת לנישב דברי תוספות כתובות הנ"ל והיה בהניח דמאן דאמר מבחגיף ולא באשתף מודה הוא דאין מערבין שמחה בשמחה ומשום דאית ליה דאין מערבין וכו' אייתר לי קרא דבחגיף לומר דאפילו בלא סעודה אסור ומאן דלא דריש האי דרשא אם פן מדאין מערבין לא ילפינו אלא בסעודה וקתם בכתובות פריף למאן דסובר אין מערבין שמחה בשמחה וברייתא דמוכח מינה דבלא סעודה נמי אסור אתינא כמאן דדריש בחגיף ולדידיה אפילו בלא סעודה אסור ע"כ ולי העני בדעת דבריו צריכים ביאור דהנה אמת דמה שפכת דלמאן דאמר משום דאין מערבין שמחה בשמחה אינו אסור אלא בסעודה פן כתב גם פן הרב מוהראנ"ח בח"ב סי' כ"ב דכיון דיליף מקרא דשלמה אם פן אין לאסור אלא בסעודה פי קתם ואין להקשות לזה דהא שמואל הוא דאמר טעמא דאין מערבין שמחה בשמחה ותנא דבי שמואל במועד קטן ד' י"ח ע"ב דנישואין בלא סעודה אסור דהא ודאי לא קשיא דאף על גב דמצינו דמקשי הש"ס מתנא דבי רבי ישמעאל אדברי ר"י וכמו שהעירו התוספות בפסחים ד' ה' ע"א אלמא דתנא דבי רבי ישמעאל ור' ישמעאל אהד הוא מכל מקום בהא דקמן נראה דלאו היינו שמואל עצמו מדמייתי הש"ס סיעתא לשמואל מדתני דבי שמואל ולא זו הדרף להביא סיעתא וסמך לדברי האומר איזה דבר מדברי עצמו אלא ודאי משמע דתנא דבי רבי שמואל לאו היינו שמואל עצמו וכן נראה שהבין מרן חיד"א בס' ברפי יוסף בס' תקמ"ו מדמקשי על רב מדתנא דבי שמואל ודחיקא ליה למימר רב תנא הוא ופליג כיע"ש ואם פן אין להקשות לפי דברי מוהראנ"ח, וקרפן נתנאל מדתנא דבי שמואל מכל מקום הדבר קשה דכיון דמאי דשקלו וטרו בש"ס כתובות הנז"ל הוא אליבא דרב ואמרו דמסר לה בשבתות וימים טוב וקשיא להו להתוספות מדאמר רב בטעמא דאין נושאין בחול המועד משום בחגיף ולא באשתף אם פן פיון דלפי דברי הרב מאן דדריש בחגיף סבירא ליה דאפילו בלא סעודה אסור קשה מאי משני התוספות דמסר לה לנישואין בלא סעודה דהא לרב דקיימינו אליביה הא נמי אסור ולכאורה צ"ע: ח) ואחר התבוננות ראיתי דכונת הרב קרפן נתנאל דמשמע ליה דכיון דלא חזינו מאן דפליג עליה דרב במאי דיליף מעשי ידיה לאביה מדוכי ליה רחמנא למוסרה לחופה משמע דכולי עלמא מודי ליה בילפותא זו ואהכי קשיא להו להתוספות לכולי עלמא בין למאן דאמר טעמא משום בחגיף וכו' דהיינו רב ובין לשמואל דאמר טעמא משום דאין מערבין שמחה בשמחה דלכלהו קשה היכי קאמר דמסר לה בשבתות וימים טובים הא לכולי עלמא אסור לישא בשבת ויום טוב ומאי דחי הש"ס ועל זה תירצו התוספות דמסר לה בתוספת שבת או לשלוחי הבעל ותירוץ זה הוא לכולי עלמא דלכולי עלמא איכא למידחי הכי ולשמואל דאמר טעמא משום דאין מערבין שמחה בשמחה איכא למדחי עוד דמסר לה בלא סעודה דהא להאי טעמא שרי ושפיר דחי התוספות פן נראה לי פונת הרב קרפן נתנאל וכן נראה מדבריו בס' נתיב חיים שפכת ונ"ל וכו' מינושב קושית מהרש"ל דקתם פריף למאן דאמר דאין מערבין שמחה בשמחה דלא מצינו דפליג חד על רב קתם עכ"ל וכונתו דקתם קושית הגמרא היא אף למאן דאמר טעמא דאין מערבין שמחה בשמחה וכמו שפכתנו וק"ל ועל פי מה שפכתתי מתנישב שפיר מאי דקשיא ליה למרן חיד"א בספר ברפי יוסף שם על דברי הרב מגן אברהם דהרי התוספות קיימי גם על טעם אין מערבין שמחה בשמחה כמו שפכתנו בתחלת

דבריהם ואפילו הכי פתבו דנישואין בלא סעודה שרי היפה דברי הרב מגן אברהם ולפי מה שנראה בכונת הרב קרבן נתנאל דמפרש דקושניית התוספות היא אליבא דכולי עלמא אלא דמאי דתימצו התוספות דמסר לה בלא סעודה לא קאי אלא למאן דאמר טעמא דאין מערבין וכו' הכי נמי יש לומר לדעת הרב מגן אברהם ואיפכא דמאי דתימצו התוספות דמסר לה בלא סעודה מייירי רק למאן דאמר טעמא משום בחגיף וכו' וק"ל ועיין להרבשדה יצחק שנגדחק לומר דהתוספות שפתבו משום דאין מערבין שמחה בשמחה אינו אלא אשגרת לישן ואינו מן הצנרף לפי מה שפתי וק"ל ועיין גם פן להרב נהר שלום שעמד על דברי הרב מגן אברהם מדנקטו התוספות טעמא דאין מערבין שמחה בשמחה והאריף בזה עי"ש: ומה שהקשה עוד בברכי יוסף על דברי הרב מגן אברהם דלדבריו מאי קשיא להו להתוספות מדאמרינן בהחולץ דנישואין בלא סעודה איפא שמחה דמאי קושיא הא לפי דברי הרב מגן אברהם אין פונת התוספות לומר דליפא שמחה בלא סעודה אלא פונתם דאין לאסור רק כשהוא שמחה וסעודה עי"ש כבר בא חכם הרב מחצית השקל ופירוש דבריו על נכון עי"ש ועיין להרב יד המלה בפרק ז' מהלכות יום טוב שכתב בשם מרן החבי"ב בשייירי פנסת הגדולה דמה שפתבו התוספות דנישואין בלא סעודה מותר הוא לשאר הטעמים אבל לטעם ושמחה בחגיף אף בלא סעודה אסור ותמה עליו דהא קושניית התוספות לא שייכא אלא לטעם שאסור לישא במועד הוא מן התורה וכן פתבו התוספות בהדיא ולטעם ושמחה בחגיף דהוי מן התורה היכי מסר לה בשפתות ע"כ ולפי מה דכתיבנא בעניינתין בביתאור דברי הרב קרבן נתנאל מתנישב שפיר דברי הרב שייירי פנסת הגדולה דלפי הנראה שני נביאים נתבאו בסניגון אחד וק"ל ומפלגן של דברים שמעינן מהא דהא דאין מערבין שמחה בשמחה הוא מן התורה אף למאן דלא דריש בחגיף ולא באשתיה דהא מאי דשקלו וטרו התוספות הוא בדינא דאורייתא ולעיין מר"ו ברמה שפתי בכתב לחזקתא בחלק השיטה בחידושין למסכת פסחים על דף ד' ובחידושין למועד קטן על ד' ח' דיש לומר דמדתכתבו התוספות שם דטעמא דאין מערבין הוא פי טעמא דאין עושין מצות חבילות כדי שיהא לבו פנוי למצוה אחת אם פן כי היכי דבהא דאין עושין מצות חבילות פשיטא להו להתוספות בפרק קמא דסוטה ד' ח' דאינו אלא מדרבנן הכי נמי בהא דאין מערבין וכו' ושוב דחיתיו עי"ש וק"ל: ט) שוב אשוב לדברי הרב קרבן נתנאל שכתב ליישב דברי התוספות פתובות הנז"ל והיה בהניח דהתוספות סברי דלמאן דאמר טעמא משום דאין מערבין שמחה בשמחה אינו אסור אלא בסעודה וכן כתב מוהראנ"ח כמו שפתי לעיל והדבר קשה טובא דאם פן קשה דשמואל אדשמואל מההיא דתנא דבי שמואל במועד קטן דף י"ח ע"ב דאפילו נישואין בלא סעודה אסור ומאי דכתיבנא לעיל דתנא דבי שמואל לאו היינו שמואל עצמו לא יגהה מזור דנדאי שמואל הוא אלא דאינו סברא דנפשיה רק מה שקיבל מתנאים שלפניו עמד וסידר אותו בברייתא ושפיר מיייתי הש"ס סיעתא למילתיה מברייתא שלו על פי דברי התנאים ושפיר קשיא ליה למרן חיד"א עליה דרב מהך ברייתא פיון דדברי תנאים הוא שונה ואם פן אם איתא דלטעמא דאין מערבין שמחה בשמחה כל שהוא בלא סעודה שפיר דמי איבעי ליה לש"ס למירמא אשמואל דידיה אדידיה וכדחזינו בש"ס שבת ד' ד"ן סוף ע"א ועי"ש ברש"י ד"ה תנא דבי שמואל בתוספתא שפיר שמואל מתנאים שלפניו כמו שפיר ר' חייא ור' הושעיא ע"כ ורמז

הני דוכתי הרב משק ביתי בס"ת"ל ומעין זה פתבו התוספות שבת ד' מ"ג ע"ב ד"ה דכולי עלמא גבי רב יע"ש הרי דפריה הש"ס אדשמואל מדתני דבי שמואל ואם פן אם איתא להא דלשמואל דאמר טעמא משום דאין מערבין וכו' אם הוא בלא סעודה שפיר דמי איבעי ליה לש"ס למירמא דידיה אדידיה כאמר וצ"ע: יו"ד) ואעתיק למעכ"ת תשובת הרב הגדול מוהראנ"ח לפי שאין הספר מצוי אצלו וז"ל שאלת אם יכול לישא אשה במועד ולעשות סעודת נישואין או אם יכול לישא בלא סעודה ואם תמצא לומר דאסור אם כבר הכין צרכי סעודה אם מותר לישא תשובה דין זה מבואר במועד קטן ד' ח' אין נושאין נשים במועד (הביא כל הטעמים שצאמרו בש"ס על זה ושוב כתב וז"ל) ואם איסור זה הוא בסעודה ונקא או אפילו שלא בהעודה נראה לכאורה שהוא תלוי במחלוקת האמוראים שחלקו פאן בטעמא דמילתא דלטעמא דמפני הטורח שצאמה דהיינו טורח הסעודה כדאמרינן עלה בכתובות דטריח ליה וכן נראה מדקדוק דברי רש"י (בדברי הר"ן מבואר להדיא פן כמו שיצא נראה מעכ"ת נר"ו) איפא למימר דלא אסרי אלא היכא שעושה סעודה דאיפא טורחא וכן לטעם דאין מערבין שמחה בשמחה נמי אפשר דלא אסרי לערב אלא שמחה דסעודה דבהכי מייירי קרא דשלמה דמיייתי מיניה ראיה דאין מערבין שמחה בשמחה אבל לטעמא דושמחה בחגיגה ולא באשתי נראה דאפילו בלא סעודה אסור פינן דאמרינן בהחולץ דנישואין אפילו בלא סעודה איפא שמחה וכן לטעמא דמפני ביטול פריה ורביה נראה דאפילו בלא סעודה אסור דלא שייכא להא מילתא סעודה אף על פי שרש"י פירש עלה דביטול פריה ורביה דאי שרי נישואין ביום טוב אין אדם נושא אשה כל השנה אלא ממתין עד המועד שיהא עושה סעודה אחת למועד ולנישואין מכל מקום לדבריו כל שפן שיש לאסור בשאין עושה סעודה שהוא מקיים בעצמו את אשר יזם לעשות מי שמתבטל מפריה ורביה וממתין עד המועד כל שפן לפי דברי התוספות שפתבו מפני ביטול פריה ורביה ומתניתין הכי פירושו מפני ששמחה היא לו ומשקה אותו ברצון עד הרגל שיהיה שמח אז שהוא פנוי דלא תלי טעמא בסעודה פלל עכ"ד הרב מוהראנ"ח ויש לתמוה עליו שלא זכר שר מסוגינא דלקמן ד' י"ב ע"ב דמוכח מינה דנישואין בלא סעודה אסור וכן לא זכר דברי התוספות דכתובות הגז"ל ולפי הנראה מדברי הרב מאמר מרדכי הוא דמרן החבי"ב בשניירי כנסת הגדולה שקיל וטרי בתשובה הלזו ואין ספר שניירי כנסת הגדולה מצוי אצלי ואם ישנו תחת יד כתה"ר ליענין מר במיליה.

ומה שכתב מעכ"ת בשם לקט הקמח שהביא בשם מוהראנ"ח לענין אם כבר הכין צרכי סעודה הנה בתשובה הגז"ל לא השיב לענין אם הכין צרכי סעודה אף לפי קוצר דעתי נראה דאסור דאם באנו להתיר לו משום הפסד ממונו נמצא עושה איסור חמור נישואין עם סעודה דאסור לכל הטעמים ולולא דמסתפינא הנה אמינא דיש טעות בלשון השאלה וכצ"ל אם מותר לישא במועד ולעשות סעודה ואם תמצא לומר דאסור אם כבר הכין צרכי סעודה מאי ואם תמצא לומר דאסור יכול לישא בלא סעודה או לא והיינו דבתחלה שאל השואל אם יש היתר לכתחלה לעשות נישואין בסעודה או לפחות בדיעבד שפבר הכין צרכי סעודה אולי נתיר לו שיעשה נישואין בסעודה ואם תמצא לומר דאין שום היתר בסעודה מיהו מספקא ליה שלא במקום סעודה מאי ולפי סיגנון זה אתי שפיר דלא הוצרך להשיב לענין אם הכין צרכי סעודה דהא פשיטא ליה להשואל לאסור טפי

מנישואין בלא סעודה וכינן דהרב מוהראנ"ח השיבו לאסור בנישואין בלא סעודה כמו שגראה מפרוצת דבריו שפך דעתו נוטה אמטו להכי לא הוצרך להשיבו על החמור ממנו דהיינו בשפך הכין צרכי סעודה דפשיטא דאסור לעשות נישואין בסעודה זה נ"ל פעת: ובעיקר דין נישואין בחול המועד בלא סעודה עיין פלפלת נאה בספר יעלת חן (להגאון בעל ספר גט מקנשר ועוד ספרים רבים) תוף סי' ה' גם הגאון שואל ומשיב במהדורא קמא ח"ב סי' צ"ו האריף מאד בדין זה ונטתה דעתו להתיר נישואין בלא סעודה אם היא נדה ונשאל שם באיש שר העובד בצבא חיל הקיר"ה הנקרא אפיצ"ר ואינו רשאי לישא אשה בלתי רשיון מהשקרה ואולי ישיג רשיון בחול המועד אם רשאי לישא בחול המועד (וכפי הנראה שאלתו היתה בענין שאם לא ישא בחול המועד פשיטיג הרשיון לא יוכל לישא אחר הרגל) והאריף מאד בחילוקים ופילפולים בדין זה וסיים תשובתו וילענין דינא לא מלאני לא (לבי) להקל פיון שלא מצאתי בשום ספר אחת מהערות אלו עכ"ל והטיב אשר דבר שאין להעלות שום צד היתר בדין המפורש בש"ס ופוסקים לאיסור ובכללות השקלא וטריא יש לפלפל מאד מתוף מה שכתבתי למעלה בדין זה אלא שלא ראיתי דב"ק עד עתה וקשה למיגמר בעתיקא גם הגאון פתב סופר בסי' ע"ט (שךשמתי לקמן בד"ה ולהחזיר) שקיל וטרי בעיקר דין נישואין בחול המועד על פי הטעמים שגאמרו בש"ס בזה עי"ש: ולהחזיר גרושתו דמותר בחול המועד אם מותר גם לעשות סעודה או דוקא נישואין בלא סעודה מותר נשאל על זה הגאון פתב סופר בסי' ע"ט ובתשובתו מביא וקורא מה שאמרו בירושלמינהביאווהו התוספות והרא"ש אמתניתין דמחזיר גרושתו הני מילי מן הנישואין אבל מן האירוסין לא דלכאורה תמוה היכי הנה סלקא דעתין לומר דמן האירוסין שרי דמאי שנא מפל נישואין דבתר אירוסין אסור וגם עמד לבאר מה שהרי"ף והרמב"ם השמוטי דין הירושלמי ובפלפולו הנה העלה דמה שאמרו בירושלמי אבל מן האירוסין לא פונתם דאף על גב דלהחזיר גרושתו מן הנישואין דשרי היינו גם לעשות סעודה אבל לארס גרושתו מן האירוסין אינו מותר לעשות סעודת אירוסין וכתב טעם להסביר הדבר ובה יישב השמטת הרי"ף והרמב"ם ומה שהתוספות והרא"ש הביאווהו וכו' וכתב דמתוספות והרא"ש ומרן בש"ע באבן העזר סי' ס"ד נראה דמותר להחזיר גרושתו מן הנישואין עם סעודה ואף אם נאמר בכונת הרמב"ם כמו שכתבו בבית יוסף ולחם משנה דאסור מכל מקום פיון דמילתא דרבנן הוא (דאף על גב דבלישא נשים בעלמא שכתב מרן הבית יוסף בסי' תקמ"ו דכיון דמילי דרבנן הוא נקיטינן להקל תמה הרב מגן אברהם דהא דרשה גמורה היא ושמחת בחגך וכו' מפל מקום נישואי מחזיר גרושתו ודאי מדרבנן הוא) ובדברי הרמב"ם אינו מפורש לאיסור ומתוספות והרא"ש והמחבר נראה דמותר אם פן המתיר לעשות סעודה אין מזחזחין אותו אלו תורף דב"ק וכן מיסתבר ליה להרב נהר שלום בסי' תקמ"ו דכיון דשרו נישואי גרושתו מן הנישואין סעודה נמי שרי אלא שגראה שחזר בו מפני מראית אשר עינו ראה דמה שכתב הרב לחם משנה דאסור פן כתב גם מרן עי"ש באות א': ט) על שאלתו אם מותר לצרף יי"ש בחול המועד ויש פמה מלאכות ועוד שאל שיש לאסור לעשות סחורה בחול המועד והאריף דהוי פסידא שיירגלו הקונים במקום אחר אבל לעשות ודאי ראוי לאסור תמה אני למה לא ראה ש"ס מפורש במועד קטן ד' י"ב מטילין שר במועד וכו' עד תנאי היא דתנאי אין מערימין בחול המועד ר"י בר ר"י אומר

מערימין ובש"ע ריש סי' תקל"ג מבואר דאסור להערים והמגן אברהם הביא ראיה לסברת הרמב"ם דמותר ולי נראה דתליא באם מלאכה בחול המועד מדאורייתא או אינה אלא מדרבנן דהערמה שריא בדרבנן ואף למאן דאמר דאורייתא יש לומר דכיון שאינה הערמה ניפרת שרי ועל פן אין לאסור וגם מצד הואיל ומיקלעי ליה אורחים ראוי להתיר אף דהואיל אסור לכתחלה מכל מקום אם מלאכת חול המועד מדרבנן ודאי דמותר והנח להם לישראל וישתו קצת מהיי"ש שעושין ואז מותר אלו תורף דברי הגאון שואל ומשיב במהדורא תליתאה ח"א בסי' רי"ט: יו"ד) ספק דבר האבוד פתב הרב מגן אברהם בריש סי' תקל"ז בשם הרב מוהרש"ך סי' קי"ג דמותר וכתב הרב מחצית השקל שם דצריף לומר דרש"ך סובר מלאכה בחול המועד דרבנן והוי ספק דרבנן וכן הרב בית יוסף פסק דהוי דרבנן כמו שהוכיח מגן אברהם ריש סי' תק"ל עכ"ל נראה דכונתו לומר דגם דעת מרן היא דספק דבר האבוד מותר לפי מה שהוכיח מגן אברהם בדעתו דמלאכת חול המועד מדרבנן ונראה שכתב פן לפי שלא ראה דברי מרן בבית יוסף סי' תקל"ט (בד"ה ואיפא למידק) ומה שכתב הרא"ש ולאחר המועד לא יוכל להרויח כל פה היינו לומר דאפשר דלא ירויח כל פה וכיון דלאו דבר האבוד בנדאי הוא אסור וכו' הרי דמרן סבירא ליה דלא התירו אלא בנדאי דבר האבוד ואפילו תימא דלדברי הרא"ש קאמר וליה לא סבירא ליה הכי (מה שאין פן פשט דברי מרן) מכל מקום הרי הרא"ש הוא מכ"ת הסוברים דמלאכה בחול המועד הוא רק איסור דרבנן כמו שכתב בפסקיו ריש מסכת מועד קטן וכיון דניחא ליה למרן הבית יוסף לומר בדעתו דדוקא ודאי דבר האבד מותר ולא ספק אם פן שמעינן דלאו הא בהא תליא כדמשמע ליה להרב מחצית השקל ומצאתי שהרב חיי אדם בכלל ק"ה בקונטרס נשמת אדם אות א' פתב על דברי המגן אברהם שאין זה מנספח והוכיח גם מדברי מרן הבית יוסף בסי' תקמ"ב דסבירא ליה דדוקא ודאי דבר האבד הוא דהתירו ולא ספק ולכן פסק דיעשה על ידי נכרי עיי"ש אמנם בשו"ת פתב סופר אורח חיים סוף סי' ק"ב מתבאר שהרב המחבר והרב השואל והחולקים ומפקפקים על הוראתו פולם נמשכו אחר מה שכתב הרב מגן אברהם דספק דבר האבד מותר ועם פי לפי הנראה לא ראו דברי הרב חיי אדם הנ"ל מכל מקום נראה דאפשר לסמוך עליהם וצריף עיון למעשה אחרי שגם דעת רשב"ם נראית פן כמו שכתב מרן בבית יוסף בריש סי' תקל"ט (בד"ה ומ"ש רבינו ואפילו סחורה) דמה שכתב רשב"ם דישר פתב המחמיר מלקבל הקפות חובותיו מן הנכרים בחול המועד היינו משום דסובר דכיון שאינו בנדאי אבד אם לא יתבענו עכשיו שפיר דמי להחמיר דלא הוי דבר האבד אלא דבר שיאבד בנדאי אם לא יעשה עכשיו עיי"ש אבל באמת יש לומר דלא אמר רשב"ם אלא שרשאי להחמיר אבל לא שפן שורת הדין מחייבת וגאון עזינו בספר העמק שאלה בפרשת הברכה שאלתא ק"ע סק"ד פתב מיהו בכבר נולד הספק פתב המגן אברהם בסי' תקל"ז ובבית יוסף סי' תקל"ט בשם רשב"ם משמע דאסור וכו' נראה שדקדק לכתוב משמע לפי שבאמת אינו מוכרח ויש לומר כמו שכתבתי ונראה מדבריו שם דלדינא מסכים לסברת הרב מגן אברהם עיי"ש והשגתי עתה שו"ת מהר"ם שיק וראיתי שם בחלק יורה דעה וסי' שע"ו שעמד הגאון בענין זה (אעתיק תורף דב"ק פי אין הספר מצוי במקומות אלו) וכתב דהמגן אברהם בריש סי' תקל"ז סובר דספק דבר האבוד שרי אלא שהפרי מגדים והמחצית השקל פתבו דזהו לכאורה דוקא להפוסקים

דמלאכת חול המועד הוא רק מדרבנן (והמגן אברהם בסי' תק"ל הביא מחלוקת הראשונים בזה) וילדעת המגן אברהם דהתיר ספק דבר האבוד סתמא הוא משום שסובר שזה דהוי פלוגתא דרבנותא יש לדונו לספק ספיקא וכבר הביא השפתי פהן בסי' ק"י בכללי ספק ספיקא אות י"ו דאם יש ספק ספיקא על דאורייתא וחד ספיקא על דרבנן יש לדונו לספק ספיקא ואם פן הקא נמי ספק דבר האבוד ומותר לכולי עלמא ואם תמצא לומר דאינו דבר האבוד מפל מקום דילמא מלאכת חול המועד הוא רק דרבנן ואם פן על דאורייתא איכא ספק ספיקא ועל דרבנן הא סגי בחד ספק ונהי דהשפתי פהן בסוף סי' ז"ן האריף אי מצרפינו פלוגתא דרבנותא לספק ספיקא מפל מקום בכמה דוכתי מצינו דמצרפינו פלוגתא דרבנותא לספק ספיקא ועוד אפשר לומר בכונת המגן אברהם דהרי ספק דבר האבוד אין פירושו שהוא ספק מצד חסרון דיעה דזה אינו ספק ומסתמא כונתו דהספק הוא אם לא תרמי ליה דברים המעפבים לאחר יום טוב ויהיה לו על ידי זה שלא עשה בחול המועד הפסד והספק הוא במציאות ולא בחסרון דיעה ואם פן אפשר לומר דאפילו אם לא יארע בסוף דבר המעפב ויהיה אפשר לעשותם אחר כך מפל מקום הואיל ואפשר דיארע ליה עיפוב שרי מן התורה מצד הואיל כדאמרינן הואיל ואי מקלעי ליה אורחים וכו' אלא דמצד הואיל אפתי איכא איסור דרבנן אם לא יהיה דבר האבוד באמת אבל אם יהיה באמת דבר האבוד יהיה מותר לכולי עלמא ולכך סתם המגן אברהם דספק בדבר האבוד שרי ואם פן בגדון דידן דהוי ספק דבר האבוד מצד איסור מלאכה בחול המועד מותר לדברי המגן אברהם וכל שפן שהמלאכה תהא נעשית על ידי נכרי ואי הוי מלאכת חול המועד מדרבנן איכא למימר דהוי שבות דשבות ואפילו במקצת מצטער פתב המגן אברהם בסי' ש"ז סק"ז דמותר לקצת פוסקים אלא שאין מדמין שבותין זה לזה ועל כל פנים לפי האמור מצד חול המועד כתבו הפוסקים סתמא דספק דבר האבוד שרי פשהאיסור הוא רק משום חול המועד.

ואם מותר לאדם לעשות מלאכה שהיא לחבירו דבר האבד ולזה אין שום נזק רק משום חבירו הוא עושה ראיתי להגאון פתב סופר בסוף סי' ק"ב (נדונו הזפתי במערכת בין המיצרים סי' ב' אות כ' בשדי חמד ח"א) שכתב וז"ל ועוד אם לשוכר שרי משום פסידא דידיה מי נאמר לשוחט חטא ושחוט משום פסידא דשוכר דלשוחט אין שום פסידא וכו' עכ"ל מבואר דסובר דמה שהתירו מלאכת דבר האבד אינו אלא לבעל הדבר עצמו ואם אי אפשר לו לעשות בעצמו ולא על ידי נכרי אסור לאחר לעשות לצרכו אמנם הרב חיי אדם בכלל ק"ה אות ט' פתב בשם הגר"א דדבר האבד מותר לעשות בשוכר דכשם שהתירו לבעל הבית ליתן מלאכה לפועל שאין לו מה לאכול הכי נמי התירו לפועל שיעשה שבשכיל בעל הבית ושם בגשמת אדם סי' ג' פתב דמשמע מדברי הריטב"א דאם אפשר על ידי נכרי לא יעשה על ידי ישראל בשוכר ואפשר דוקא בדבר שאינו דבר האבוד אבל באבוד פתב הבית יוסף בשם רבינו ירוחם וראב"ד דמותר על ידי ישראל וכן פתב הארחות חיים בשם רבינו אשר ראיה שהרי ספרים נכובסים עושים מלאכתם ליוצא מבית האסורים אף על פי שאין צורך לספר ולפובס פלום אפילו שיש להם מה לאכול עכ"ל ונראה שיש לסמוך על זה למעשה ואחר זמן רב השגתי שו"ת מוהר"ם שיק וראיתי בחלק א"ח סי' רפ"ח שסובר פן עי"ש ובהבאתי דב"ק בקונטרס פאת השדי בחלק אסיפת דינים במערכת בין המיצרים אות ו' וכן פתב הרב פתחי תשובה ביו"ד סי'

ש"פ בשם הרב חמודי דניאל דדבר האבוד אפילו לאחר מותר לאבל לעשות עי"ש והוא הדין לחול המועד וכן פתב הרב מתצית השקל בסי' תקל"ז בביאור דברי הרב מגן אברהם בס"ק י"ז בשם שאם אין להפועל מה יאכל הותר לבעל הבית ליתן לפועל לעשות מלאכה דמשום היתירא דפועל הותר לבעל הבית הוא הדין להיפך דאם הוא דבר האבוד משום היתירא דבעל הבית הותר לפועל לעשות ולקבל שכר עכ"ל וכתב הרב פרי מגדים בסי' תקל"ז ס"ק י"ו דדוקא בדבר שאי אפשר על ידי נכרים (פגון לעסוק בינו וכיוצא) אבל אם אפשר על ידי נכרים אין להתיר על ידי ישראל עי"ש וכתבתי דברי הרב חיי אדם בנשמת אדם דמשמע ליה דבדבר האבוד מותר על ידי ישראל: (יא) בדין פתיבה בחול המועד פתב מרן בבית יוסף סי' תקמ"ה (בד"ה פתוב בספר) ונ"ל פתוב בספר אדם בסוף גמ' ד' פלשון הנה מצאתי בגליון שמתיר רבינו תם לכתוב בחול המועד בכתב מאשק"ט שהיא פתובה דקה בלא שינוי שהרי לא ניתנה בסיני רק פתיבה גסה פדאמרין בשבת דף ק"ג בתיקון סופרים וכתבתם פתיבה תמה בעיני דהיינו פתיבה גסה וסיים מרן ונ"ל וכן פתב בארחות חיים ואין זה ברור בעיני עכ"ל וכתב הרמ"א על זה בדרכי משה ונ"ל וכן נראה דברי בימים אחרונים הנה נהג פתב משיט"א ואפילו הכי הצריכו על ידי שינוי עכ"ל.

ועיין להגאון חתם סופר בחלק ח"מ סוף סי' קצ"ה שכתב ונ"ל ודע מה שהפקיעו הפריצים לומר בשם רמב"ן דליכא איסור דאורייתא בכתב גלחות טעו במה שגדפס בבית יוסף סי' תקמ"ה בשם ספר תורת אדם להתיר בחול המועד פתיבה משיט"א וטעו בתרתיה.

א) שאינו בספר תורת אדם לרמב"ן אלא בספר תולדות אדם וחסנה ופליג עליה הרב"י ודרכי משה שם אות ג'. (ב) לא התיר אלא פתב משיט"א שכלנו פינן דבעינן פתיבה תמה אבל פתב גלחות פתב גמור הוא וכן רמז מגן אברהם שם ס"ק ג' ובנודע ביהודה תננינא סי' כ"ט פתב פדאי רמ"א לסמוך עליו במה שכתב באורח חיים סי' ש"ו סעיף י"א אף דמגן אברהם סי' ש"מ ס"ק יו"ד ובבית שמואל ריש סי' קכ"ו פליג עליו מכל מקום יפה פתב הגאון דאיהו עסיק באיסור דרבנן לכתוב על ידי עכומ"ז דלרמ"א הוי שבות דשבות ולשאך פוסקים שבות אחד וכתב דבהפסד מרובה פעונדא דהתם יש לסמוך דרבנן ארמ"א דבין פה ובין פה דרבנן היא אבל לכתוב ישראל בעצמו חלילה וחלילה דנדאי הלכה פסוקה דלא כהג"ה הנ"ל וחיוב חטאת עכ"ל וציינתי דבריו בחלק הפללים במערכת הפ"ה פלל קי"א ועיין שם במה שציינתי עוד בזה בס"ד ומתבאר להמעיין בגוף תשובת הגאון נודע ביהודה תננינא סי' ל"ג שציינתי שם שלא ראה הגאון חתם סופר דבריו שפסי' ל"ג שהם סעד גדול למה שכתב בדעת הנודע ביהודה כמו שיראה הרואה: והרב בית חדש בסי' תקמ"ה סעיף א' פתב הדבר פשוט דלא אסרו פתיבה במועד אלא בכתב אשורית שכותבין בהם תפילין ומזוזות וספר תורה דמעשה אומן הוא אבל כל פתיבה מעשי"ט שכלנו אינו מעשה אומן ומשום הכי התירו לכתוב אפילו שאילת שלום וחסבונותיו ומכל שכן דשרי לכתוב לצורך רבים בכתובה שכלנו דמעשי"ט אפילו אינו לצורך המועד ובלא שינוי וכדעת הגדול שהביא בת"ה דראה שהוא עצמו פתב במועד בלא שינוי לצורך רבים אף על פי שלא הנה צורך המועד ונראה דנדאי הגדול הנה פתב מעשי"ט אפילו לא הנה צורך רבים אלא צורך יחיד פגון אגרת שלומים וחסבונותיו אלא דמעשה שהנה פה הנה לצורך רבים מהו נהגין לדקדק לכתוב בשינוי קצת ונראה

דהשינוי יהא שהפכתב בעצמו לא יהא יפה באותיותיו כמו שהוא נוהג לכתוב פתב יפה בחול אבל אם הפכתב יפה כמנהגו בחול אלא שמשנה להתחיל לכתוב בקרן זוית של הנגיד אין זה שינוי וכן פתבו התוספות ריש דף י"ט בד"ה וטוה ועוד יתבאר דין זה בסמוך סעיף ד' ובסעיף ד' פתב פבר נתבאר דכתיבת משיט"א מעשה הדיוט הוא ושרי אפילו אינו לצורך המועד ומה שפכתב הרוקח סי' ש"ח דרבינו שמריה התיר לכתוב חשבונות בחול המועד על ידי שינוי משום דדבר האבוד הוא דקשה לכאורה הלא משיט"א לא בעי שינוי דמעשה הדיוט הוא יש לומר שסובר דכתיבה יפה דמעשי"ט שכותב אדם בחול צריך גם כן שינוי במועד שלא יהיו האותיות פתובות יפה אלא אותיות שבורות וכן פתבו התוספות ריש דף י"ט ויש שפותרים על ידי חילוק האות וכן הנה עושה רבי זקני והיו"ד שאי אפשר הנה פותר בכתב הפוך עכ"ל ומשמע דכל זה מיידי בכתבת מעשי"ט ומה שקשה עוד על דברי הרוקח דהא דבר האבוד לא בעי שינוי נראה להגיה ולהוסיף נא"ו בתיבת משום וצריך להיות ומשום וכוונתו דמותר על ידי שינוי או אף בלא שינוי משום דהוי דבר האבוד (והצריך קצת להכריח פן וסיים) ונראה דעל פי דברי הרוקח נהיגין שלא לכתוב אפילו מעשי"ט בלא שינוי היכא דליכא דבר האבוד והשינוי צריך שיהיה בתיבת כל אות וכו' ומוהרא"י הקמיר עוד אף בכותב לצרכי רבים כל שאינו צורך המועד ובית יוסף השיגו ופסק לכתוב בלא שינוי ושבן נהגו אבל מנהגנו במדינות אלו להקמיר שלא לכתוב כלל אלא על ידי שינוי בכל אות וכו' כדפרישית עכ"ל וכבר האריכו כל רבני האחרונים בכל זה כמו שיראה המעיין בטורי זהב ומגן אברהם ושאר המחברים אשר סביב השלחן יחנו ולא פתבתי את הנז"ל אלא להודיע שמה שנודע לנו שאחד מרבני דורנו יצ"ו פותר חידושי תורה בחול המועד כמעשהו בכל ימות השנה אף בדברים שאינם לצורך המועד וגם אין חשש דבר האבוד וכותב בכתב משיט"א נראה שיש לו על מה לסמוך שלדעת הרבנים הנז"ל כל שאינו פתב הראוי לכתוב ספר תורה מותר מן הדין אף בלא שינוי (רק שנהגו להקמיר ובאתריה דמר אין ידוע המנהג בזה וידעתי נאמנה שמעשיו לשם שמים ומעיקר הדין מותר לדעת הרבנים הנז"ל) ודברי הריטב"א שרמז מרן הבית יוסף בסוף סימן תקמ"ה (בד"ה פתב הרוקח) ראיתם עתה שהשגתי חידושי הריטב"א למועד קטן ודבריו הם בחידושי לדרך ח"י ע"ב (בד"ה אין כותבין ספרים) שסיים (אחר שפכתב וכן הספיקו רבותי על ידי) ועוד התירו לי לכתוב שיטת חידושי שלי שהייתי לומד וכיוצא בו כדי שלא אשפח וכן נראה הלכה למעשה עכ"ל נראה מדבריו שדוקא משום שהיה לחוש שמה שפכתב הוא שחומר לו הא לאו הכי אסור ולפי דעת הסוברים דלא נאסר מן הדין אלא פתיבה תמה צריך לומר שהיה כותב בתיבה תמה דומיא דכתיבת ספר העזרה דמיידי שם הריטב"א (כמו שפתוב בבית יוסף) ומרן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סי' זק"ן עמד לבאר דין זה וכתב דממה שפסק מרן בסי' תקמ"ה סעיף א' דאסור לכתוב וכו' ואפילו להגיה וכו' נראה לאסור להגיה בחול המועד חידושי תורה שאדם כותב דרוך לקמודו וכן להגיה הדפים מבית הדפוס לתקן הטעויות וכן לעשות מפתחות על הספר כל זה אסור וכל שכן שאסור להעתיק החידושים שלא הותר אלא במה שיש לחוש שישפח ויהיה דבר האבוד וכו' ועיין שם לענין פתיבת הגט בחול המועד מפני נחיצת דרוך האשה שהיתה צריכה לגסוע בו ביום וכו': ובדין הגהת ספרים בחול המועד נסתפק ידידי הרה"ג צבי הירש

הלווי בליוויים מעיר ווארשא יצ"ו אם מותר לו לעשות מלאכתו מלאכת הקודש (שהוא מגיה את ספרי הריטב"א משיבושים רבים שנפלו בדפוס אשרי חלקו ומה נעים גורלו שזכה לזה וזכות הצדיקים המחברים תגן עליו) גם בחול המועד ועוד נסתפק שאחרי שנהג כמה שנים שלא פתב חידושי תורה בחול המועד אם צריך התרה והריץ ספקותיו להרה"ג משה קאצנילבוגין מו"ץ במעזריטש יצ"ו ובספרו אהל משה סי' י"א האריך לדקדק ולפלפל בלשון מרן בש"ע סי' תקמ"ה סעיף ב' נראה לי שאם אין להם ספר תורה פשרה לקרות בה בצבור מותר להגיה בחול המועד וכו' דלמה פתב בלשון נראה לי שיהי פשאיין להם ספר תורה אחרת אם פן הוי צרכי רבים דמותר בחול המועד וכו' (אמר המחבר אגב ריקטאי לא ראיתי שהזכיר הרב המחבר יצ"ו את דברי הרשב"א בתשובה שהבאתי למעלה באות ב' בד"ה ובעיקר שפתב שמסתברא דהיתר דמשום צרכי רבים אינו אלא בדברים שיש בהם חיי נפש ולא בדברים שהם רק לצורך קיום מצוה עי"ש) ועוד האריך לפלפל בסיום לשון מרן ולענן השאלה הנ"ל פתב בדף י"א ע"ד (בסוף ד"ה וזה) ועתה נבא לענן שאלתו דמר אם מותר להגיה חידושי הריטב"א הגהה הנהוהו הן מתוך השכל והחכמה שחננו השם תברך וזיכהו לכתוב חידושים על הריטב"א וזה מותר לכולי עלמא אף בלימודים שאינן הלכות חג פתג ולא עדיף מרבותינו הקדושים שפתבו חידושיהם בחול המועד וכן מצאתי בריטב"א מועד קטן במתניתין דף י"ח אין פותבים וכו' שהעיד על עצמו שכתב חידושים בחול המועד ועל הספק השני פתב הרב אהל משה יצ"ו דצריך התרה פינו דנדרים חלין על דבר מצוה ואף שלא נדר בפירוש מכל מקום הנהג בדבר מצוה והיה בדעתו לנהוג פן לעולם צריך התרה פמבואר פיו"ד סי' רי"ד ואין לומר דאינו רשאי לשאול על נדרו פדאימא פיו"ד סי' רכ"ח דנדר לדבר מצוה אין רשאי לשאול עליו לכתחלה דבנדון דידן פשוט דמותר ואפשר דמצוה נמי איפא לאיתשולי דבאמת אין בכתיבת חידושי תורה במועד שום איסור וקרוב לומר דמה שנהג שלא לכתוב הוא מנהג בטעות שאם היה קצת איסור בזה לא היו רבותינו הריטב"א ובית חדש נוהגים לכתוב חידושי תורה במועד ויש סמך מהירושלמי דמועד קטן פרק ואלו מגלחין הלכה ד' חד בר נש אבד תפלו במועד אתא לגבי רבי חננאל וכו' והאריך לבאר הסמך מהירושלמי ושוב דחה דיש לומר דרבי חננאל לא אמר אלא מצד הדין אבל למדת חסידות אפשר שאינו ראוי לאדם חשוב לכתוב בחול המועד אפילו לדבר מצוה אלו תורף דב"ק ופשוט דלא חזר בו מגוף הדין אלא מהסמך שהביא מהירושלמי: י"ב) ספר תורה שגמרה הסופר קודם יום טוב ותיבות לעיני כל ישראל רשם סביבות האותיות ולא גמרם ורוצים לגמור הספר וליתנו בהושענא רבה ונסתפק הרב השואל בשו"ת בית יצחק לידידי הגאון אבד"ק לבוב יצ"ו בחלק יו"ד ח"ב סי' כ' אם מותר לגמרה בחול המועד והשיבו שפן הראוי לזרז את הסופרים לגמרה הפל מקודם יום טוב וכן הוא מורה ובא אף אם לא עשו פן מותר לגמור בחול המועד דבפרי מגדים ריש סי' תקמ"ה פתב להפריד תיבות דבוקות או אות שרישומה ניפר שרי להעביר הקולמוס ועיין בפתיחי תשובה בשם גבעת שאול בכ"ף פפופה שבספר תורה שנהלקה לשנים מותר לתקן במועד וכל שפן בזה שהוא מצוה לגמור הספר תורה ואין המצוה נקראת אלא על שם הגמר ומילוי האותיות אינו מעשה אומן פי גם מי שאינו סופר עושה זאת ומבואר ברמ"א ריש סי' תקמ"ד דצרכי מצוה

אסור לעשות מעשה אמן משמע דכשאינו מעשה אמן מותר לצורך מצנה וכן פתב בגבעת שאול שם לכן פשוט דמותר אלו תורף דב"ק יצ"ו: וידידי הרה"ג אברהם צבי הפהן אבד"ק חערסאן יצ"ו פתב לי בענין פתיבת ספר תורה במועד ואם פי לא פניתי לעיני בדבריו ולפי הנראה עוד לא נתבררו דבריו להלכה פשמלה.

אכתוב דבריו לטריא ושקלא. דחדי קודשא בריה הוא בפלפולא ונ"ל ועל עתה פאתי לבקש מהדר"ג אם לא למעמסה יהיה להשיב לי על אשר נשאלתי אם מותר לכתוב ספר תורה בחול המועד והנה דינו מבואר באנחה חיים סי' תקמ"ה סעיף ב' דדוקא אם אין להם ספר תורה פשר מותר להגיה ועל ידי סופרים הרבה אם אין להם ספר תורה פלל אבל לעניות דעתי נראה דהמצות עשה ועתה כתבו לכם דוחה האיסור דחול המועד והמחבר איגרי דכבר קיים המצוה אז אסור מצד מלאכה וכו' נראה לי לכאורה במה שאמרו חז"ל בן מאה ועשרים שנה אנכי היום וכו' שהיום מלאו שנותיו ואם פן לפי מה שכתבו התוספות במנחות ד' ל' ד"ה מכאן שמשנה רבינו מת בשבת אם פן האיך פתב בן מאה וכו' בשבת אבל אם נימא מצד דחיה אתי שפיר אבל באמת לא כן דהלא איתא בשבת ק"ד פתב אות אחת והשלימו לספר חייב ומשמע אפילו בספר תורה ומדוע לא נימא דעשה דחי לא מעשה אלא ודאי דאצל שבת יש עשה ולא מעשה והגם שיש לדחות ולהעיר על הגמר הנ"ל מהא דכתבו התוספות סוף חולין דארף דקניימא לן אין עשה דוחה לא מעשה ועשה אף על פי כן הלא מעשה נדחה ואם פן האיך חייב הלא הלא מעשה פבר נדחה ולא נשאר רק העשה ואין לוקין אף מפל מקום לכתחלה אסור מצד עשה ולא מעשה וע"ד האיך פתב בשבת יע"ש בתוספות אבל הכא לענין חול המועד בודאי סברא גדולה שמותר ואין לומר דהיכן אמרינן דעשה דחי לא מעשה רק היכא דבעידנא דמיעקר וכו' אבל הכא הלא מעשה יהיה רק פאשר יסיים פל התורה ואם פן היכן שמתחיל בחול המועד וכותב בראשית ועוד איזה פסוקים בזה אינו מקיים העשה לא כן דכבר פתב הטורי אכן בחגיגה על הא דכתבו התוספות ביבמות צ' דהאיסור דכלאים בשעת לבישה והמצוה מקיים לאחר שנתעטף והקשה הטורי אכן הא לא הוי בעידנא אלא ודאי דכיון דאי אפשר למצות עשה דציצית לקיים אלא אם פן יהיה מקודם העיטוף והוה הכשר מצותו דעיטוף אתחלתא דמצות עשה דציצית והוי בעידנא ועיין שער המלך בסוף פרק כ"א מהלכות איסורי ביאה שהקשה על הרמב"ם דאית ליה דחייבי מיתות בית דין וחייבי כריתות בזמן הבית לוקה אף על קירוב פשר גרידא מהא דיבמות ג' דפריה שם טעמא דכתב רחמנא עליה וכו' לא מעשה גרידא וכו' ואם פן לדעת הרמב"ם עדיפא יש להקשות האיך הוי אמינא אחות אשה מתייבמת הא לא הוי בעידנא דמצות עשה דיבום אינו מקיים עד שיבעול ממש והלא מעשה עובר מיד בשעת נשיקה דהוי בקירוב פשר פמבואר בתוספות יבמות ד' כ"א ותירץ השער המלך דהרמב"ם סובר פדעת הר"ן הובא בגמרא יוסף בבא מציעא ד' ל' דהיכן דאי אפשר לקיים העשה רק היכן שיעבור מקודם על הלא מעשה מקרי בעידנא ואם פן הכא נמי לענין ספר תורה דאי אפשר לקיים המצוה עד מן בראשית עד לעיני וכו' אם פן בראשית גם פן מהעשה דלא סגי בלא הכי וכמו התצי פזית ואינו מקיים העשה עד שיאכל פל הכזית עיין בקידושין דף ל"ח בתוספות ד"ה שמקשה בשם הירושלמי דעשה דמצוה וכו' והתם גם פן פן נראה לי דהיכן שיהיה לו הוצאותיו ברינח יותר מותר ולא דוקא אין לו מה לאכול עיין שם בס"ג ועיין שם

בבית יוסף מה שמחלקין בין תפילין לספר תורה ונהגם שראיתי שהטורי זקב בסי' תקמ"ד
כתב דדוקא מצנת עשה שאין יוכל לעשות אחר המועד וכו' אף עיין בט"ז סי' אתק"ן
סקי"ז ונהגם שיש לחלק דלא יהיה סתירה מהטורי זקב אהדדי אף עם כל זה חזינו דיש
להתיר מצד הסברא שמא ימות ואם כן מפל הלן טעמא נראה לעניות דעתי להתיר אם
לא קיימו עדיין מצנת פתיבת ספר תורה ומאפס הפנאי אקצור וכו' אברהם צבי הפהן
קארקלינסקי ובספר נזר ישראל בחלק מקרא קדש סי' נ"ג שם נקבצו כל החילוקי דינים
בכתיבת ספר תורה בחול המועד עי"ש: יג) פועל שאין לו מה יאכל שמותר לו לעסוק
במלאכה בחול המועד לא מצינו שחייבו חז"ל את שכניו שלא להביאו לזה כמו שאמרו
גבי אבל שאמרו חכמים תבא מארה לשכניו שהצריכוהו לכה פדאיתא במסכת שמחות
פרק חמישי ובפוסקים ביו"ד סי' ש"פ והטעם לפי שרק באבלות שהוא פבוד המת
שיתאבלו עליו וזה מעין שמצנה לגמול חסד עם המת ולנותו ולהספידו כן מצנה להספיק
לאבילי המת שיוכלו לנהוג האבלות פראוי וכעין שאמרו בשבת ד' קנ"ב שישב רב
יהודה במקום אבלים במת שלא היו לו אבלים שנה נחת רוח לנשמת המת וכן כתב רש"י
בסנהדרין דף מ"ו ע"ב שלא היו מתאבלין על הרוגי בית דין בזמן הבית שאז היו דנים
דיני נפשות כדי שיהא בזיון להם ויתפפרו בבזיונם הרי מוכח דאבלות פבוד המת הוא
ולכן הטילו חובה על שכניו שהצריכוהו לבטל פבוד המת ולא הצריכו כן בחול המועד
לפועל שאין לו מה יאכל כן כתב ידידי הגאון אבד"ק לאמזא יצ"ו בספרו הבהיר דברי
מלפיאל בסי' כ"ח סוף אות כ"א וסיים דנראה דבפועל גם כן יש מצנה להספיקו לא מצד
שלא יצטרף לעשות מלאכה בחול המועד רק כדי שיוכל לשמח ביום טוב פראוי פאשר
נצטוינו בתורתנו הקדושה לשמח האביון ברגל ויש לפקפק קצת דאם מפני פבוד המת
שלא יצטרף האבל מלנהוג לו פבודו הטילו גודא רבא ואמרו תבא מארה וכו' כל שכן
שהיה להם לעשות כן בפועל עני שלא יצטרף לבטל פבוד המועד ולחלול חלילה בעשותו
את מלאכתו כמעשהו בחול ובפרט לדעת הסוברים דמלאכה בחול המועד אסורה מן
התורה ואבלות שבועה ימים הוא מדרבנן לדעת הרבה פוסקים ואם מפני שלא יצטרף
אבלות דרבנן הטילו גודא רבא על השכנים כדי שלא יצטרף האבל לבטל אבלותו כל
שכן שהיה להם לעשות כן לעני שאין מה יאכל בחול המועד שלא יצטרף לעשות מלאכה
ולבטל קדושת חול המועד ולי הדל נראה בטעם הדבר דדוקא באבל שאנוס הוא על פי
הדיבר פי לא ידע האדם מתי ימות לו מת גזרה היא מלפניו ונעלמה מעיני כל חי ואין
להאשימו אם לא הכין צדה לו מקודם אבלותו לכן בדין הוא שישתדלו השכנים שלא
יצטרף לזלזל באבלותו לא כן בפועל אשר ידוע לו שיצטרף למזונות בזמן הנועד פי בא
מועד ואם היה מצמצם מעיסתו לפני איזה ימים ושבעות היה יכול להמציא טרף לביתו
לחם לאכול ולא היה צריך לחלל קדושת המועד ואם לא עשה כן והוא עני באותה שעה
איהו ניהו דגרם לנפשיה ואין החוב על השכנים בכינצא לנה ועוד דפועל שאין לו מה
יאכל מצוי יותר שהוא בכל רגל ורגל ולכמה בני אדם ואבל שאין לו מה יאכל אינו מצוי
כל כף ואם היו מטילים חוב בפועל על השכנים היתה כגזרה שאין רוב הצבור יכולים
לעמוד וגם היה לחוש שאף הפועלים אשר היה ביכלתם לצמצם מעיסתם מקודם המועד
לצורך המועד ביודעם חובת השכנים יטילו עצמם עליהם ולא יכינו להם לצורך המועד
לכן לא חייבו את השכנים בזה: ופועל שיש לו מה יאכל דאסור לו לעשות מלאכה נשאל

מֶרֶן הַחֲבִי"ף בִּס' לֵב חַיִּים ח"ב סוֹף ס' קנ"ח אִם הַפּוֹעֵל הִזָּה רָאָה עֲנֵי שְׂאִין לוֹ מֵה יֵאָכֵל וְאִין בְּיָדוֹ לִיתֵן לוֹ מְשָׁלוֹ כִּי אִם בְּזֹאת שִׁיעֲשֵׂה מְלֹאכָה וְיִתֵּן לְהַעֲנִי מֵה שְׂיִרְוִיחַ מִמְּלֹאכְתּוֹ אִם מְוֹתֵר לוֹ לְעֶסֶק בְּמְלֹאכָה וְלִיתֵן לוֹ הַרְנוּחַ וְהַשִּׁיב עַל פִּינְצָא אֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ אִין אֹמְרִים לְאָדָם חֲטָא בְּשִׁבִיל שְׂיִזְכָּה חֲבִירָהּ וּמְבֹנָר בְּתִשׁוּבַת הַרִיב"ש ס' רכ"ו בְּכִי הָאִי גִּוְנָא דְלֹא הִתִּיר: יד) בְּדִין הַנְּסַת תְּפִלִּין בְּחֹל הַמוֹעֵד יְדוּעַ מַחְלֻקָת הַפּוֹסְקִים בִּס' ל"א וְהַשְּׂגָתִי ס' אַרְצוֹת הַחַיִּים ח"ב לְהַגְאֹן מִלְּפִי"ם וְרֵאִיתִי שֶׁהָאֲרִיף מְאֹד בְּעֵיקָר דִּין לְבִישַׁת תְּפִלִּין בְּשַׁבַּת יוֹם טוֹב וְחֹל הַמוֹעֵד וְכַתֵּב בַּלֵּב הָאֲרִיץ דָּאִין נִכּוֹן שְׁבָבִית הַכְּנֻסַת אַחַת מְקַצְתָּם יִנְיָחוּ תְּפִלִּין וּמְקַצְתָּם לֹא יִנְיָחוּ מִשׁוּם לֹא תַתְּגַוְדּוּ וּבְקִנּוּטְרִים הַמְּאִיר לְאֲרִיץ הַרְאָה מְקוּם לְזָה בְּמִגְן אַבְרָהָם וּפְרִי חֲדָשׁ ס' תצ"ג וְכִנּוּתוֹ שְׁשֵׁם דְּכָרוֹ בְּדִין לֹא תַתְּגַוְדּוּ שְׁלֹא לְעֲשׂוֹת בְּבֵית דִּין אַחַת מְקַצְתָּם כְּפִי וּמְקַצְתָּם כְּפִי מִשׁוּם לֹא תַעֲשׂוּ אַגְוָדוֹת וְכו' וּבֵית הַכְּנֻסַת אַחַת כְּבֵית דִּין אַחַת דְּמֵיָא וְהוֹלְכִין אַחַר הָרוֹב לְהַנִּיחַ אוֹ שְׁלֹא לְהַנִּיחַ וּבְמַשְׁנֵה בְּרוּרָה לִידִידֵי הַגְּאֹן מְאִיר הַפְּהֵן אַבְד"ק רָאֲדִין יצ"ו כְּתֵב וְנ"ל עוֹד כְּתָבוּ הָאֲחֻרָוֹנִים וְהוּבָאוּ בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים שְׂאִין נִכּוֹן שְׁבָבִית הַכְּנֻסַת אַחַת קַצְתָּם יִנְיָחוּ תְּפִלִּין וּקַצְתָּם לֹא יִנְיָחוּ מִשׁוּם לֹא תַתְּגַוְדּוּ נְרָאָה שְׁהַבִּין הַגְּאֹן יצ"ו שְׁמָה שְׁצִיין בְּהַמְּאִיר לְאֲרִיץ מְגֹן אַבְרָהָם וּפְרִי חֲדָשׁ כְּפִי פִּנְתּוֹ שְׁפֵן כְּתָבוּ לְעַנְיֵן תְּפִלִּין אֲבָל בְּאַמַּת אִין זָכַר לְתְּפִלִּין בְּחֹל הַמוֹעֵד בְּדְבָרֵיהֶם כְּמוֹ שְׂיִרְאָה הַרְוָאָה (וְיָמָה שְׁכַתְּבֵן דִּין זֶה בְּלִשׁוֹן אִין נִכּוֹן וְלֹא כְּתֵב בְּלִשׁוֹן אֲסוּר וְכו' מִשׁוּם לֹא תַתְּגַוְדּוּ יִתְכּוֹן שֶׁהוּא מִשׁוּם דְּלֹא בְּרִירָא לִיהַ שְׂיֵשׁ בְּכִיּוּצָא לְזָה [שְׁעוּשָׁה מִשׁוּם סִּפְק] מִשׁוּם לֹא תַתְּגַוְדּוּ וּכְדִמְסַפְקָא לִיהַ לְהַרְבּ הַשְׂוֹאֵל שְׁבִשׁו"ת הַשִּׁיב מִשָּׁה א שְׂאָבִיא בְּסִמּוּף): וְדָבָר זֶה מְפֹרֵשׁ בְּדִבְרֵי הַרַב שְׁמִשׁ צְדָקָה בִּס' ד' שְׁעַל מֵה שְׁנִשְׂאֵל מִבְּנֵי ק"ק אֲשֶׁפְנִזִּים שְׁנִהְגּוּ עַל פִּי קְדֻמוּנִיָּהם לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּחֹל הַמוֹעֵד אִם יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת מְנַהֲגָם וּלְנַהֲגַ שְׁלֹא לְהַנִּיחָם וְאִם הַעוֹשִׂים כֵּן שְׁשִׁינּוּ מְנַהֲגָם וְאִינָם מְנִיחִים אוֹתָם אִם יָפָה עוֹשִׂים וּבְתִשׁוּבַת הָאֲרִיף מְאֹד לְכַתֵּל דְּכָר זֶה שְׂאִין רְשָׁאִים לְשַׁנּוֹת מְנַהֲגָם וּבְתַחֲלַת תִּשׁוּבַתוֹ כְּתֵב בְּעַנְיֵן הַנְּסַת תְּפִלִּין בְּחֹל הַמוֹעֵד נִתְחַבְּטוּ בּוֹ גְּאוּנֵי עוֹלָם וְדַעְבַּד כְּמָר עֵבֵד וְדַעְבַּד כְּמָר עֵבֵד וּבְנֵי הַקְּהֵל שְׁנִהְגּוּ מִיָּמֵי קָדָם לְהַנִּיחָם וּבָאִים לְשַׁנּוֹת מְנַהֲגָם עוֹבְרִים מִשׁוּם אֵל תַּטְּוֹשׁ תּוֹרַת אֲמָהּ וּמוֹצִיאִים לַעַז עַל הַרְאִשׁוֹנִים וְהַעוֹמְדִים בְּבֵית הַכְּנֻסַת שְׁמַנִּיחִים אוֹתָם וְהֵם אִינָם מְנִיחִים עוֹבְרִים מִשׁוּם אֵל תַּתְּגַוְדּוּ וְכו' וְכָל הַמְּשַׁנֵּה יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוּנָה וְכו' עי"ש וְאַחַר ס' ט"ו הוּבָאוּ דְבָרֵי רַבֵּי דוֹרוֹ שְׁפֹלָם מְסַפְמִים לְדְבָרֵי הַרַב הַמְּחַבֵּר סִפְר שְׁמִשׁ צְדָקָה וְהֵם מְסוּפֵי דָף כ"ה וְהִלָּאָה וּבְדָף כ"ו ע"א בְּסִיּוּם תִּשׁוּבַת הַרַב יְאֻדָּה בְּרִיאֵל כְּתֵב וְאִם הוּא (הַמּוֹרָה לְשַׁנּוֹת מֵה שְׁנִהְגּוּ לְהַנִּיחָם) יֵצֵא מִמְּקוֹם שְׂאִין מְנִיחִים יֵשֵׁב בְּדָד וְיִתְפַּלֵּל בְּסִתְרַ בְּבֵיתוֹ וְלֹא יִרְאָה עֲצָמוֹ מִפְּנֵי הַמַּחְלֻקָת לְזוּלָתוֹ וְאִי לֹא צִיִּית אֲמַחְיָנִיָּה בְּסִלְוֹנָא דְלֹא מִבַּע דְּמָא וְאַרְדֻפְנוּ עַד חֲרָמָה וְכו': וְשֵׁם בְּעַמּוּד ד' הוּבָאָה תִּשׁוּבַת הַרַב יֵצֶחֶק לְאַמְפְּרוּטֵי (מְחַבֵּר ס' פַּחַד יֵצֶחֶק) וְכַתֵּב שְׁבַעֲרִיּוֹ יֵשׁ אַרְבַּע בְּתֵי כְּנֻסִיּוֹת בְּשִׁלֵּשׁ מְהֵן אִין מְנִיחִין תְּפִלִּין בְּחֹל הַמוֹעֵד וּבְרַבִּיעִית הִיא הָאֲשֶׁפְנִזִּית לֹא נִמְצָא מְעוֹלָם מְנַהֵג קְבוּעַ לְהֵם הִלְלוּ מְנִיחִים בְּבִרְכָה וְהִלְלוּ בְּלֹא בְּרַכָּה וְיֵשׁ שְׂאִין מְנִיחִים כָּלֵל וְיֵשׁ שְׁמַנִּיחִים וּמְבָרְכִים אִף לֹא בְּקוֹל רֵם וְאִף דְּרַע עָלֵי הַמַּעֲשָׂה הִזָּה מִשׁוּם דְּלֹא דָּאֵל תַּתְּגַוְדּוּ אִיכָּא הָכָא מְעוֹלָם לֹא מִיחוּ בְּיָדָם חֲכָמִים אִף הַעֲלִימוּ עֵינֵיהֶם כְּאֲשֶׁר הִגִּיד לִי הַמו"ץ לְפִי שְׁלֹא בָּאוּ לִידֵי חֲרָחַר רִיב מִמֵּיהֶם וְגַם מְנַהֵג קְבוּעַ לֹא נִמְצָא וְלֹא הִזָּה בְּבֵית הַכְּנֻסַת הֵהוּא מְעוֹלָם שְׂאֵם לֹא כֵּן הִזָּה מְכַרִּיחָם לְעַמּוּד עַל מְנַהֲגָם וְאִין סִפְק אֲצָלֵי שְׁכַל

מי ששיינה בענינו זה הנה ספק בינדם לתמן לשמור ולעשות מבלתי קרב לכלי קרב וליום מלחמה אבל בתשש מסה ומריבה פולי עלמא לא פליגי דאין לשנות אף מרע לטוב ועיין תשובת הר"מ פרובינצאלי סי' יו"ד ועל דא ודאי אמינא נהרא נהרא ופשטיה עכ"ד (בד"ה ובעיר) עוד כתב שם דאם באנו לקבוע מנהג בעיר חדשה פיון שהדבר שנוי במחלוקת הפוסקים והקבלה מכרעת ושב ואל תעשה שאני הייתי מנהיג מנהג הספרדים שלא להניח תפילין בחול המועד אבל בגדון דידן שפבר קיימו וקבלו פסק הרא"ש וחקריו יפה דבר הרב הפוסק שאם לא יספמו כל הקהל לשנות ברצונם המשנים עוברים משום לא תתגודדו באשר האריך במגן אברהם סי' תצ"ג סק"ו וכתב שם הפרי חדש בסק"ג בשם הבית החדש דשני מנהגים בעיר אחת הוו כבית דין בעיר אחת דאית בה משום לא תתגודדו ואי לא דמיסתפינא אמינא דאף אם יספמו כל הקהל בשינוי צריכים התרה דמנהג פגודר פמוכא בפוסקים וכבר קבלו להניחם בחול המועד אבות אבותיהם הראשונים ולעבור על קבלתם צריכים הבנים התרה עכ"ד (בד"ה אמת ויציב) וכן כתב לקמיה (בד"ה הדרינו) דאיכא בזה משום לא תתגודדו: גם בתשובת הרב אברהם סגרי שהובאה בשמש צדקה בדרך ז"ך ע"ג כתב (בסוף ד"ה ברם) הו אמת שאם רוב הצבור בחכמה ובמנין לבם נוקפם ממה שכתב הרשב"י בענינו זה וירצו מרצונם הטוב בלי מי שיכריחם כלל ועיקר לישב בלא תעשה מעשה להניחם הייתי מדבר על לב המיעוט לנטות אחרי רבים בדבר שיש להם על מה שייסמוכו לא לכופם חלילה נגד מנהגם אלא בדרך שלא יעברו על לא תתגודדו באופן שלא יהיה שם שמים מתחלל חלילה עכ"ל והרב מוהר"ר גבריאל פונטרימולי כתב גם כן שיש בזה משום לא תתגודדו והוא איסור גמור פיון שהם בבית הכנסת אחת עדיף מבית דין אחד פלג מורין הכי ופלג הכי וכו' וכתב שהראי דבריו אל האלוף האשל הגדול וענה אחריהם ישר ויכשר עי"ש בד"ה ז"ך ע"ד (בד"ה אין ספק) ובדרך כ"ח ע"א הובאה הספמת ארבעה רבני ליוורנו מוהר"ר משה אהרן שניאור ומוהר"ר אליעזר הפהן ומוהר"ר משה טילקי ומוהר"ר גבריאל דיל ריאז וכתבו גם הם שתקנת המלמד לשנות המנהג ולנהוג שלא להניחם קלקלה היא פיון שגרם מחלוקת שהללו מניחים והללו אין מניחים באותה בית הכנסת עצמה וקעברי אלא דלא תתגודדו לא תעשו אגודות ונעשית תורה כשתי תורות וכו' עי"ש (בד"ה דברי מעלת) הא למדת דשלימים וכן רבים נקטי בהאי דינא דקמן דאיכא משום לא תתגודדו אם יהיו בבית הכנסת אחת מקצתם מניחים ומקצתם אין מניחים: ובשו"ת השיב משה בחלק יו"ד סי' ל"א בהשאלה השנית ק רצה הרב השואל לומר דאפשר דכשם שלענין בל תוסיף כתב הרב מגן אברהם בסי' ל"א בשם הסמ"ק דאף לדעה האוסרת ליכא משום בל תוסיף פיון שאינו מכונן להוסיף רק מניח מספק שמה חול המועד חייב בתפילין הכי נמי אפשר שהדין כן לענין לא התגודדו פיון שאינו מניח רק משום חומרא והגאון המחבר השיבו מנהגי שלא להניח להתפלל בחדר אחד המניחים עם האינם מניחים ונדאי שייך לא תתגודדו ואינה דומה לבל תוסיף דכשעושה משום ספק שפיר דמי דלא תתגודדו הוא פשיש שיוני מעשה בהוראה בין אלו לאלו יהיה מאיזה טעם שיהיה כל שיש שיוני בהוראה דפלג מורין הכי ופלג הכי הוי לא תתגודדו וכו' וזה ברור ואם אתה אומר דאין בזה משום לא תתגודדו ממש נפל דין לא תתגודדו בבירא דממש בכל הדינים יש לומר דהמחמיר מחמיר מפני הספק עכ"ל הנה מה שהגאון נעל דלת שאין להתיר בשום אופן

החשש דלא תתגודדו דאף שהעושה פן יש לו איזה טעם יהיה מה שיהיה שייך לא תתגודדו וכו' נראה דיש לפקפק בזה ממה שפכת הרב יד מלאכי בכללי הדינים סי' שנ"ה בשם הרב פנסת הגדולה א"ח ד' קכ"ב בשם תשובה פתיבת יד ונ"ל לא תתגודדו לא שייך במי שנוהג פן משום שבמקומו שיצא משם היו מחמירין פן פיון שאם היו המקילים הולכים למקומו היו צריכים לנהוג איסור ועיין פנסת הגדולה יורה דעה סי' ס"ד בבית יוסף אות מ"ב ומ"ג עכ"ל הרי להדיא שהותר מכללו כשהעושה מפני איזה טעם אף שיש שינוי בהוראה וכמו כן נוכל לומר דאם העושה ומשנה בדבר יאמר שעושה פן מפני ספק שפוסק בדין ובהלכה שפיר דמי וצריף לעיין בגוף ספרי פנסת הגדולה א"ח ויו"ד הנ"ל למען דעת באיזה ענין ואיזה סיגנון הם המדברים ואין מצויים אצלי וכלל זה הוא מקצוע גדול ויש בו כמה חילוקים וצריף להתיישב בדברי רבותינו שדברו בכלל דין זה ואני הדל רשמתי קצת בקונטרס הכללים במערכת הל"מ ד באות ע"ח ע"ט פ' וק"ה וק"ז ואין הפנאי פעת לעיין בזה: אף בזאת חדשות אני מגיד אשר ראיתי בספר שעמד לבאר דברי הרמב"ם בפירוש שנים עשר מהלכות עבודה זרה הלכה י"ד שפכת ובכלל אזהרה (דלא תתגודדו) שלא יהיו שני פתי דינים בעיר אחת זה נוהג פמנהג זה נוהג פמנהג אחר שדבר זה גורם למחלוקת גדולת שנאמר לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות עכ"ל ותמהו בזה פל המפרשים שנראה שפסק בזה פאפיי בפירוש קמא דיבמות ד' י"ג ע"ב ולא פרכא דאמר פי אמרינו לא תתגודדו פגון בית דין בעיר אחת פלג מורין פדברי בית שמאי ופלג מורין פדברי בית הלל אבל שתי פתי דינים בעיר אחת לית לן בה ועוד תמה הגאון הנ"ל על לשונו של רבינו הגדול דנקט מנהגא ולא נקט איסורא ואם פונתו להשמיעינו דגם פמנהגא איפא משום לא תתגודדו מפני המחלוקות על פל פנים הנה לו לכתוב דין לא תתגודדו פאיסורא משום דמחזי כשתי תורות ולישמיעינו נמי דגם פמנהגא איפא לא תתגודדו מפני המחלוקות ומה ראה להשמיט הדין פאיסורין והצריף לבאר דברי רבנו ותנרף דבריו הוא שדין לא תתגודדו לא שייך פאיסורין דאין לומר פאיסורין לא תעשו אגודות דממה נפשף אם צד אחד מן החולקים מרובים פחכמה ובמנין פשיטא דהמיעוט נגרר אחר הרוב ואסורים לחלוק לעצמם דהא כתיב אחרי רבים להטות ואם פן למה לי לא תתגודדו ואם פלששני הצדדים שקולים ואין הרכע ביניהם בזה ודאי לא יאמר הפתוב לא תתגודדו וכל אחד צריף לעמוד בדעתו ואין חשש מחלוקת דוחה איסורין ובקושטא ליפא פלל משום מחלוקת ולא מחזי כשתי תורות שהפל יודעים שחלוקים בדין ומה יעשו מי ידחה מפני מי בדבר שיש חומרא בכל צד ובדבר שצד אחד מחמירין וצד אחד מקילין גם פן הלכה פסוקה היא בשל תורה הלף אחר המחמיר ובשל סופרים הלף אחר המיקל ולא שייך פלל לא תתגודדו ועל פרחין דקרא דלא תתגודדו אמנהגא קאי דכיון דלאו מדיני התורה הוא ולא שייך בזה קביעות הלכה בהא קאמר קרא לא תעשו אגודות ולא משום דמחזי כשתי תורות דהא לאו תורה אלא משום המחלוקת פהא דתנו לא ישנה אדם מפני המחלוקת ולכן לא פכת הרמב"ם לא תתגודדו פאיסורין ושפיר פכת הטעם מפני המחלוקת וסיים ולא מלבי אני אומר פן פי מצאתי קצת מדברי פספר ספרי דבי רב להגאון העצום הספרדי מוהר"ר דוד פארדו ובמרפכת המשנה אלא שפיארנו יותר מרנוח ומיהו לענין דינא גם מדבריהם מבואר ומפורש יוצא דליפא לא תתגודדו פאיסורין עכ"ל הספר הנ"ל: ויש סעד גדול לדבריו מלשון הרמב"ם

בספר המצות לאנן מ"ה שפתיב וז"ל והנה אמרו שבכלל אזהרה זו מחילוקי דתי העיר במנהגם וחילוק הקיבוצים ואמרו לא תתגודדו לא תעשו אגודות אגודות אבל גופיה דקרא הנה הוא כמו שביארנו לא תעשו חבורה על מת וזה כמו דרש וכו' עיי"ש דמשמע דרב במנהגי העיר הוא דאיפא משום לא תתגודדו ולא באיסורין ומאי דמשמע מסוגיא דיבמות דגם בחילוקים בדין כמו בהיתר צרות לאחין שגחלקו בית שמאי ובית הלל איפא משום לא תתגודדו פבר ביאר היטב הגאון בספר הנ"ל שם דתלי הא בפלוגתא דרב ושמואל אם עשו בית שמאי פדבריהם או לא עשו ובשינוי דש"ס אם לאחר בת קול או קודם בת קול עיי"ש.

ולפי דבריו נראה דבנדון דידן בהנחת תפילין בחול המועד דהוא מידי דאיסורא שגחלקו אם אסור להניחם במועד או לא יכולים במנן אחד לעשות קצת בענן זה וקצת בענן אחר וליפא משום לא תתגודדו אלא שמדברי רבני האחרונים בכמה דינים נראה דמשמע להו שגם בדינים ובאיסורין נאמר לא תתגודדו והספרים שציין הגאון הנ"ל (ספרי דבי רב ומרכבת המשנה) אין מצויים אצלי לראות דב"ק: ונדאתאן עלה לענן המניחים תפילין בחול המועד אם יתפללו ביחד עם שאין מניחים מצאתי תשובה שלמה בס' חיי ארנה לידדי הגאון חיים ארנה הורוויץ אבד"ק קראקא יצ"ו בס' ט' שעמד בזה והביא דברי הגאון השיב משה הנ"ל וכתב אף שאיני פדאי להשיב על דברי הגאון הנ"ל מכל מקום מפני שלפעמים תתבטל תפלת הצבור מפני פסקו (כשיש מנן בצמיצום וקצתם מניחים וקצתם אין מניחים) והש"ס קרי לתפלת הצבור מצוה דרבים גבי ר' אליעזר ששיחרר עבדו והשלימו לעשרה (ברכות מ"ו ע"ב) אמרתי לדון בדבר ולומר שאם המניחים תפילין בחול המועד נוהגים כפסק הרא"ש לברך עליהם יש חשש לא תתגודדו דכיון שמברכים מוכח דמשווו להו פחיוב ודאי והללו שאין מניחים מתבטלים בשעת קריאת שמע ותפלה מהנחתם אז נראה חילוק בהוראה שכל אחד עומד על דעתו נגד דעת חברו אבל אנו שנוהגים שלא לברך על הנחתם בחול המועד וכדעת הרב טורי וזהב ועושים פן מכח ספק נראה ודאי דאין פאן חשש דלא תתגודדו והאריף מאד בפילפול חריף ונחמד פדרכו בקודש והעלה פן להלכה דאם המתפללים במנן אחד המניחים תפילין עם שאינם מניחים אם אותם המניחים אינם מברכין על התפילין ואם פן איפא הוכחה שעושים מפני הספק שפיר דמי וליפא בזה משום לא תתגודדו אלו תנורף דב"ק ודבריו טובים ונכוחים כמו שיראה המעיין בגוף דב"ק: ומה שפתיב שדעת הרב טורי וזהב שלא לברך על הנחתם בחול המועד פן פירש הרב מחצית השקל בדעת הרב מגן אברהם במה שפתיב בסק"ב והמניחן בחול המועד אינו עובר בבל תוסיף פיון שאינו מכוין להוסיף פירוש שעושה משום ספק שפא חול המועד חייב בתפילין) וז"ל לפי זה על פרחין לומר שאינו מברך עליהם שאם מברך עליהם איף אפטר לומר שעושה משום ספק הא אינו רשאי לברך דהוי ספק ברכה לבטלה עכ"ל וכיון שמעשיו מוכיחים שעושה משום ספק יש לומר דגם משום לא תתגודדו ליפא (אלא שאין זו הוכחה להרואים שלבוש בהם ולא ראו בשעה שהניחם) וכן דעת הגאון ישועות יעקב בתשובה שהביא בס' ל"א שפיים בה וז"ל וכך דעתי נוטה להניח תפילין בחול המועד בלי פונת המצוה ובלי ברכה ואז יוצא ידי חובתו דמצות אין צריכות פננה ולדעת המגן אברהם בלי פננה אף לדעת הרשב"י בס' הזהר ליפא חשש איסור אבל שיברך עליהם אין דעתי מספמת

בשום אופן כיון שיש מחלוקת ספק ברכות להקל וכן כתב הרב טורי ז"ה שלא לברך וכן ראוי להורות עכ"ל (ענין לקמן בד"ה ולענין הברכה וכו' שהבאתי בשם גאוני זמנינו שפסקו שלא לברך עליהם) והשגתי עתה ספר קיצור שלחן ערוך להגאון מוהר"ש גאנצפריד שנדפס מחדש עם ספר מסגרת השלחן ופירושו לחם הפנים וראיתי בסי' יו"ד סעיף כ"ה שכתב וצריכין ליזהר שהמתפללין בבית הכנסת אחת לא יהיו קצת מניחים וקצת אין מניחים דבזה נדאי איכא משום לא תתגודדו ע"כ ובלחם הפנים שם הזכיר תשובת הגאון השיב משה הג"ל ולי הדל נראין דברי הגאון חיי אריה יצ"ו שאם המניחים תפלין אין מברכין עליהם אין בזה חשש משום לא תתגודדו ומה גם דלפי מה שהבאתי מדברי הספר בשם הגאונים מוהרד"ף ומרפכת המשנה אין באיסורין משום לא תתגודדו כלל ולדידהו נראה דאף אם המניחים מברכין, עליהם אין לחוש משום לא תתגודדו ועל כל פנים כשאין מברכין נראה נכון כמו שפסק ידידי הגאון הג"ל יצ"ו: ודע דמה שכתבתי למעלה (בד"ה אף בזאת) בשם ספר בביתאור דברי הרמב"ם שבהלכות עבודה זרה שיש לחלק בענין לא תתגודדו בין דבר שהוא מנהג בעלמא לדבר שהוא דין מדיני התורה שדיני התורה אם יש מחלוקת באופן שאי אפשר להכריע יכול כל אחד לעמוד על דעתו ואין בזה משום לא תתגודדו ראיתי בספר חיי אריה בסי' ט' הג"ל שהביא בדרך ט"ו סוף ע"א דברי הגאון משנת חכמים בדרך כ"ג ע"ד ונראין הדברים שהוא תנא דמסייע להגאון הג"ל שכתב וז"ל וראיתי בס' משנת חכמים שהסביר שיטת הרמב"ם דנדאי בהוראות איסור והיתר דהמתיר יש לו טעם או קבלה מרבו והאוסר סובר דהמתיר פשוט עבירה שני בתי דינים בעיר אחת יכול כל אחד להורות סבתו ומדוקדק לשון הש"ס דקאמר הללו מורין ותינו בהוראה והרמב"ם וסמ"ג נקטו שלא יהיו שני בתי דינים בעיר אחת נזהרים זה במנהג זה וזה במנהג אחר דבמנהג בעלמא יש לומר דאף שני בתי דינים בעיר אחת אין לשנות ולהפריד רק ינהגו זה כדברי זה וזהו דעת הרמב"ם דלמסקנת הסוגיא בשנינו במנהג גרע משנינו בדין וסברא גדולה היא דלענין איסור והיתר אין לחוש אף לפירוד הדעות שכל אחד יכול לסמוך על דעתו וקבלתו כדי לאפרושי מאיסורא וגם להחמיר אין ראוי נגד דעתו וגם בכמה עניינים מחומרא אתי לידי קולא מה שאין כן במנהג עכ"ל ועל פי דבריו כתב הגאון חיי אריה יצ"ו להבין מה שהביא רבינו הטור בסוף הלכות יום הכיפורים דיש רגילים לעשות שני ימים יום הכיפורים ולפעמים היו עושה והיו מתפללים בעשרה ככל סדר יום הכיפורים והרא"ש הנה מוחה בינם רוצה לומר להתפלל כסדר יום הכיפורים אבל לשאר כל דבר ואיסור מלאכה היו נוהגין כמו בראשון ומבואר בבית יוסף ובלבוש דמשום הכי הנה מוחה דסבירא ליה דטעות הוא לומר שיש חשש ספק איסור ולהתענות שני ימים דאנן בקיאין בקבועא דירחא ויום טוב שני אינו אלא מנהג ואם תפללו תפלות יום טוב בפני עצמם איכא לא תתגודדו שינהגו מנהג אחר שלא קבלו עליהם בני הגולה שני ימים ליום הכיפורים משמע שאילו היינו בספק אם צריך עוד לעשות שני ימים יום הכיפורים ומשום ספק איסור היו רשאים לעשות בפני עצמם אלו החוששים להחמיר על עצמן שני ימים יום הכיפורים ואף שהמקילין מקילין משום דאתי לידי ספנה פדאיתא התם ולא הנה שייך לא תתגודדו פדאמרו עכ"ל והביא דברי הריטב"א בחידושו לייבמות שגראה מדבריו דגם אם בא להחמיר מפני ספק יש בזה דין לא תתגודדו והאריך לפלפל בדברי הריטב"א ומסיק דגבי

הנחת תפלין בחול המועד כשמניח בלא ברכה דאיכא הוכחה שעושה מפני הספק ודאי אין חשש לא לתגודדו ועוד שאין עושים על פי הוראת בית דין כי אם כל אחד עושה פן מעצמו וכל שעושה שלא על פי הוראת בית דין ליכא משום לא לתגודדו אלו תנרף דב"ק יצ"ו: ובשו"ת בית יצחק לידיד הגאון המפורסם מוהר"ר יצחק שמועליקש מפאראמישלא ועתה אבד"ק לבוב יצ"ו בחלק יורה דעה ח"ב סי' פ"ח נשאל במי שהיה נוהג בעירו להניח תפלין ובא לעיר שרובם אין מניחים בחול המועד ואין דעתו לחזור לעירו איך יתנהג והשיב שאם יתפלל בבית הכנסת שאין מניחים תפלין גם הוא לא יניח דאיכא לא לתגודדו כמו שכתבו האחרונים בשם שו"ת מעיל צדקה ודבר שמואל ואם מתפלל בבית הכנסת שמניחים גם הוא יניח שאם לא יניח איכא לא לתגודדו כדכתב בשו"ת דבר שמואל סי' שכ"ד בספרדי שפא לקהל אשפנזי שמניחים בחול המועד אף שדעתו לחזור צריף להניח משום לא לתגודדו פינן שהוא בפרהסיא ואין איסור מן התורה בפירוש ורצה לומר דהנוהג להניח אם בא למקום שאין מניחים יש לו להניח לקיים מצות תפלין ואתי עשה ודחי לא תעשה דלא לתגודדו ופלפל בסוגיא דפרק קמא דיבמות ד' י"ג ע"ב דשקיל וטרי הש"ס בפלוגתא דבית שמאי ובית הלל בצרה לאחין דפרכינן והא איכא משום לא לתגודדו וכו' ומאי קושיא הרי התם נמי איכא למימר אתי עשה דיבום ודחי לא לתגודדו ונדחק לומר דקושית הש"ס היא לבית הלל דהיה להם להצריף חליצה משום לא לתגודדו ושוב כתב לענן תפלין לא אמרינן אתי עשה ודחי לא לתגודדו שהרי יכול לקיים הנחת תפלין בביתו בצנעא ויקרא בהם קריאת שמע ויתפלל דתפלה בצבור היא מדרבנן וכו' ולכן אסור להניח תפלין ואם הרוב מניחים מחויב גם הוא להניח דאף להאוסרין להניח בשבת ויום טוב מפל מקום בחול המועד ליכא איסור תורה אם פן יש לו להניח משום לא לתגודדו כמו שכתב בדבר שמואל אלו תנרף דב"ק ואין מצוי אצלי שו"ת מעיל צדקה (אוילי הוא טעות סופר וצריף להיות שמש צדקה עיין לעיל בד"ה ודבר זה) ודבר שמואל הנ"ל ולא ידעתי מי הם האחרונים שכתבו פן בשמם והם תנאי דמסייעי להגאון השיב משה פן נראה לכאורה ומיהו ליכא תיובתא מנייהו לסברת הגאון חיי אריה יצ"ו דאוילי אינהו דאמר במניח תפלין ומברך עליהם במקום שאין מניחים אלא שמדברי הגאון בית יצחק יצ"ו נראה דלא שאני ליה בין מברך לאינו מברך ובכל גוונא איכא משום לא לתגודדו והמעניין יכריע להלכה ולמעשה: ומה שנראה בעליל שתופס הגאון בית יצחק יצ"ו דהא דדרשינן מלא לתגודדו לא תעשו אגודות הוא דרשה גמורה מדאורייתא לפי הנראה נעלם מעיני קדשו שהרמב"ם בספר המצות לאוין סי' מ"ה סובר שאינו מן התורה אלא אסמכתא דרף דרש שכתב והנה אמרו שבכלל אזהרה זו מחילוקי דתי העיר במנהגם וחילוק הקיבוצים ואמרו לא לתגודדו לא תעשו אגודות אגודות אבל גופיה דקרא הוא כמו שפיארנו לא תעשו חבורה על מת וזהו כמו דרש וכן אמר המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר לא יהיה פקרח והוא גם פן על צד הדרש ומרן הפרי חדש בספר מים חיים בנימוקיו על הרמב"ם בסוף הלכות עבודה זרה (על מה שכתב הרמב"ם בפרק י"ב הלכה י"ד ובכלל אזהרה זו שלא יהיו שני בתי דינים בעיר אחת זה נוהג במנהג זה וזה נוהג במנהג אחר שדבר זה גורם למחלוקות גדולות שנאמר לא לתגודדו לא תעשו אגודות אגודות) כתב וזה שלא כדברי הרא"ם בפרשת ראה (ריש סי' י"ד) בפסוק לא לתגודדו שכתב דדרשה דאגודות אינו אלא

אסמכתא בעלמא ומיהו בספר המצות לאנין סי' מ"ה כתב הרב פדברי הרא"ם וגם דבריו
שבכאן אפשר להספיקם עם מה שכתב בספר המצות שהרי שם כתב גם כן כלשון הפתוב
בחבורו ואף על פי כן סיגים דהוי דרש עי"ש ודוק עכ"ל וכבר מרן חיד"א בייעיר און
במערכת הבית אות ח' עמד בענין זה והביא שהרב באר שבע בספרו צדקה לדרך בפרשת
ראה השיג על הרא"ם מדברי הרמב"ם בהלכות עבודה זרה הנ"ל דמשמע ליה דממה
שכתב הרמב"ם בכלל אזהרה זו וכו' מוכח שהוא מן התורה ותמה עליו שפעלם ממנו
דברי הרמב"ם דמפונרש בדבריו שפספס המצות שסובר דהוא דרש והשנהו למחזיק
במחלוקת שאמרו שהוא בלאו וכתב הרמב"ם בדרש שמיני שהוא אסמכתא מה שאמרו
עובר בלאו דלא יאה פקרח ודברי הרא"ם הם דברי הרמב"ם בספר המצות וכו' והביא
דברי הרב פרי חדש הנ"ל וסיגים דאף שמדברי מרן פספס משנה נראה שסובר בדעת
הרמב"ם דלא תעשו אגודות אגודות הוא מדאורייתא וכן ראה תשובה לגדול אחד הובאה
בשו"ת מעיל צדקה סי' מ"ט דף ס"ב ע"ב וע"ג שתפס במןשלים דלא תעשו אגודות
אגודות דאורייתא הוא וכן הביא ראיה מלשון הרמב"ם בחבורו הנ"ל ומזה הוליד דינים
ובנה בנינים גם ראה מה שכתב הרב ארעא דרבנו באות שמ"ד שמדברי הרמב"ם מוכח
דהוי דאורייתא ושהרב מוהר"י עייאש בעפרא דארעא שם כתב דהסוגיא דסוף פרק
קמא דיבמות מוכחת כן ותימה על הרא"ם שכתב שהוא דרש וכו' ועל פולם חמה מרן
חיד"א שפעלם מהם דברי רבינו בספר המצות הנ"ל וסיגים דמהסוגיא דיבמות לא מוכח
מידי וכו' וכל זה נעלם מעיני גאונינו הבית יצחק יצ"ו והיא חידוש די כל רז לא אנסי
ליה פאשר תורתו מכרזת עליו בחבוריו הנוראים: ובעיקר הדין שכתב מרן בבית יוסף
שלא להניח תפילין בחול המועד משום שנמצא כן בהנהר הקדוש ואחרי שבמלמודין אינו
מפונרש שחייב בתפילין בחול המועד והנהר מפליג שלא להניחם ראוי לפסוק כן ראיתי
להגאון שואל ומשיב במהדורא תליתאה חלק ג' סי' ס"ד שכתב דאין מהנהר ראיה לזה
והוא על פי מה שביאר שם דהא מילתא תליא בפלוגתא במלאכה בחול המועד אם אסורה
מדאורייתא אזי גם הנחת תפילין בחול המועד אסור כיון שיש לחול המועד אות היינו
האיסור מלאכה ואם מלאכה בחול המועד מדאורייתא מותרת אם כן אין לחול המועד
אות דמניעת אכילת חמץ בפסח לא חשיבא אות דאי בעי לא אכיל פת פלל וכן בסוכות
יש פמה ענינים לפטור מן הסוכה ולכן מותר להניח תפילין בחול המועד (אמר המחבר
בהמצאה זו פיונה דעתו לדעת הרב שלטי הגבורים בפרק ג' דמועד קטן הובא בצמח
צדק על המשניות להגאון מוהר"ם מליבוויץ בפרק ג' דמועד קטן משנה ד' שכתב שענין
הנחת תפילין בחול המועד תלי בזה אם איסור מלאכה בחול המועד דאורייתא או מדרבנן
והאריף שם בצמח צדק דעיקר האות הוא איסור מלאכה דומיא דשבת ושאות דמצה
וסוכה לאו אות היא דבמצה אי בעי לא אכיל מצה ולא חמץ ובסוכה איכא פמה גונו
דפטרי מסוכה וכו' עי"ש ונחזור לדברי הגאון שואל ומשיב בתשובה הנ"ל) ואם כן לפי
המבואר בסי' תק"ל שדעת הרא"ם שומר בריה הריב"ה דאיסור מלאכה בחול המועד רק
מדרבנן ומן התורה מותרת הכי נמי מותר להניח תפילין בחול המועד והרשב"א
עשו פשרה איזו מלאכה אסורה ואיזו מותרת ולדידהו כיון דאיכא איסור מלאכה אסור
להניח תפילין אם כן אין ראיה מהנהר משום דהנהר סובר דמלאכה אסורה בחול המועד
לכן אסור הנחתו בחול המועד אבל לדין דנקיטינן דמלאכה מותרת מדאורייתא מותר

להניחן בחול המועד וסיים בתשובתו לשמע שהגאון הצדיק אברהם דוד אבד"ק בוטשאטש הניח תפילין בחול המועד ואמר שאין מבינים הפשט בהזהר ואני בסודם לא בא נפשי אבל לדעתי אין ראיה מהזהר כמו שפתיבתי עכ"ל (ועיין עוד לקמן מה שאכתוב בשמו בעיקר הנחת תפילין בחול המועד): וכן כתב הגר"מ בארצות החיים דנראה לכאורה דרוב המתירים תפילים בחול המועד סוברים דמלאכה בחול המועד מדרבנן והאוסר סוברים דאסורה מן התורה שהמתירים הם התוספות וספר התרומה והרא"ש והטור והריטב"א ודעת התוספות והרא"ש והריטב"א דמלאכה בחול המועד מדרבנן והאוסרים להניחם בחול המועד הם בעל הלכות גדולות והעתים בשם גאון והראב"ד והרשב"א והרי דעת הרמב"ן והרשב"א דאסורה מן התורה וכן מרן הב"י שסובר דאסור להניחם בחול המועד סובר גם כן דמלאכה אסורה מן התורה אלו תנרף דב"ק והאריף עוד עי"ש בדרף ל"ד ע"ד והלאה והזכיר שם דברי השלטי הגבורים בהמצאה זו עי"ש: ויש לפקפק בזה דהנה בקונטרס הפללים במערכת המ"ם אות קל"ו הזכרתי דעת הסוברים דמלאכה בחול המועד אסורה מדאורייתא וכתבתי שמדברי רש"י בריש פרק שני דמועד קטן ד' י"א ע"ב ובחגיגה ד' י"א ע"א מתבאר יפה דמשמע ליה דמה שאמרו בגמרא חול המועד אסור מדאורייתא הוא מדאורייתא ממש וכן הבינו התוספות בחגיגה דף י"ח בד"ה חלו של מועד בדעת רש"י והבאתי שכן כתב מרן חיד"א במחזיק ברכה סי' תק"ל שדעת רש"י שהיא מדאורייתא ושכן כתב הרשב"ץ בפירושו לאבות בפרק שלישי בדעת רש"י (והשגתי עתה ספר האשכול שנדפס עם ביאור נחל אשכול להגאון בדורנו צבי בנמן אווערבוך וראיתי שם בצד 143 בהלכות מועד קטן שמלבד שהבין בדעת רש"י במועד קטן דף י"א שסובר שהוא מדאורייתא וכן דעת רשב"ם בפסחים דף קי"ח כתב עוד שכן כתב רש"י בספר הפרד"ס וכן ראיתי להריטב"א בריש מסכת מועד קטן שאחר שהביא מחלוקת הראשונים באיסור מלאכה בחול המועד אי מדאורייתא כתב ואף על פי כן פדברי רש"י ורבינו הרמב"ן נראה עיקר וכו' עי"ש שהשנה דעת רש"י לדעת הרמב"ן דאסורה מדאורייתא) ולפי המצאת הרבנים הנ"ל דהנחת תפילין בחול המועד תלי בפלוגתא דמלאכה בחול המועד צריך לומר שדעת רש"י דאסור להניחם בחול המועד פינן שסובר שאיסור מלאכה בחול המועד הוא מן התורה והרי בתוספת רבינו עקיבא איגר בריש פרק מי שמתו כתב שדעת רש"י דחול המועד זמן תפילין הוא והוכיח כן ממה שפירש בסנפה ד' מ"ו ע"א היו לפניו מצות הרבה ליטול לולב לישב בסנפה להניח תפילין עי"ש הרי דאף שסובר דמלאכה אסורה בחול המועד מדאורייתא סבירא ליה דחול המועד זמן תפילין אלמא דלא תלי הא בהא ואף שהגר"מ דקדק וכתב שרוב המתירים סוברים דמלאכה בחול המועד דרבנן ואפשר שפונתו למעט דעת רש"י דאף שמתיר תפילין בחול המועד סובר דמלאכה בחול המועד אסורה מן התורה הנה מלבד שמדברי הגאון שואל ומשיב מוכח ודאי שסובר ששניהם לא יכולו והא בהא תלי דכל מי שסובר דמלאכה בחול המועד מדאורייתא יסבור ול"ו ידע דתפילין אסור להניחם בחול המועד ועוד דגם לדברי הגר"מ קשה שאם כן נפל היסוד שהניח דהא בהא תלי שהרי מצינו מי שסובר שמתיר להניחם בחול המועד אף שסובר דמלאכה אסורה מן התורה ואיך נוכל לומר על שאר הפוסקים שלא נמצא מפניו היכי סברי בדין איסור מלאכה דממה שמתירים הנחת תפילין בחול המועד מוכח שסוברים

שְׁמֵלֵאכָה מְנוֹתֶרֶת בְּחֹל הַמוֹעֵד מִן הַתּוֹרָה: הֵן אֲמַת שְׁרָאִיתִי עִתָּה לְגִדּוּל בְּדוֹרְנוּ הֶרֶב מוֹהֵרֵא"ף יצ"ו בס' וַיִּקְרָא אַבְרָהָם בְּפָרְשַׁת אֲמֹר דָּף קמ"א (בְּסוּף ד"ה וַלְעֵנֶן הֶלְכָה) שְׁעַמַּד מִתְמִיָּה בְּדַעַת רש"י שְׁהֶרֶב מִחֻצֵּי הַשָּׁקֶל בְּסִי' תק"ל סק"א (בד"ה דְּאֲמַרִּי הַמְחַלֵּל) פֶּתַב שְׁדַעַתוֹ דְּאָסוּר מִן הַתּוֹרָה וְאֵילוּ הֶרֶב תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב פֶּתַב בְּדַעַת רש"י שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן וְכֵן הִבִּינוּ הֵרֵא"ם וְקָרְבַּן אֶהְרֹן וְצִיָּין מֵה"מ אֶלְפָּאָנְדְּרִי וּמִחֻזִּיק בְּרִכָּה סִי' תק"ל וּבֵית אֶהְרֹן דָּף י"א ע"ד וְהִנֵּה עַל הָרֵאשׁוֹנִים (הֵרֵא"ם וְקָרְבַּן אֶהְרֹן וְנִהַר שְׁלוֹם שֶׁהִבִּינוּ בְּדַעַת רש"י שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן) אָנוּ מְצַטְעָרִים כְּמוֹ שְׁפַתְבִּתִּי בְּקוֹנְטְרִיס הַפְּלִים בְּמַעֲרַכַת הַמַּ"ם אוֹת קו"ל שְׁמַדְבְּרִי רש"י מִתְבָּאָר שְׁפוּבֵר שֶׁהוּא מִן הַתּוֹרָה וְכֵן הִבִּינוּ רַבּוֹתֵינוּ הַתּוֹסְפוֹת בְּדַעַתוֹ עִי"ש וְהֶרֶב יצ"ו בָּא לְהוֹסִיף שְׁכֵן דַּעַת הֶרֶב תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב בְּדַעַת רש"י וְלִפִּי הַנִּרְאֶה לֹא יִתְכַּן לֹמֵר כֵּן וְהֶרֶב יצ"ו לֹא הֵרֵאָה אֵיךְ מְקוֹם כְּבוֹד דְּבָרֵי הֶרֶב תּוֹסְפַת יוֹם טוֹב וְאֵם כְּנֻתוֹ לְמַה שְׁפַתְבִּי בְּרִישׁ מוֹעֵד קָטָן (בד"ה בְּמוֹעֵד) רש"י וְרִי"ף וְרַמְבַּ"ם וְכו' הַסְפִּימוּ דְּאֵינוּ אֶלָּא אֶסְמַכְתָּא וְכו' הִנֵּה אֲמַת שְׁכֵן חֻשְׁבִּתִּי אֲנִי הַדֵּל בְּדַעַתוֹ אִךְ שׁוֹב הַתְּבוֹנְנָתִי דְּתִיבַת רש"י אֶדְלַעֵיל קֹאֵי לֹמֵר שְׁפַל מַה שְׁפַתְבִּי שֵׁם הֵם דְּבָרֵי רש"י (שְׁכֵן הוּא בְּרִישׁ"י שֵׁם) וּמִתִּיבַת ור"י וְכו' מִתְחִיל לְדַבֵּר אִם הָאִסוּר מְדַרְבְּנֵן וְלֹא פֶתַב עַל זֶה אִיךְ דַּעַת רש"י וְהָאֲמַת שְׁדַעַת רש"י שֶׁהוּא מְדַאֲרִינִיתָא כְּמוֹ שֶׁהִבִּיא בְּשֵׁם הֶרֶב מִחֻצֵּי הַשָּׁקֶל וְהוּא בְּרוּר וְאֵין לְהוֹכִיחַ שְׁפוּבֵר רש"י שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן מִמַּה שְׁפַתְבִּי בְּרִישׁ מוֹעֵד קָטָן בְּסוּף ד"ה מְשַׁקֵּין בֵּית הַשְּׁלַחִין וְכו' מְלֵאכָה שְׁיֵשׁ בֵּהּ הַפְּסֹד אִם אֵינוּ עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּגוֹן לְהַשְׁקוֹת בֵּית הַשְּׁלַחִין הַתִּירוּ חֻכְמִים עכ"ל וְאֵם מְלֵאכָה אִסוּרָה מִן הַתּוֹרָה אִיךְ יִתִּירוּ חֻכְמִים דְּזֶה אֵינוּ שְׁכָבֵר פֶּתַב שֶׁהַפְּתוּב מְסָרוּ לְחֻכְמִים וּמִכַּח זֶה הוּא מַה שֶׁהִתִּירוּ וְהוּא פְּשוּט: גַּם יֵשׁ סִתְרָה לְהַמְצָאָה זֶה מִסְבֵּרַת הַרִיטְב"א שְׁפַתְבִּי הַגְּרַל"ם בְּשֵׁמוֹ שְׁפוּבֵר דְּמִתְרַת לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּחֹל הַמוֹעֵד וְאֵיךְ סְבִירָא לִיָּה דְּמְלֵאכָה בְּחֹל הַמוֹעֵד אִסוּרָה מִן הַתּוֹרָה כְּמִפְּנֵי דְּבָרֵי שְׁבַחֲדוֹשִׁיו בְּרִישׁ מַסְכַּת מוֹעֵד קָטָן וּמַה שְׁפַתְבִּי הַגְּרַל"ם שְׁהֵרִיטְב"א סוּבֵר דְּמְלֵאכָה בְּחֹל הַמוֹעֵד מְדַבְּרֵי סוּפְרִים וְהֵרֵאָה מְקוֹם לְמַה שְׁפַתְבִּי בְּפ"ב (פָּרָק בְּתָרֵא) דְּעִירוּבֵין הִנֵּה לְפִי זֶה הִנֵּי מִיָּלִי דְּמֵר סֵתְרֵא"י נִינְהוּ אִךְ לִי הַדֵּל אֵין סִתְרָה לְדְבָרֵי וְהָאֲמַת בְּדַעַתוֹ הוּא שְׁפוּבֵר דְּמְלֵאכָה בְּחֹל הַמוֹעֵד אִסוּרָה מִן הַתּוֹרָה וְזוֹ הִיא דַּעַתוֹ גַּם בְּחִידוֹשִׁיו לְעִירוּבֵין עֵינֵן לְקַמֵּן בְּאוֹת י"ז (בד"ה וּמַה שְׁפַתְבִּי הַרִיטְב"א) וְאֵם כֵּן מוֹכַח מִסְבֵּרַת הַרִיטְב"א נְמִי דְּלֹאוּ הָא בְּהָא תְּלִי וְכֵן יֵשׁ לְהוֹכִיחַ מִסְבֵּרַת בְּעַל הֶלְכוֹת גְּדוּלוֹת שְׁפַתְבִּי הַגְּרַל"ם שְׁפוּבֵר שְׁאָסוּר לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּחֹל הַמוֹעֵד וְהֵרֵי הַרִיטְב"א בְּרִישׁ מוֹעֵד קָטָן פֶּתַב בְּשֵׁם בְּעַל הֶלְכוֹת גְּדוּלוֹת דְּמְלֵאכָה בְּחֹל הַמוֹעֵד הִיא מְדַרְבְּנֵן וְשֶׁהִבִּיא רֹאֵה מְדַתְנִי חֻלוֹ שֶׁל מוֹעֵד בְּהִדֵּי רֹאשׁ חֹדֶשׁ וּכְשֵׁם שְׂרֵאשׁ חֹדֶשׁ אֵינוּ אִסוּר בְּמְלֵאכָה מִן הַתּוֹרָה הִכִּי נְמִי חֻלוֹ שֶׁל מוֹעֵד עִי"ש גַּם הַגָּאוֹן הָעַמְק שְׂאֵלָה בְּשֵׁאֲלֵתָא ק"ע סק"ג פֶּתַב דְּהַשְּׁלֵטִי גְבוּרִים בְּשֵׁם סמ"ג וְכֵן הַרְשֵׁב"ץ בְּסִפְרֵ מְגַן אֲבוֹת עַל הַמְּשַׁנָּה דְּהַמְּבִיָּה אֶת הַמוֹעֲדוֹת פֶּתַב שְׁבַעֲלֵהֶלְכוֹת סוּבֵר שֶׁהוּא מְדַרְבְּנֵן צְרִיף עֵינֵן גַּם מִסְבֵּרַת הַרְמַבַּ"ם יֵשׁ לְפַקְפֵק לְדַעַת הַסוּבְרִים שְׁדַעַתוֹ שְׁמֵלֵאכָה בְּחֹל הַמוֹעֵד אִסוּרָה מִן הַתּוֹרָה עֵינֵן בְּבִרְכֵי יוֹסֵף סִי' תק"ל וְאֵיךְ סוּבֵר דְּמִתְרַת לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּחֹל הַמוֹעֵד אִךְ גַּם מְדַעַת מְרֹן בְּשֵׁלַחֲנוּ עָרוּף יֵשׁ לְפַקְפֵק בְּהַמְצָאָה זֶה דְּהִנֵּה אִךְ שְׁמֵמָה שְׁפַתְבִּי יוֹסֵף סִי' תק"ל נִרְאֶה בְּעֵלִיל דְּנִקִּיט לְעִיקָר סְבֵרַת הָאוּמְרִים דְּחֻל הַמוֹעֵד אִסוּר מִן הַתּוֹרָה כְּמוֹ שְׁפַתְבִּי הַגְּרַל"ם מְפַל מְקוֹם דַּעַתוֹ בְּשֵׁלַחֲנוּ עָרוּף רִישׁ סִי' תקל"ח נִרְאִית כְּהַסוּבְרִים דְּאֵינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנֵן כְּמוֹ שְׁפַתְבִּי הַרְבָּנִים

מָגֵן אַבְרָהָם בְּרִישׁ סִי' תַק"ל וּמַחְצִית הַשֶּׁקֶל רִישׁ סִי' תַקל"ז וְגַם הָרַב עֲרוּף הַשֶּׁלֶחַן בְּסִי' תַק"ל הוֹכִיחַ שָׁפֵן דַּעַת מָרֵן בְּשֶׁלֶחַן עֲרוּף עִי"ש וְהָרִי גַבֵּי תַפְלִין בְּחֹל הַמוֹעֵד פֶּסֶק בְּסִי' ל"א וְשֶׁאִסּוּר לְהַנִּיחַם בְּחֹל הַמוֹעֵד שֶׁהָרִי הֵם עֲצָמָם אוֹת וְאֵם פֶּן הָרִי סְתִירָה מִפְּנֵי שֶׁתִּירָשׁתָּ לְהַמְצִיחַ הַנְּ"ל: וְהִנֵּה בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים וּבְמִשְׁנֵה בְּרוּרָה הִבִּיאוּ מֵהַ שֶׁכֶּתֵב הָרַב פְּרִי מְגִדִים דְּהַמְנִיחִים תַּפְלִין בְּחֹל הַמוֹעֵד לֹא יִנְיחוּ תַפְלִין שֶׁל רַבֵּינוּ תָּם וְדַבְּרֵי הַפְּרִי מְגִדִים הֵם בְּמִשְׁבָּצוֹת בְּסִי' ל"א אוֹת ב' וַיִּרְאֶה תַפְלִין דְּרַבֵּינוּ תָּם אֵין לְהַנִּיחַם בְּחֹל הַמוֹעֵד כִּי הִזְהַר מִפְּלִיג בְּעֹנֶשׁ הַמַּנִּיחַ תַּפְלִין בְּחֹל הַמוֹעֵד וְדִי בְּתַפְלִין דְּרַשׁ"י וְסַפֵּק סְפִיקָא נְמִי הוּא שֶׁמָּא הִלְכָה חוּל הַמוֹעֵד פְּטוּר וְשֶׁמָּא הִלְכָה פְּרַשׁ"י עַכ"ל גַּם הִגְאוּן יְשׁוּעוֹת יַעֲקֹב בְּתִשְׁבּוּתוֹ (שֶׁהִבִּיֵּאָה בְּסִי' ל"א) פֶּתַח שֶׁמְנַהֵגוּ שְׁלֹא לְהַנִּיחַ תַּפְלִין דְּרַבֵּינוּ תָּם עִי"ש בְּסוּף הַתְּשׁוּבָה (וְיֵמָּה שֶׁכְּתוּב בְּסִפּוּר סְדוּר הַחַיִּים בְּהִלְכוֹת תַּפְלִין אוֹת א' וְכֶתֵב בְּמִשְׁבָּצוֹת דְּתַפְלִין דְּרַבֵּינוּ תָּם לְהַנִּיחַ בְּחֹל הַמוֹעֵד עִי"ש מְטַבֵּעַ הַלְשׁוֹן מוֹרָה שֶׁיֵּשׁ חִסּוּר לְשׁוֹן וְצָרִיף לְמַקְּוֵן וְלִכְתָּוֵב דְּתַפְלִין דְּרַבֵּינוּ תָּם אֵין לְהַנִּיחַ אוֹ יֵשׁ לְהַנִּיחַ] שֶׁבְּלֹא זֶה לִישְׁנָא קַיִיטָא הוּא וְכַבֵּר בָּא חֲכָם יְדִידֵי הַרְה"ג מִשֵּׁה דוּמ"ץ לְאַדְזוּ יצ"ו בְּסִפּוּרוֹ הַבְּהִיר חֲמֻדַת מִשֵּׁה שְׁנַדְפֶּס חֲדָשׁ מִמֶּשׁ וְתַקֵּן בְּסִי' י"ג שֶׁצָּרִיף לְהִיּוֹת אֵין לְהַנִּיחַם בְּחֹל הַמוֹעֵד וְהָרָאָה שֶׁם בְּכַמְּהַ מְקוֹמוֹת שֶׁנֶּפֶל טְעוֹת בְּסִפּוּר דְּרַף הַחַיִּים וְלֹא הִשְׁגִּיחוּ הַמַּגִּיהִים וְיֵמָּה שֶׁכֶּתֵב שֶׁם אַחַר שֶׁהֶעֱתִיק דְּבַרֵי הַמִּשְׁבָּצוֹת] וְכֵן הֶעֱלָה בְּשׁו"ת חַיִּים שֶׁאֵל ח"א סִי' א' וְהָאֲרִיף בְּזֶה עַכ"ל הַשְּׁגִיתִי עֵתָה סִפּוּר חַיִּים שֶׁאֵל לְמָרֵן חִיד"א עִינִינִי שֶׁם וְלֹא רָאִיתִי שֶׁדַּבֵּר מִזֶּה): אֲמַנָּם גְּדוּל בְּדוּרְנוּ בְּסִפּוּר יָפָה לְלֵב יצ"ו פֶּתַח עַל דְּבַרֵי הַמִּשְׁבָּצוֹת הַנְּ"ל וְ"ל וְלִפִּי מֵהַ שֶׁכֶּתֵב בְּסִי' כ"ה אוֹת ב' אֵין לְחַלֵּק בֵּין שֶׁאֵר יְמוֹת הַשָּׁנָה לְחֹל הַמוֹעֵד כִּינּוּן דְּלִדְיָהוּ חֲזִיב בְּתַפְלִין עַכ"ל וְשֶׁם הָאֲרִיף בְּשֶׁם כַּמְּהַ מְרַבְּנֵי הָאֲחֵרוּנִים דְּהַנְּחַת תַּפְלִין דְּרַבֵּינוּ תָּם לֹא מִשׁוּם סִפֵּק הוּא אֲלֵא בְּתוֹרַת חוּבָה שֶׁשְׁנִינֵיהֶם קוֹדֵשׁ וְצָרִיכִים זֶה לְזֶה וְכו' גַּם רָאִיתִי שֶׁהִגְאוּן שׁוֹאֵל וּמַשִּׁיב בְּמַהֲדוּרָא תְּלִיתָאָה בְּחִלְקֵי א' סִי' רמ"ז וְשֶׁאֵל מְרַב אֶחָד אִם רִשְׁאֵי לְשָׁנוֹת נִוְסַח הַתַּפְלָה שְׁנוֹהֵג כְּנִוְסַח הָאֲשֶׁפְּנִיזִים וְרוֹצֵה לְשָׁנוֹת לומר כְּנִוְסַח הַסִּפְרֵדִים וְאַחַר שֶׁהִשִּׁיב לוֹ שֶׁאֵינוּ רִשְׁאֵי לְשָׁנוֹת סִיִּים וְ"ל וְיֵמָּה גַּם מִצְנַת תַּפְלִין בְּחֹל הַמוֹעֵד חֲלִילָה לְעַקּוֹר מִצְנַת עֲשֵׂה לֹאִישׁ אֲשֶׁר יִתְּלִיד עַל בְּרַפֵּי הָאֲשֶׁכְּנִזִּים וְאֲנִי מַנִּיחַ גַּם תַּפְלִין שֶׁל רַבֵּינוּ תָּם אִף שֶׁהַפְּרִי מְגִדִים מְפַקְּפֵק בְּזֶה מִשׁוּם סִפֵּק סְפִיקָא לֹא יִדְעִיתִי הַסִּפֵּק שֶׁלוֹ דְּהָא לְשִׁטַּת רַבֵּינוּ תָּם דְּתַפְלִין שֶׁל רַשׁ"י פְּסוּלִים וְאִף לְדַבְּרֵי הַמְּקוֹנְבָּלִים שֶׁשְׁנִי תַפְלִין יֵשׁ לָהֶם יְסוּד עַל כָּל פְּנִימִים אֵין לְדַחוֹת תַּפְלִין דְּרַבֵּינוּ תָּם בְּזֶה וְיֵמָּה גַּם שֶׁלְהַמְקוֹבְלִים תַּפְלִין דְּרַבֵּינוּ תָּם הֵם גְּבוּהִים בְּמַעֲלָה וְכו' וּמֵאֵן סִפִּין וּמֵאֵן רְקִיעַ לְהַכְרִיעַ בֵּין רַשׁ"י וְרַבֵּינוּ תָּם וְאֲנִי מַנִּיחַ שְׁנִינֵיהֶם בְּחֹל הַמוֹעֵד עַכ"ל.

וְדַע דְּמָה שֶׁכֶּתֵב לְמַעֲלָה (בד"ה וַיֵּשׁ) לְפַקְּפֵק עַל הַרְבָּנִים שֶׁכֶּתֵבוּ דְּהַנְּחַת תַּפְלִין בְּחֹל הַמוֹעֵד תְּלִי בְּאֵם אִיסּוּר מְלֹאכָה מְדֹאֹרֶתָא וְכו' מְסַבְּרַת רַשׁ"י שֶׁסוּבֵר דְּאִיסּוּרָה מְדֹאֹרֶתָא וְסוּבֵר גַּם כֵּן דְּחֹל הַמוֹעֵד זְמַן הַתַּפְלִין הוּא הִנֵּה עֵתָה רָאִיתִי בְּסִפּוּר חֲמֻדַת מִשֵּׁה הַנְּ"ל בְּסִי' ט"ו תְּשׁוּרַת אֲחִיו הָרַב מְרֹאדוּם יצ"ו שֶׁהִבִּיא מֵהַ שֶׁכֶּתֵב בְּתוֹסְפֹת רַבֵּינוּ עֲקִיבָה הַנְּ"ל דְּמוּכַח מְרַשׁ"י דְּסוּפָה דָּף מ"ו דְּחֹל הַמוֹעֵד זְמַן תַּפְלִין וְכֶתֵב שָׁפֵן אוּמְרִים בְּשֶׁם הַגְּר"א וְשֶׁהָרָאָה לוֹ הָרַב הַמְ"ץ דְּשֶׁם מוּהַר"א כ"י שֶׁהִגְאוּן מוּהַרש"ק בְּקִנְאָת סוּפְרִים הִבִּיא כֵּן בְּשֶׁם הַגְּר"א וְדַחָה רָאִיתוֹ דְּדִילְמָא רַשׁ"י מִיְלִי מִיְלִי קִתְּנֵי לוּלֵב וְסוּפָה וְתַפְלִין וְצִיצִית וְעוֹד דִּילְמָא רַשׁ"י קָאֵמַר אֵלְבָּא דְּמֵאֵן דְּסִבֵּר שְׁבַת וַיּוֹם טוֹב זְמַן תַּפְלִין הוּא וּמִפִּי גְּדוּל אֶחָד מְמַדִּינַת לִיטָא שֶׁמַּע לְתַמּוּהַ בְּיוֹתֵר דְּהָא תְּנָאֵי דְּבַרֵיִתָא ר' יְהוּדָה

וּמֵנָּה קָמָא ר' מֵאִיר סוּבְרִים בְּהִדְיָא דְשַׁבַּת הוּא זְמַן תְּפִלִּין כְּדַאִיתָא בְּעִירוּבִין וּבְקִידוּשִׁין
וְאִם כֵּן לְשִׁיטְתָם שְׁפִיר כְּתַב רש"י דְגַם חוֹל הַמוֹעֵד זְמַן תְּפִלִּין לֹא כֵן לְדִידוֹן וְהֵרַב מְרַאדוּם
הַגְּ"ל יצ"ו פְּתַב לְקַיִים דְּבָרֵי חֲכָמִים דְּשְׁפִיר מוּכַח מִדְּבָרֵי רש"י שְׁסוּבְרַ דְּחוֹל הַמוֹעֵד זְמַן
תְּפִלִּין וְהוּא דְמָה שֶׁהִקְשָׁה מוֹהַרש"ק דְּנִימָא מִיְלֵי מִיְלֵי קִתְּנֵי לִיתָא דְהָא מְצוֹת הִרְבֵּה קִתְּנֵי
וּבְהִכְרַח דְּיוֹתֵר מְשִׁתִּים הוּא כְּמִבְּנֵי אֶרֶץ בְּרַש"י בְּכָרִיתוֹת דְּרַב ב' ע"ב בד"ה ר"י בְּרַבִּי יְהוּדָה
וְאִמְנָם עַל מְסַפֵּר שְׁלֹשָׁה יָפוּל הַלְשׁוֹן הִרְבֵּה וְאִם כֵּן לְמָה נִקְטַר רש"י לִיְלֵב לִיְנִקוּט סוּפָה
תְּפִלִּין צִיצִית אֲלֵא דָאָם כֵּן לֹא הִנֵּה מוּכַח דְּחוֹל הַמוֹעֵד זְמַן תְּפִלִּין וְהוּא אִמְנָא דְבִשְׁבַת
מִיְרִיר וְלְשִׁיטְתָם דְּשַׁבַּת יוֹם טוֹב זְמַן תְּפִלִּין וּמִדְּהוֹסִיף רש"י לִיְטוּל לִיְלֵב דְּלִיתְהִי בְּשַׁבַּת
בְּזְמַן הַזֶּה מוּכַח דְּאִתִּי לְאוּרוּי דְּחוֹל הַמוֹעֵד זְמַן תְּפִלִּין הוּא וְאִין לְהִקְשׁוֹת מְנָא לִיָּה
לְרַש"י לְכַלּוֹל גַּם חוֹל הַמוֹעֵד מֵאַחַר דְּלִר"י וּמֵנָּה קָמָא אִין הִכְרַע לְזֶה שְׁהֵם סוּבְרִים דְּגַם
שַׁבַּת יוֹם טוֹב זְמַן תְּפִלִּין וְדִילְמָא בְּשַׁבַּת יוֹם טוֹב מִיְרִיר וְנִרְאָה דְּהוּא קָשָׁה לְרַש"י עַל
רְבִינָא וְרַב אֲשֵׁי מְסַדְרֵי הַבְּרִייתָא (הש"ס) דְּהוּא לְהוּ לְסַדְרָה (לְהַבְיָאָה) בְּמִסְכַּת בְּרַכּוֹת
כִּינּוּן דְּמִיְלֵי דְּבְרַכּוֹת הוּא וְלְמָה הִמְתִּינוּ עַד מִסְכַּת סוּפָה וּבְפִרְקָא לִיְלֵב הִעְרַבָּה וּמִזֵּה הוֹכִיחַ
רש"י דְּבָאוּ לְאוּרוּי דְּחוֹל הַמוֹעֵד זְמַן תְּפִלִּין הוּא וְלָכֵן קְבַעוּהָ בְּפִרְקָא זֶה שְׁשִׁיף לְעַנְיִינֵי
דְּיוֹמָא וְדְבָרֵי הַגְּר"א וְתוֹסֵפֶת ר' עֲקִיבָא בְּרוּרִים כְּשֶׁמֶשׁ בְּצִהָרִים אֵלּוּ תוֹרַף דְּב"ק יצ"ו
גַּם הִרָה"ג הִמְחַבֵּר יצ"ו הִבִּיא שְׁהַגָּאוֹן מְלֵא הַרְוּעִים בְּחִידוּשֵׁי לְמִסְכַּת סוּפָה שְׁבַש"ס
הַחֲדָשִׁים דְּפּוֹס רַא"ם כְּתַב דְּמִשְׁמַע מִדְּבָרֵי רש"י הַגְּ"ל דְּחוֹל הַמוֹעֵד זְמַן תְּפִלִּין וּלְפִי דְּבָרֵי
שְׁלֹנֶשֶׁת הַרְוּעִים נִתְחַזַּק מַה שְׁפַקְפַקְתִּי דְּנִרְאָה דְּאִין הִנְחַתְתִּם בְּחוֹל הַמוֹעֵד תְּלוּי בְּאִיסוּר
מְלֵאכָה כְּנֻז"ל: שׁוּב רְאִיתִי דְּהַמְצָאָה זֹו שְׁהַמְצִיאֵי הַגְּאוּנִים שׁוֹאֵל וּמְשִׁיב וְאֶרְצוֹת הַחַיִּים
יֵשׁ לָהּ שְׁרֵשׁ בְּדְבָרֵי הַרְאִשׁוֹנִים וְהוּא שְׁבַסְמ"ג בְּהַלְכוֹת תְּפִלִּין עֲשִׂין כ"ה אַחַר שֶׁהִבִּיא
דַּעַת יֵשׁ אוֹמְרִים שְׁאִין מְנִיחִים אוֹתָם כְּתַב אֶבְל בִּירוּשְׁלַמִּי מִשְׁמַע שְׁמַנִּיחִים אוֹתָם וְכו'
וְכֵן פְּסָקוּ רְבִינוּ שְׁמַעוֹן בְּרַבִּינוּ אֲבָרָהָם וְרַבִּינוּ יִצְחָק בְּרַבִּינוּ בְּרוּךְ אוֹת פְּסַח וְסוּכּוֹת הוּא
מְעַשְׂיִית מְלֵאכָה וְחוֹל הַמוֹעֵד מוֹתֵר מִן הַתּוֹרָה עַכ"ל גַּם הַרְשֵׁב"א בְּתוֹשׁבוֹת הַמִּינְחָסוֹת
לְהַרְמַב"ן בְּסִי' רל"ז אַחַר שֶׁהִבִּיא מְחַלְקֵת הַקְּדָמוֹנִים אִם לְהַנִּיחָם בְּחוֹל הַמוֹעֵד וְהִבִּיא
רְאִיוֹת הַסּוּבְרִים דְּמְנִיחִים סִיִּים אִמְנָם אִין אִנִּי נוֹהֵג כֵּן דְּסַבִּירָא לִי דְּחוֹל הַמוֹעֵד הוּא עֲצָמוֹ
אוֹת שְׁהָרִי אָסוּר בְּעַשְׂיִית מְלֵאכָה עַכ"ל מִתְּבַאֵר מִדְּבָרֵי שְׁנֵי הַמְּאוּרוֹת הַגְּדוּלִים דְּתָלוּ
הִנְחַת הַתְּפִלִּין בְּמְלֵאכָה דָאָם מְלֵאכָה בְּחוֹל הַמוֹעֵד אָסוּרָה אָסוּר לְהַנִּיחָם בְּחוֹל הַמוֹעֵד
וּכְיוֹנָה דַּעַת גְּאוּנֵינוּ הַגְּ"ל לְדַעַת הַרְאִשׁוֹנִים גַּם הַרְדָּב"ז בְּחֵלֶק רְבִיעִי סִי' ח' (בְּדְפּוֹס
וּוְאֶרְשָׁא תְרַמ"ב הִיא סִי' אֶל"ף פ"ב) לְמַד מִדְּבָרֵי תְּשׁוּבַת הַרְשֵׁב"א דְּתָלִי הָא בְּהָא
וְאַעֲתִיק דְּב"ק כְּכַתְּבוּ וְכַלְשׁוֹנוֹ וְנָהוּ שְׁאֵלָה אִם יֵשׁ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּחוֹל הַמוֹעֵד כִּי רְאִיתִי
בְּזֶה כָּל הָעַם פּוֹסְחִים עַל שְׁתֵּי הַסְּעִיפִים לְפִי שֶׁהָרַא"ש כְּתַב בְּתוֹשׁבָה שְׁחִיב לְהַנִּיחַ וְכַתַּב
גְּדוּלָה מְזֵה שְׁאוֹתָהּ תְּשׁוּבָה מוֹתֵר לְכַתְּבָהּ בְּחוֹל הַמוֹעֵד מְשׁוּם דְּבַר הָאֲבָד וּמְקַצְתָּם יְרֵאִים
לְעַצְמָם לְפִי שְׁנִמְצָא כְּתוּב בְּסִפְרֵי הַקְּבֵלָה שְׁהַמְנִיחַ תְּפִלִּין בְּחוֹל הַמוֹעֵד נִעְנֵשׁ וְאַנְחָנוּ לֹא
נִדַּע מַה נִּעְשָׂה תְּשׁוּבָה שָׁב וְאֵל תַּעֲשֶׂה אִנִּי שׁוֹנָה כָּאִן כִּי רְאִיתִי חֲכָמֵי הָאָמֶת מְרַחֲקִים זֶה
מָאֵד שׁוּב מְצָאִיתִי שְׁנִשְׁאֵל הַרְשֵׁב"א מְזֵה וְשִׁמְחָתִי מָאֵד עַל תְּשׁוּבָתוֹ וְז"ל דַּעַתִּי אִנִּי שְׁגַם
הוּא אוֹת שְׁהָרִי חָלוּ שֶׁל מוֹעֵד אָסוּר בְּכָל מְלֵאכָה שְׁאִינָם מְלֵאכַת הָאֲבָד וּמְלֵאכָה זֹו
דְּאוּרֵייתָא דְּכוּלְהוּ תְּנַאִי מִיִּיתוּ לָהּ מְקַרָא בְּחִגִּיגָה וְכֵן בְּשִׁלְהִי שְׁמַעְתָּתָא קְמִייתָא דְּפִרְקָא
קָמָא דְּעַבְדָּהּ זָרָה וְכֵן דַּעַת רְבוּתֵינוּ בְּעַלִּי הַתּוֹסְפוֹת וְכֵן דַּעַת הָרַאב"ד אַף עַל פִּי שֶׁהִתִּירוּ

לכתוב אותם בעצמו בחולו של מועד וכן אנו נוהגים עכ"ל למדתי ממנה דלמי שסובר שהמלאכה בחולו וכן מועד אינה אלא מדברי סופרים כמו שכתב הרמב"ם אם פן חולו של מועד אינו אות וצריך להניח פדי שיהיה לו אות וכיון שהיא פלוגתא דברי הקבלה יכריחו ואתה אל תניח עכ"ל הרדב"ז ולפי הנראה תשובת הרשב"א שהזכיר לא זו היא התשובה שבמניחוסות הנ"ל אלא היא תשובה אחרת לפי שאין סיגנון הלשון בשתי התשובות שזה על כל פנים הרי מפניך יוצא מדב"ק שסובר שזה תלוי בזה דמי שסובר שמלאכת חול המועד מן התורה אסורה יספור גם פן דאין להניח תפילין בחול המועד גם מה שכתב הגאון שואל ומשיב לדחות הראה מהזהר הקדוש על פי זה דאפשר דהזהר סובר דמלאכה בחול המועד אסורה מדאורייתא ולכן אוסר להניחם במועד מצאתי שפיונה דעתו לדברי הרב פחד יצחק בתשובתו שהובאה בספר שמש צדקה בדרף כ"ו ע"ד שהביא תשובת הרדב"ז הנ"ל דהא בהא תליא וסיים והם הם דברי הקבלה פדכתב מוהר"ם ריקאנטי בפרשת בא ובשבת ויום טוב אין להניחם כמו שאמרו יצאו שבתות וימים טובים שהם עצמם אות וכו' ואם פן נימא דרשב"י המפליג בעונש הנחת תפילין סבר דחול המועד אסור במלאכה מדאורייתא עכ"ל: ולפי זה הדר דינא דנראין הדברים כמו שכתב הגאון מוהרש"ק לדחות דאין הכרח מדברי רש"י שסובר דחול המועד זמן תפילין רק כתב לפרש פן אליבא דתנאי דברייתא דסברי שבת ויום טוב נמי זמן תפילין אבל לדין דנקיטין שבת ויום טוב לאו זמן תפילין שהן עצמם אות שאסורין במלאכה הכי נמי חול המועד לאו זמן תפילין הוא לדידיה דסובר דחול המועד אסור במלאכה מן התורה וצ"ע ולענין הברכה שכתב הרמ"א לברך עליהם בלחש ותמהו המפורשים וכי מה בין בלחש לבקול רם לענין חשש ברכה לבטלה וכתבו טעמים בזה שמפני המחלוקת אומרים בחשאי כמו ברוך שם כבוד מלכותו שאומרים בחשאי והרב הלבוש תירץ שיש להורות שיש קצת אות בחול המועד לכן אין מברכים בקול רם וכל הטעמים דחוקים אף מצאתי בספר מחנה ישראל להרה"ג ישראל גאיימאן דומ"ץ בקראקא שבחולק שני נשאל בזה (בדרף פ"ט ע"ג) והשיב דדברי הרמ"א ברורים ופשוט שדעתו דאף שהכריע פהרא"ש לברך עליהם אפשר דהרא"ש ש'לשיטתו שסובר פשיטת התוספות דאסור ברכה שאינה צריכה אינו אלא מדרבנן ובספק מותר לכתחלה לברך עיין במגן אברהם סי' רט"ו אבל הרמ"א חשש לדעת הרמב"ם דמברך ברכה שאינה צריכה עובר מדאורייתא בלא תשא ולדידיה אסור לברך מספק והרמ"א הכריע פאן לברך דאין ברכות מעפבות מפל מקום הכשר מצוה הן ומפל מקום לא יברך בקול רם שאז יצטרכו השומעים ברכתו לענות אמן ואף שלדעת הרא"ש אין איסור לברך משום ספק מפל מקום למה לנו לעשות מעשה נגד דעת הרמב"ם ללא צורך דאף שהברכה מיקריא קצת צורך אבל להעניית אמן אין שום צורך ולכן כתב לברך בחשאי פדי שלא יצטרף השומע לענות אמן וסיים שגם הוא נהג זמן רב לברך עליהם בלחש פפסק הרמ"א אמנם אחר שבאו גאוני זמנינו ואמרו שאין לברך עליהם חזר גם הוא לנהוג שלא לברך עליהם כלל.

(טו) מה שנסתפק במי שנהג תמיד בעירו להניח תפילין בחול המועד ושוב בא לעיר אחרת שרובן אין מניחין בחול המועד ואין דעתו לחזור לעירו אם צריך לנהוג כמנהג עיר שדר פעת שלא להניח תפילין פינון שבא למקום שאין נוהגין להניח ואין דעתו לחזור צריך לנהוג כמנהג אותה העיר בין לקולא בין לחומרא פדאיתא פיו"ד סי' רי"ד וגם

בצנעה אין לו להניחם בחול המועד הא ליתא כמו שכתב בעצמו דזה לא תליא במנהג המקום כיון שהיא מחלוקת בין הראשונים ובצנעה יחזיק כל אחד במנהגו ועיין שיבת ציון סי' ה' דאפילו לתפלה בלחש בבית הכנסת אחת יחזיק כל אחד במנהגו.

כן כתב הגאון בית יצחק יצ"ו בחלק יו"ד ח"ב סי' פ"ח אות ב' וזהו לפי שיטתו שסובר דיש בזה משום לא תתגודדו ואסור להניחם בבית הכנסת משום לא תתגודדו ורק בצנעה שרי וכבר כתבתי באות י"ד בענין זה אם שנייה משום לא תתגודדו אם יתפללו בצבור אחד המניחים עם שאינם מניחים ושם הבאתי מה שכתב הרב יד מלאכי בשם הרב פנסת הגדולה במי שהולך ממקום למקום ורוצה לנהוג במנהג המקום שיצא משם אם יש חשש לא תתגודדו: טז) יש להסתפק במי שנהגו אבותיו להניח תפלין אם רשאי לשנות ממנהג אבותיו או לא משום אל תטוש תורת אמה הנה אם מותר לשנות מנוסח התפלה מאשכנז לספרד האריה בתשובת שארי בחדר לאברהם סי' ט' ושרש דבריו על פי דברי רש"ל בתשובה סי' יו"ד דהיא דבדיעבד מותר והיא מצוה משום דת חסידות מותר לשנות והוא הדין בנוסח התפלה כיון דבדיעבד יצא אף אם משנה מנוסח הברכה פדכתב הפסוק משנה בפרק ראשון מהלכות קריאת שמע הלכה ז' אם הסתימה היתה פדין וזה לא שנייה בהנחת תפלין בחול המועד ונראה דעד כאן לא אמרינן דחייב הבן לנהוג במנהג אביו משום אל תטוש אלא בדבר שאין בו טעם מצד הדין רק משום חומרא וזהירות פה דבני ביטון דלא הוו אזלי במעלי שבתא וכן שאר מנהגים אבל בתפלין דחול המועד דהוא מחלוקת הראשונים ויש לו מקור בהלכה אם אביו נהג במנהג אשכנז והבן נהג במנהג ספרד אין בכך כלום ומה שמבואר בסי' רי"ד דקבלת הרבים חלה עליהם ועל זרעם היא גם כן בחומרות שקבלו עליהם וכן מה שמשמע בראשונים דקבלת בני אשכנז המחמירים בפסח בענין חוזר ונעור חלה עליהם ועל זרעם ואין יכולים לשנות שמה הוא גם כן קבלה מצד חומרא דפסח והוא פועל סיג וגדר עיין פחד יצחק אות מנהגי איסור וכל דיניהם שהאריה בכעין זה בתשובת גינת ורדים אבל לא בענייני מחלוקת התלוויים בדין ופולגתא דתנאי ואמוראי ואין בו משום נדר וקבלה ובדבר זה צריף להתנייב אף לענין תפלין בחול המועד ראיתי הרבה מבני עליה שאבותיהם היו מניחים והם אין מניחים על פרחין צריף לומר פדכתבנא ובענין זה אמרינן הנח להם לישראל כמו שכתב בפחד יצחק שם בנוסח ספרד שאין ללקח אחר מנהג אבותיהם הואיל והוא יותר צח וברור עיין שם בסוף פללי מנהגי איסור כן כתב הגאון בית יצחק בחלק יו"ד ח"ב סי' פ"ח אות ג' ולפי הנראה אין מצוי אצל הגאון יצ"ו ספר היקר עיקרי הד"ט ששם בחלק א"ח סי' כ"ה אות ב' כתב בענין זה וז"ל קהל אשכנזים הנהגים להניח תפלין בחול המועד וקצתם רוצים לשנות מנהגם ושלח להניחם פדעת הרשב"י ומרן וקצתם אין רוצים לשנות ובאים לידי מחלוקת טוב וישר להתמיד במנהגם כי גדול השלום ובפרט בדבר שיש בו עמודי עולם לסמוך עליהם שמש צדקה סי' ל"ז (צריף להיות סי' ד') והחזיקו על ידו כל רבני איטאליא וציין לעיין בס' אדרת אליא בתשובתו בתשובת תפלין דמאריה עלמא ובס' רוח אליא על ביצה ד' ט"ז ואינם מצויים אצלי וכבר רמז מרן חיד"א בברכי יוסף סי' ל"א אות ג' דברי הרבנים אדרת אליא ושמש צדקה.

והנה תורה דברי הרב שמש צדקה ורבני איטאליא אשר הסכימו לדבריו שיש בזה משום לא תתגודדו אם יהיו בבית הכנסת אחת מקצתם מניחים ומקצתם אין מניחים כבר

הבאתי לעיל באות י"ד ופה ארשום מה שפכתו הרבנים בענין אם רשאים לשנות מנהגם שנהגו על פי אבותיהם או יש בזה שום חשש הנה בתשובת הרב פחד יצחק אשר הובאה שם בד' כ"ו ע"ג פתב בסוף ד"ה הקול) הן אמת שאם מספמים כל הקהל לדעת אחת לשנות המנהג לא נוכל לומר פינן דשום קהל אשפנזים לא שינה מנהגו אף אנו נמי לא נתחיל לשנות ולסתור ולעשות שלא פדברי הרא"ש הפוסק הגדול למען לא נהיה פתלמידים החולקים על רבם וכדכתב הרב פרי חדש בדיני מנהגי איסור יען וביען רבו כמו רבו קהלות אשפנזים שאין מניחין תפילין בחול המועד כאשר בחושפניה דמעגלי צדק (והוא מפרש לספר תפלות) ולא פש ליה גביה מידי אלא מה שכתב בתפלות חול המועד של פסח שבמדינות ההם אין מניחין תפילין בחול המועד על פי הזוהר וגם קצת קהלות שינו מנהגם ולא חשו להא דהרא"ש ודעמיה אף בלא קטטה ובלתי הכנס בלאו דלא תתגודדו ואולי גם הרא"ש אם נגלה לעיניו מעלת הזוהר הנה משנה אף הוא מנהגו כאשר עשו כמה גאוני הדור באופן זה דוקא עכ"ל ולעיל באות י"ד (בד"ה ושמ בעמוד ד') הבאתי סיום דבריו בזה גם הבאתי שם (בד"ה גם בתשובת שהרב אברהם סגרי כתב גם כן שרשאים לשנות אם יספיקו פולם בלא מחלוקת עי"ש: גם בתשובת הרב גבריאל פונטריוולי שהובאה שם בדרך ז"ך ע"ד כתב אין ספק אצלי כי אם מדעתם ורצונם של בני הקהל או רובם היו מתרצים לבטל מנהגם כדי לחוש לדברי רשב"י שלא להניח תפילין בחולו של מועד הנה טוב ונעים וכמו שהעיד מרן הבית יוסף על בני ספרד שמתחלה היו מניחים אותם ואחר כך פשנתגלה להם ספר הזוהר בטלו מנהגם הקדום ופסקו מלהניחם האמנם דעת רוב אותו הקהל להחזיק מנהגם הקדום ולהניח תפילין בחולו של מועד ודאי אין שום אדם יכול להכריחם לשנות מנהגם אחרי שיש להם על מה שסמכו כמה פוסקים ראשונים ואחרונים הסוברים כן ואף שהרא"ש הפוסק הראשון ושומר שמניחין תפילין בחול המועד לא ראה ספר הזוהר שלא נגלה בימיו מפל מקום ראינו כמה רבנים מחסידי אשפנזים שראו ספר הזוהר ולא שינו את מנהגם כמו שראינו בפרט הרב הלבוש שבהרבה מקומות חש לדברי הזוהר ולענין הנחת תפילין בחול המועד החזיק במנהג מקומו ואין ספק שאלו נאלו לשם שמים מתפוננים ואם יהיו אינה יחידים שירצו לחוש לדברי הזוהר יש דרך ישר לפני יראי ה' וחושבי שמו להתנהג באופן שלא ימשך מזה מחלוקת חס ושלום ולענין לא תתגודדו מסקינן בפרק קמא דיבמות בגון בית דין אחד בעיר אחת פלג מורין כבית שמאי ופלג מורין כבית הלל וזה אסור ועומד בלאו ומסתברא לי דדוקא להורות בפירוש אבל לעשות מעשה שלא יהיה נראה כהוראה לאותו דבר שפיר דמי וראיה לדבר פדסלקא דעתין בגמרא שלא עשו בית שמאי פדבריהם אותבינן מהא דפחת את המעזבה וסיפף עליו בשביל קטן ומשני הרואה אומר לאפוישי אורא הוא דעבד אלמא כל דלא מיחזי כמתפונן להורות אין כאן לא תתגודדו והכא נמי אם יהיה באפשר לאינה יחידים החוששים לדברי הזוהר לעשות עצמם כאלו מניחים ולפי האמת לא יהיו הפרשיות בתוך הבתים אכן בהצנע גדול באופן שלא יבואו לידי מחלוקת זה נראה לי נכון וישר וסיים שם שהראה דבריו אל האלוף האש"ל הגדול וענה אחריהם ישר ויכשר עכ"ל: טו"ב) מלאכה בחול המועד אי אסירא מדאורייתא ספרין פתיחו ועיין מה שכתב רבני הרא"ש בספר היראים סי' קי"ג ומה שכתב הרמב"ן בספר הלקוטות בריש דף כ"ב מהספר והרשב"ץ בח"ב סי' ר"י כתב

דְּהִסְפָּמַת גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים שָׁאִין אִיסוּר מְלֹאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד אֲלָא מְדַרְבְּנָן כּה דְּבַר הָאִישׁ אַדּוּנֵי הָאָר"ש מְרַן חֵיד"א בְּסַפְרָא יַעִיר אַזְן בְּמַעְרַכַת הַחַי"ת אוֹת טו"ב וּמְרִישׁ לָא הֵנָּה יַדְעָנָא מֵאֵי אַמּוֹר רַבְּנָן הָרֵא"ם וְהֶרְמַב"ן כִּי לֹא הֵנָּה שְׂכִיחֵי בְּאֵי סַפְרֵי דְרַבְּנָן קַדִּישֵׁי הַגָּז"ל וּכְעַן זְכִינָא זְכִיָּה דְאוֹרֵייתָא וְלִזְכוֹת אֶת אֲשֶׁר אֵינָם בְּיָדוֹ אֶכְתּוּב מְפֹרָשׁ דַּעַת קְדוּשִׁים הַגָּז"ל הָרֵא"ם שֶׁם כָּתַב לְהוֹכִיחַ מְאִיזָה מְקוֹמוֹת שְׂבַש"ס דְּמְלֹאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד הוּא מְדַרְבְּנָן וּפְיָרֵשׁ מַה שְׁאַמְרוּ בְּש"ס אֲבָלוֹת דְרַבְּנָן חוּל הַמוֹעֵד דְאוֹרֵייתָא דְרוּזָה לֹאמַר דְאִית לֵיה אֲסַמְכְתָא בְּדְאוֹרֵייתָא וּמִשׁוּם הֵכִי קָרִי לֵיה דְאוֹרֵייתָא וְסִיגִים אַף עַל פִּי כּוֹן סָפֵק בְּיָדֵי אֵי דְאוֹרֵייתָא אֵי דְרַבְּנָן כִּי יֵשׁ לְהַפְּךָ רְאִיוֹת שְׂהֵבְאִיתִי לְצַד אַחַר וּמְכַל מְקוֹם הַטְּיִית לְבָבִי כְּאֲשֶׁר כָּתַבְתִּי וּבְחִידוּשֵׁי רַבּוּתִי מִמוֹעֵד קָטָן מְצַאֲתִי דְאִיסוּר מְלֹאכָה חָלוּ שֶׁל מוֹעֵד דְאוֹרֵייתָא מְכַל מְקוֹם לְמַדְנֵי דְלֹא מִיְתַסְרָא אֲלָא מְלֹאכָה טוֹרַח וְכו' עכ"ל וְהֶרְמַב"ן בְּסוּף חִידוּשֵׁי לְמוֹעֵד קָטָן בְּד' כ"ג (בד"ה עוֹד אֲנִי צָרִיף) הֶאָרִיף לְהוֹכִיחַ דְאִיסוּר מִן הַתּוֹרָה וְהוֹקְשָׁה לוֹ מַה שְׁאַמְרוּ בִּירוּשְׁלַמִּי אָמַר ר' אֲבָא בַר מְמַל אֵילוּ הֵיָה לִי מִי שְׁנַמְנָה עָמִי הַתְּרִיתִי בְּשֶׁר בְּכוֹר לִישְׁקַל בְּלִיטְרָא וְהַתְּרִיתִי מְלֹאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד כְּלוּם אָסְרוּ אֵלּוּ שְׂיִהִיו אוּכְלִין וְשׁוֹתִין וְיַגְעִין בַּתּוֹרָה וְאֵלּוּ אֵין אוּכְלִין וְשׁוֹתִין וּפּוֹחֲזִין אֲלַמָּא דְרַבְּנָן הִיא וְתִמְרִץ שְׁמֵן הַתּוֹרָה מְלֹאכָת אֲנָכְל נָפֵשׁ לְצוֹרָף הַיּוֹם מְוַתְרַת בְּיוֹם טוֹב וְכֵן מְכַשִּׁירִין וּבְחוּל הַמוֹעֵד הוֹתֵר יוֹתֵר כֹּל מְלֹאכָה שְׂהִיא לְצוֹרָף וְחַכְמִים אָסְרוּ בְּזָה מְלֹאכָת אֲוָמָן וְכֵן בְּדָבָר הָאֵבֵד כֹּל שְׂבָגֵי אָדָם חוֹשְׁבִין אוֹתוֹ לְהַפְּסֵד וְטוֹרְחִין בּוֹ מִשׁוּם כֹּף מְוַתֵּר מִן הַתּוֹרָה וְזֵהוּ מְסָרָן הַכְּתוּב לְחַכְמִים זוֹפְתִין כּוֹזָא וְאֵין זוֹפְתִין חֲבִיתָא וְגַם הוֹסִיפוּ לְאַסּוֹר בְּטְרִיחַ וּבְאֵלוּ אָמַר ר' בָּא שְׂאֵילוּ מְצָא לְהוֹשִׁיב ב"ד עַל כֹּף הֵיָה מַתִּיר מְלֹאכּוֹת הִלְלוּ כְּדִי שְׂיִתְעַסְקוּ בָּהֶן וְלֹא יִהִיו בְּטָלִים שְׂהֵבְטְלָה מְבִיאֵם לִידֵי פְּחוּזוֹת הָא עֵינָר חָלוּ שֶׁל מוֹעֵד וְדֵאֵי תוֹרָה הִיא וְזֵה כְּפִתּוֹר וְכַרַח עכ"ל הֶרְמַב"ן (וּכְבָּר רִמּוֹז סְבֵרַת הֶרְמַב"ן הִלְזוּ רַבִּין חֲסִידָא בְּאַרְעָא דְרַבְּנָן אוֹת הֶר"ן וְכַתַּב שְׂדַעַת הֶרְמַב"ם שְׂהוּא רַב מְדַרְבְּנָן עִי"ש וּבְבֵרְכֵי יוֹסֵף סִי' תַק"ל שְׂאִינוּ פְּשׁוּט שְׁכֵן דַּעַת הֶרְמַב"ם) וְסַפְרָא הֶרְשֶׁב"ץ אֵין מְצוּי אֲצֵלִי וְהֶרַב עָרַף הַשְּׁלַחֵן בְּתִיקוּנֵי הַסַּפְרָא בְּד' קכ"ד ע"ג כְּתַב בְּשִׁמּוֹ דְבַח"ג סִי' ק"ס כְּתַב בְּפִשְׁיטוֹת דְּחוּל הַמוֹעֵד מִן הַתּוֹרָה: עֵתָה הַשְּׂגָתִי שׁו"ת הֶרְשֶׁב"ץ וְעֵינִיתִי שֶׁם בְּסִי' ק"ס וְהוּא שְׂנַשְׂאֵל אִם מְוַתֵּר לְהַתְּעַנּוֹת בְּיוֹם הוֹשַׁעְנָא רַבָּה וְהַשִּׁיב חָלוּ שֶׁל מוֹעֵד אִיסוּר בְּהַסְפֵּד כְּמוֹ שְׂנַזְכֵּר בְּפָרָק וְאֵלוּ מְגַלְחִין ד' כ"ח ע"ב וְכֹל שְׁכֵן שְׂאִיסוּר בְּתַעֲנִית וְכו' אִם חֲנֻנְכָּה וּפּוֹרִים שְׂהֵם מְדַבְּרֵי סוּפְרִים אִיסוּרִים (בְּתַעֲנִית) כֹּל שְׁכֵן חוּל הַמוֹעֵד שְׂהוּא מִן הַתּוֹרָה וְאִף שְׂנַהֲגָתֶם לְהַתְּעַנּוֹת בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּה אֵין מְנַהֵג אִיסוּר רְאוּי לְהַתְּקִיִּים כְּמוֹ שְׂאַמְרוּ בְּרֵאשׁ הַשְּׁנָה דָּף ט"ו ע"ב הִיכָא דְאִיכָא אִיסוּרָא וְנַהֲגַ מִי שְׂבָקִינוּ לְהוֹ עכ"ל וְהֶאָמַת שְׂפִשְׁט דְּבָרֵינוּ מוֹרִין דְּנִקְיֵט בְּפִשְׁיטוֹת דְּחוּל הַמוֹעֵד הוּא מִן הַתּוֹרָה לְעַגְנֵן מְלֹאכָה וּמְזָה לְמַד לְאַסּוֹר בְּתַעֲנִית אִף אַחֲרֵי שְׂבִתְשׁוּבָתוֹ שְׂבַחְלָק שְׁנֵי כְּתַב מְפֹרָשׁ שְׂהַסְפָּמַת גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים שָׁאִין אִיסוּר מְלֹאכָת חוּל הַמוֹעֵד אֲלָא מְדַרְבְּנָן קֶשֶׁה לֹאמַר שְׂתֵּהָא דַּעַתוֹ הִיכָּף הַסְפָּמַת גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים בְּלִיתִי שְׂיִכְבָּאֵר אִיזָה הַכְּרַח לְזָה וְלָכֵן עַל כְּרַחֲזֵן לְדַחְוִין אֲנַפְשִׁין דְּמַה שְׂכַתַּב כֹּל שְׁכֵן חוּל הַמוֹעֵד שְׂהוּא מִן הַתּוֹרָה כְּפִתּוֹ שְׂיֵשׁ עַל כֹּל פְּנִים סוּבְרִים שְׂהוּא מִן הַתּוֹרָה דְּעַדִּיף מְחַנְּכָה וּפּוֹרִים שְׂלְדַבְּרֵי הַכֹּל אֵינָם אֲלָא מְדַבְּרֵי סוּפְרִים אוּ שְׂכַנְתּוֹ דְּחוּל הַמוֹעֵד אִית לֵיה אֲסַמְכְתָא בְּקָרָא דְאוֹרֵייתָא וְעַדִּי מְשַׁאֵר מִיְלֵי דְרַבְּנָן דְּלִית לְהוֹ אֲסַמְכְתָא וְעַל כֹּל פְּנִים לְדִינָא וְדֵאֵי מְסַתְמָא דַּעַתוֹ כְּהַסְפָּמַת גְּדוּלֵי הַפּוֹסְקִים שׁוּב נְזַכְרֵתִי אֲשֶׁר זֵה זְמַן רַב כְּתַב לִי יְדִידֵי הֶרַב

נחום אליהו אייזנשטיין יצ"ו בענין זה על מה שפתיבתי בדברי חכמים סי' ז"ן ואלה דבריו אנכי אעיר עמ"ש הדר"ג בדברי חכמים סי' ז"ן רמי מר דברי הרשב"ץ אהדדי דבח"ב סי' ר"י פתב דמלאכת חול המועד אינו אלא מדרבנן ובח"ג סי' ק"ס פתב התשב"ץ בפשיטות דחול המועד הוא מן התורה וס' התשב"ץ אינו תחת ידי אולם המעיין ברשב"ץ יראה דלק"מ דבח"ב מייירי במלאכה ובמלאכה ס"ל באמת דהוא רק מדרבנן אולם בח"ג מייירי לענין להתענות בהו"ר ועל זה פתב התשב"ץ דחולו של מועד אסור בהספד כמ"ש פ' וא"מ וכל שפן שאסור בתענית וכו' עכתו"ד אם כן באמת לענין מלאכה ס"ל דהוא מן התורה וכמו שפתב גם כן בספרו מגן אבות פ"ג משנה ט"ו וכמ"ש כתר"ה גם כן בשמו אולם לעקרו של חול המועד ולענין תענית ס"ל באמת דהוא מן התורה ועיין בהה"מ פ"ק ז' מהלכות יום טוב הלכה א' שכ"כ משום קרבן מוסף ותיגה ושמחה שיש בו ולזה פינן התשב"ץ וא"ש עכ"ד יצ"ו והמעיין יראה מה שיש לפקפק ואין להאריך: וכתב הרב ערוך השלחן בסי' תק"ל שהריטב"א בחידושו למועד קטן הסכים לדעת הסוברים דאסורה מן התורה והשגתי עתה חידושי הריטב"א הנ"ל ודבריו בזה הם בראש המסקנתא שכתב איפא פלוגתא ברבנותא אי איפא איסורא דאורייתא במלאכה במועד קלל ואיפא מאן דאמר יש איסור תורה בכל שאינו דבר האבד ואינו צורך המועד קלל והאריך קצת להביא הראיות לסברא זו וכתב שזו שיטת הרמב"ם (נראה שצריך להיות הרמב"ן וכן בסיום לשונו פתב ואף על פי כן בדברי רש"י ורבינו הרמב"ן נראה עיקר וכו') אבל בעל הלכות גדולות פתב שאינו אלא מדרבנן וכו' ורמז"ל כף פתב בדברי בעל הלכות גדולות וכן רבינו תם ובעלי התוספות וכו' (הביא ראיותיהם לסברתם וסיים) ואף על פי כן בדברי רש"י ורבינו הרמב"ן נראה עיקר דפשטא דשמעתא הכי רהיטא ולא משמע דתיגוי כל ההיא סוגיא והנהו קראי דפרק אין דורשין אסמכתא בעלמא וכיון דריש לקיש ור' יוחנן סברי דאיסורא דאורייתא ולא היא בהדיא בש"ס דילן מאן דפליג עליה היכי דחיינו לה בכדי וטובא איפא בש"ס דדייקינן מפלל דתרונייהו סבירא להו לאשמעינן דהלכתא היא ומשום דלא שמעינן לה בהדיא לאחריני והירושלמי שאמרנו אפילו לפשוטו אין לנו לדחות דברי ש"ס בבלי שלנו מפני דברי הירושלמי ולא דברי ר' יוחנן וריש לקיש מפני דברי ר' אבא בר ממל וכל שפן שיש לנו לומר פי מפני שרוב מלאכות בחול המועד הוא מדבריהם אמר כן (אילו הנה מי שימנה עמי התרתי לעשות מלאכה בחול המועד) שהרי כל שהוא דבר האבד מותר מן התורה אפילו בטורח גדול וכל צרכי מועד גם כן בין בצנעא בין בפרהסיא ובמלאכת אומנים ושלא בשנינוי וחכמים אסרו משום גדר וסייג כמה דברים בזה לפיכך הנה אומר אילו הנה מי שימנה עמו הנה מתיר כל מלאכה של דבריהם כדי שלא יהיו בטלים פי הבטלה מביאה לידי פחיוזות הא עיקר מלאכה בחול המועד דאורייתא היא בדבר שאינו אבד ושלא לצורך המועד ומסרו הפתוב לחכמים ולהודיענו שזה אסור והשאיר מותר והם הכריזו ואסרו דברים אפילו במה שהתירה להם תורה משום משמרת למשמרתי כמו שעשו בשאר גופי התורה וזה נראה ברור וכן דעת רבותי שיהיו עכ"ל הרי מבואר באר היטב שדעתו מסקמת דאיסור מלאכה בחול המועד מן התורה הוא: ומה שכתב הריטב"א בחידושו לעירובין דף צ"ו ע"ב דמלאכה בחול המועד מדברי סופרים פונתו דמה שאסור בחול המועד אפילו מלאכת דבר האבד בשיש בה טורח הרבה וכן מה שאסור לצורך המועד כשהוא מעשה

אָנָּן הוּא מְדַרְבְּנָן אַבְל גּוּף אִיסוּר מְלֵאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד בְּדָבָר שְׂאִינוּ אָבָד וְאִינוּ לְצַנְרָךְ הַמוֹעֵד לְדַעְתּוֹ וְדָאי הוּא מִן הַתּוֹרָה וְאֶעֱתִיק לְשׁוֹן הַזֶּהָב בְּחִידוּשָׁיו לְעִירוּבֵין ד' צ"ו ע"א (בד"ה יצאו שבתות) וז"ל וְנִחַלְקוּ הַמְּפָרְשִׁים אִם חָלוּ שֶׁל מוֹעֵד פְּיָמִים טוֹבִים אוֹ לֹא יֵשׁ אוֹמְרִים שְׂאִינוּ זְמַן תְּפִילִין שְׂאֵף בְּחוּל הַמוֹעֵד יֵשׁ אוֹת בְּפֶסַח אִיסוּר חֲמִץ וּבְחַג חַיִּיב סִנְפָּה וְאַחֲרֵים פְּתָבוּ שֶׁהוּא זְמַן תְּפִילִין וְכַדַּעַת הִזָּה גִרְאָה לִי חֲדָא וְכוּ' וְעוֹד דְּהָא אוֹת דְּכַתִּיב בְּשֶׁבֶת בְּשִׁמִּירַת מְלֵאכָה הִיא וְדַכְנֻתָּהּ אוֹת דְּיָמִים טוֹבִים הִינּוּ שְׁעֲצוּרִים מְמַלְאכָה וְכוּ' וְאִילוּ חוּל הַמוֹעֵד מְוַתֵּר מִן הַתּוֹרָה בְּכָל מְלֵאכָת דְּבָר הָאָבָד וּבְכָל שֶׁהוּא לְצַנְרָךְ הַמוֹעֵד וְאֶפְּלִי בְּפִרְהֶסְיָא וְשִׁלָּא בְּשִׁנּוּי וְכָל מַה שְׂאֶסְרוּ בּוֹ אִינוּ אֶלָּא מְדַבְּרֵי סוֹפְרִים וְכַדְבְּרֵינָא בְּדוֹקְמָא עכ"ל הֵרִי דָּרַק עַל מַה שְׂאֶסְרוּ אֵף דְּבָר הָאָבָד (כְּשֶׁהוּא עַל יְדֵי טוֹרַח גְּדוּל) וְכֵן מַה שְׂאֶסְרוּ לְצַנְרָךְ הַמוֹעֵד בְּפִרְהֶסְיָא הוּא דְאָמַר שֶׁהוּא מְדַרְבְּנָן וְדַבְּרֵי מְכַוְּנִים לְמַה שְׂפַתְב בְּרִישׁ מוֹעֵד קָטָן וְאִין גִּסְתֵּר מְחַמְתּוֹ אַבְל בְּעֵיקָר אִיסוּר מְלֵאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד לְדַעַת הֵרִיטְב"א וְדָאי הוּא מִן הַתּוֹרָה וְרֵאִיתִי אַחֲרַי זְמַן שְׁגָדוּל בְּדוֹרְנוּ הֵרַב מוֹהֲרָא"ף יצ"ו בְּסִפְר וַיִּקְרָא אַבְרָהָם בְּפִרְשַׁת אֲמֹר דָּף קמ"א (ד"ה וְכֹזָאת) שְׁתַּמָּה עַל הֵרִיטְב"א שְׂדַבְּרֵי בְּעִירוּבֵין ד' צ"ג (גִרְאָה דְּצַרְיָךְ לְהִיּוֹת ד' צ"ו) סוֹתְרִים לְמַה שְׂפַתְב בְּרִישׁ מוֹעֵד קָטָן וְלִי הַדָּל אִין שׁוּם סְתִירָה בַּדב"ק וְהַפֵּל שְׁפָה אַחַת וְדַבְּרִים אַחֲדִים: וְהִנֵּה הֵרַב הַמְרַדְּכֵי בְּרִישׁ מִסְכַּת מוֹעֵד קָטָן פְּתַב בְּשֵׁם הַרָא"ם בְּסִפְר יֵרָאִים דְּמְלֵאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד אִיסוּר מְדַאֲוֵרֵינָא וּלְפִי הַגִּרְאָה מְשַׁמַּע לִיהַּ הֵכִי מְדַמְיִיתִי בְּסִיוֹם מְלַתִּיהַּ מַה שְׂפַתְוֵב בְּחִידוּשֵׁי רַבּוּתֵי דְּהוּא מְדַאֲוֵרֵינָא אַבְל גִּרְאָה שְׂאִינוּ מְוַכְרַח שְׁהַחֲלִיט כֵּן וְתוֹרָךְ דַּבְּרֵי הַרְמַב"ן הַגָּ"ל הִבִּיא הֵרַב הַמְגִיד בְּרִישׁ פָּרַק שְׁבִיעֵי מֵהַלְכוֹת יוֹם טוֹב וְכַתְּב שְׁלִזָּה הַסְפִים הַרְשָׁב"א וְהֵרִיב"ה בְּטוֹר א"ח בְּסִי' תַקל"ו פְּתַב דְּלֵהֲרִי"ף מְלֵאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד הִיא מְדַאֲוֵרֵינָא וּמְרָן הַב"י שֵׁם פְּתַב דְּלֵא יַדַּע מַנִּין לוֹ כֵּן בְּדַעַת הֵרִי"ף וְכוּ' וְגַם הֵרַב בֵּית חֲדָשׁ הַקְּשָׁה דָאִין הַכְּרַח דְּהֵרִי"ף סוֹבֵר כֵּן עִי"ש וְהֵרַב גֵּהַר שְׁלוֹם בְּסִי' תַקל"ל הַכְּרִיחַ דְּדַעַת הֵרִי"ף כַּמ"ש הֵרִיב"ה לְדַעַתּוֹ (וְמַה שְׂפַתְב שְׁגִירְסַת הֵרִי"ף שְׁלִפְנֵינוּ לֹא בְּגִירְסַת מְרָן הַב"י וְכוּ' עִי"ש לֹא רָאָה שְׁכֵן פְּתַב הֵרַב בֵּית חֲדָשׁ שֵׁם) וְכֵן פְּתַב בְּרִישׁ סִי' תַקל"ז וְעוֹד הִבִּיא בְּסִי' תַקל"ל מַה שְׂפַתְב הַרָא"ם בְּפִרְשַׁת אֲמֹר שְׁעַל מַה שְׂפַתְב רַש"י יְכוּל אֵף חוּל הַמוֹעֵד אִיסוּר בְּמְלֵאכָת עֲבוּדָה וְטַעַן עֲלָיו הַרְמַב"ן אִם כֵּן הֵרִי חוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד רְמוּז בַּתּוֹרָה שְׁמוֹתָר בְּדָבָר הָאָבָד וְהֵם אָמְרוּ לֹא מְסֵרוּ הַכְּתוּב אֶלָּא לְחַכְמִים שְׂאִין בַּתּוֹרָה רְמוּז אִיזוּ מְלֵאכָה אִיסוּרָה וְאִיזוּ מְוַתֵּרַת וְהַשִּׁיב הַרָא"ם דְּזוֹ אִינָה טַעְנָה כִּי זֶה הַמְדַרְשׁ שֶׁל הַתּוֹרַת פְּהִנִים אִינוּ אֶלָּא אִסְמַכְתָּא וְכֵן פְּתַב הַרְמַב"ם וְכַתְּב עַל זֶה הֵרַב גֵּהַר שְׁלוֹם וְז"ל וְאִנִּי תַמָּה מַה זֶה תְּשׁוּבָה לְתַרְזֵן קוֹשְׁיַת הַרְמַב"ן עַל פִּי שִׁיטַת הַרְמַב"ם הֲלֵא הַרְמַב"ן סוֹבֵר דְּהֵנִי דְאִוֵרֵינָא מְמַשׁ וְאִנִּי תַמָּה עַל תַּמִּיהָתּוֹ דְּדָאי שְׁפִיר קָאָמַר הַרָא"ם דָאִין מְקוּם לְהַקְשׁוֹת עַל רַש"י וְיְכוּל לְסַפּוֹר כְּסַבְּרַת הַרְמַב"ם דָאִינוּ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן וְכִי עַל פִּי סַבְּרַתּוֹ תַהֲנִיהַ גְּדַחִית סַבְּרַת רַש"י אֲמַנְם מַה שְׁהַקְשָׁה שֵׁם עַל הֵרַב קָרְבָן אֲהָרוֹן דְּגִרְאָה דְּסוֹבֵר דְּגַם הַרְמַב"ן מוֹדָה דָאִינוּ אֶלָּא אִסְמַכְתָּא וְכוּ' עִי"ש הָא וְדָאי קָשָׁה אֶלָּא דְאִנִּי תַמָּה עַל שְׁלִשַׁת הַרוּעִים הַגָּ"ל אִיךְ הִפָּה יְכוּלָה לְדַבֵּר דְּרַש"י סוֹבֵר דְּמְלֵאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד מְדַרְבְּנָן וְהֵלֵא מְדַבְּרֵי רַש"י בְּמִסְכַּת מוֹעֵד קָטָן רִישׁ פָּרַק שְׁנֵי דָף י"א ע"ב וְחִגִּיגָה ד' י"א ע"א מְתַבָּאָר יְפָה דְמְשַׁמַּע לִיהַּ דְמַה שְׂאֶמְרוּ בְּש"ס חוּל הַמוֹעֵד אִיסוּר מְדַאֲוֵרֵינָא הוּא מְדַאֲוֵרֵינָא מְמַשׁ וְכֵן הִבִּינוּ הַתּוֹסֵ' בְּחִגִּיגָה ד' י"ח ד"ה חוּלוֹ שֶׁל מוֹעֵד בְּדַעַת רַש"י שְׂבַמְסַכַּת מוֹעֵד קָטָן הַגָּ"ל וְלֹא יַדַּעַתִּי לְמַה לֹא פְּתָבוּ שְׁכֵן

נראה מדבריו שבתגיגה שם שכתב דאת חג המצות תשמור הוא אזהרת לא תעשה שפזזוהירו מן המלאכה ומשמע ודאי שהוא מן התורה ממש על דרך שפירש בחומש בפרשת משפטים כ"ג י"ג על פסוק וכל אשר אמרתי אליכם תשמרו שהוא ליתן אזהרת לא תעשה על כל מצות עשה עי"ש בדברי הרא"ם ועל כל פנים הרי התוס' גם כן הבינו מדברי רש"י דסובר דמלאכה בחול המועד מדאורייתא וגם מרן חיד"א במחזיק ברכה סי' תק"ל כתב דדעת רש"י דמלאכה בחול המועד מדאורייתא כמו שנראה מדבריו בפרק שני דמועד קטן ופרק שלישי דתגיגה וכמו שכתב הרשב"ץ בפירושו לאבות פרק שלישי שזהו דעת רש"י (וצריך לעיין בגוף דברי הרשב"ץ אם הביא דברי התוס' הנ"ל) ואם כן יפה טען עליו הרמב"ן על פי מדותיו ודבריהם צ"ע: וכזאת תמיה לי על הרב תוספת יום טוב בריש מועד קטן (בד"ה במועד) שכתב דרש"י וקרי"ף וכו' הספימו דאינה אלא אסמכתא ואין לאיסור מלאכה בחול המועד עיקר מן התורה והנה על מה שכתב כן בפשיטות בדעת הרי"ף כבר התעורר בתוספת רבינו עקיבא אייגר דרבינו הטור בסוף סי' תקל"ו כתב שדעת הרי"ף שיהיא מן התורה ורמז למה שכתב שם מרן הבית יוסף ועל כל פנים אינו פשוט לייחס להרי"ף שסובר שהוא מדרבנן ועל מה שכתב בדעת רש"י שתיק ליה ולי הדל גם כן יש לתמוה שנראה ודאי שדעת רש"י דאסורה מן התורה כמו שכתבתי שוב התבוננתי דמה שהזכיר את רש"י הוא לומר שהדברים אשר כתב הם דברי רש"י (כמו שפן הוא ברש"י) ומתיבת רי"ף וכו' מתחיל למנות הסוברים שהוא מדרבנן ולא ביאר מה היא דעת רש"י בזה וכן נראה שהבין רעק"א ולכן לא השיגו מדעת רש"י והאריך עוד הרב נהר שלום ליישב כל מה שהקשה הרא"ש בריש מסכת מועד קטן לשיתט הסוברים דמלאכת חול המועד מדאורייתא וגם הראייה שהביא מהירושלמי בפרק שני דמועד קטן הלכה ג' (היינו מה שהוקשה להרמב"ן הנ"ל מדאמר ר"א בר ממל אילו היתה וכו') כתב דיש לומר דכונתו על פרקמטיא וכו' שגם בשבת אינו אסור אלא מדרבנן ואם תמצא לומר דהירושלמי סובר דמלאכה בחול המועד מדרבנן ש"ס דילן פליג וסובר דהוא מדאורייתא אלו תנרף דב"ק והרב החינוך בסוף פרשת אמור כתב דמלאכה בחול המועד אסורה מן התורה וכתב הרב ערף השלחן בס' תק"ל שבספר א"ח כתב שפן דעת רוב החכמים וכתב עוד שדעת הרמב"ם וסמ"ג והרא"ש והמרדכי והרשב"ץ דהוא מדרבנן (והנה לו להזכיר שפן דעת רבינו תם שהביאו התוס' והגהות מיימוניות בפרק שביעי מהלכות יום טוב וכתבו התוס' שפן כתב ריב"ם בשם ריב"א עי"ש) והכריח שפן דעת מרן והביא מה שכתב הרב מגן אברהם שם דמשמע כסימן תקל"ח דדעת מרן דאסור מדרבנן וכתב דטעות סופר הוא וצריך להיות סי' תקל"ז דפסק שם דמותר להחזיר תרנגולים על הבצים אפילו לא ישבה עליהם שלשה ימים וכו' עי"ש ועמו הסליחה רבה שלא הביט עיין בדברי הפגן אברהם סי' תקל"ח סק"ב והנה מבין שפונתו למה שכתב שם בסעף א' ומזפת החביות בין קטנות בין גדולות וכו' וכן ביאור דבריו הרב מחצית השקל ואין צריך להגיה ולומר שהוא טעות סופר והוא פשוט ועיין במה שהבאתי לעיל באות ו' ואות יו"ד בהא דפליגי במלאכה בחול המועד אם מדאורייתא או מדרבנן ומצאתי שהגאון נצי"ב מלך בספרו הבהיר העמק שאלה בפרשת הברכה שאלתא ק"ע סק"ג עמד במחלוקת זו וכתב שבשו"ת משכנות יעקב סי' ל"ז הכריע דמלאכה בחול המועד הוא מדרבנן משום דאנו נקיטינן כרבה דאית ליה הואיל

ומיקלעי ליה אורחים ואם פן בחול המועד לעולם אין בו איסור תורה משום הואיל אי קעביד לצורך יום או שאין לו מה יאכל וכדומה ושמח בסברא זו שמצא לו רב בטורי אבן שפתב פן וכו' ומני"ר המספר האריה לדחות סברתו דאין שינה בזה לומר הואיל מפמה טעמי ובעיקר דין זה אם הוא מדאורייתא או מדרבנן כתב שהוא מתלוקת תנאי ואמוראי וכמו שפתב הגאון טורי אבן ומני"ר הביא פמה סוגיאות המוכיחות דאיסור מלאכה בחול המועד מדאורייתא והנפקא מינה בין אם מדאורייתא לדרבנן ציין הרא"ש פסחים פ"ד סי' ט' ונדב"ז סי' תשכ"ז בהריגת זבובים שלא לצורך ומרן הב"י ומגן אברהם סוף סי' תקל"ח לענין אם עבר קונסין את בנו אלו תנרף דב"ק בקיצור עי"ש באריכות ובספר אברהם אפרח הנדפס מחדש לגדול בדורנו הרב מוהרא"ף יצ"ו בד' ח"י אות כ"ו ציין שלשה ספרים בענין זה ספרי דבי רב ד' קנ"ג ע"ג ופתח עינים לסנהדרין על ד' צ"ט ע"א ואהלי יהודה נאג"ר ד' ג"ל ע"ג ואין גם אחד מצוי אצלי: והרב צפחת בדבש בסי' מ"ו כתב בד' קכ"ו ע"ג שדעת הפוסקים וכמעט רובם היא דאינו אלא מדרבנן ושקיל וטרי קצת וציין לעיין בחקרי לב א"ח סי' ס"ט ד' קכ"א ע"ג ואינו מצוי אצלי לעיין בדב"ק ושם בד' קכ"ז ע"ב שקיל וטרי במאי דקיימא לן דדבר האבד מותר בחול המועד אם מותר להסוברים דמלאכה בחול המועד דאורייתא או דוקא להסוברים דהוא מדרבנן הוא דשרינן אף משום הפסד מועט עי"ש: והשגתי ספר האשכול שנדפס בשנת תרכ"ח עם ביאור נחל אשכול לגאון אחד בדורנו וראיתי בחלק שני בהלכות מועד קטן סי' מ"ג צד קמ"ג בנחל אשכול אות י"א ונ"ל רבינו לא הביא רק מקצת הברייתות שלמדו איסור מלאכה בחולו של מועד מקרא אבל השאלות בזאת הברכה והלכות גדולות והרי"ף הביאו כל הברייתות ואין ספק שסוברים שאיסורו מן התורה שאם לא פן לא היה להם להביאם פיון שאינם להלכה וכן כתב הטור לדעת הרי"ף שהוא מן התורה ותמיהת מרן הבית יוסף נסתלקה בזה וכן דעת רש"י במועד קטן דף י"א ורשב"ם לפסחים ד' קי"ח כפשטות הש"ס דמועד קטן דף י"א וכן כתב רש"י בפרדס ודעת ר"ן ורשב"א ורמב"ן וכתב הרשב"א בתשובה שהובאה באנרחות חיים הלכות תפילין שפן דעת חכמי צרפת וכדמוכח משיליה פרק קמא דעבודה זרה ובמא"א מביא ראיה מתמורה דף י"ד לבד מנדריכם למד על נדרים ונדבות שקרבין בחולו של מועד וכן דעת הרא"ם הובא במרדכי וכן דעת בית חדש ושאגת אריה באבני מילואים ואם פן לרוב בגין ומנין מלאכה בחול המועד אסורה מדאורייתא עכ"ל ויש לפקפק במה שהכריח שדעת הראשונים שהביאו כל הברייתות שסוברים שהוא מן התורה שאם לא פן לא היה להם להביאם וכתב שזו גם פן דעת ההלכות גדולות והרי הריטב"א בריש מסכת מועד קטן כתב שדעת ההלכות גדולות שהוא מדרבנן כמו שכתבתי למעלה (בד"ה וכתב הרב ערוף) בשמו וכן כתב בהעמק שאלה שאלתא קע"ג סק"ג בשם שלטי הגבורים בשם סמ"ג שבעל הלכות גדולות סובר שהוא מדרבנן ושפן כתב הרשב"ף במגן אבות על המשנה דהמבזה את המועדות עי"ש ולפי זה ממילא אנדא לה הוכחת הגאון בדעת הראשונים הנ"ל כמוכן הן אמת שגם הרב גהר שלום בסי' תק"ל כתב בדברי הרב נחל אשכול וביאר דמה שכתב הטור דהרי"ף סובר דהוא מן התורה היינו ממה שהביא הילפותות בסתם ולא פירש שהן אסמכתות אבל לדעתי הקצרה אין מזה הכרח ודעת רבינו בעל הלכות גדולות תוכיח כאמור ומפל מקום בדעת הרי"ף הוכיח הרב גהר שלום

ממקום אחר מדין תרגולת שפרכה תוף שלשה ימים לישבתה שגחלקו בפרק מקום שנהגו אם מותר להחזירה בחול המועד וכתב שם הרא"ש דלמאן דסובר מלאכה בחול המועד דרבנן פסקינן פרבי אמי להקל ואילו הרי"ף שם פסק לחומרא מוכח דפוסק דהוא מן התורה וזו הוכחה נכונה לפי מה שפיתוב בהרי"ף בפסחים שלפנינו (שלא היה פן בספרי הרי"ף שלפני מרן הבית יוסף כמו שכתב בנהר שלום שם) ושפן כתב מפורש בשלטי הגבורים שסביב הרי"ף שדעתו דהוא מן התורה אבל ממה שהביא הרי"ף הילפותות בסתם יש לומר שאין הכרח פאמור: ואנכי הרואה לגאון עזנו בס' העמק שאלה בפרשת וזאת הברכה שאלתא ק"ע בסק"ג שכתב לאידך גיסא שמה שביאו הרי"ף ונהלכות גדולות כל הדרשות שנאמרו בגמרא בענין זה מוכח שסוברים דמלאכה בחול המועד אינו אלא מדרבנן ותנרף דבריו הוא דנדאי דרשה דר' יאשיה מאת חג המצות תשמור אינה אלא אסמכתא בעלמא דשמירה היא אזהרה בלא תעשה ונהרי ברור שאין לוקין על חול המועד וכן ר' יוסי הגלילי דלמד מדכתיב כל מלאכת עבודה לא תעשו וכבר עמד בנמוקי יוסף אמאי אין לוקין על חול המועד ותירוצו צריף עיון ונהיקר דלר' יוסי הגלילי ור' יאשיה אינו אלא אסמכתא וכן כתב הגאון נודע ביהודה קמא שי"א אבל ר' עקיבא ור' יונתן יש לפרש דסברי נמי מדרבנן ויש לפרש שהן ילפותות גמורות משום הכי הביאו הרי"ף ובעל הלקות גדולות כל הדרשות לאשמועין דכי היכי דדרשות דר' יוסי הגלילי ור' יאשיה אסמכתות ניהו הכי נמי כל הדרשות אסמכתות ניהו וכו' אלו תנרף דב"ק עי"ש ומה שכתב בנחל אשכול הנ"ל שדעת רוב בנן דמלאכה בחול המועד אסורה מן התורה כמו שהסכימו הרבנים בית חדש ושאגת אריה אף אני אביא מה שראיתי להרב הון עשיר בריש מועד קטן שהאריף ליישב לדעה זו כל ההוכחות שהוכיחו רבותינו התוספות בהיקף עי"ש ולפי הנראה לא היה בנד הרב הנ"ל חידושי הריטב"א למועד קטן ולכן לא הזכירו בכלל הסוברים שהיא מדאורייתא כמו שכתבתי למעלה בשמו וכתב שפן דעת רבותיו וגם הרדב"ז סובר דאסור מן התורה לפי מה שכתב הרב ערוף השלחן בסי' קפ"ח אות ה' שהפוסקים הסוברים שחול המועד מיקרי יום טוב סוברים דמלאכה בחול המועד אסורה מן התורה ואם פן הרדב"ז שסובר דחול המועד מקרי יום טוב כמו שכתב שם בשמו מוכח שסובר דמלאכה בחול המועד אסורה מן התורה גם הרב נהר שלום בסי' תק"ל האריף לדחות הראיות שמהן הוכיחו הראשונים דמלאכה בחול המועד דרבנן וליישבן לדעת הסוברים שהוא מן התורה ונראה בעליל שפן היא דעתו וכיונה דעתו בכמה דברים לדברי הריטב"א בריש מועד קטן הנז"ל כמו שיראה הרואה בגוף דב"ק וכן דעת מרן הבית יוסף בסי' תק"ל ודחה מה שהכריחו בהגהות מיימוניות דהוא מדרבנן שאם לא פן לא היו מקילים חכמים כל כך בכמה דברים וכו' וכתב דלאו מילתא היא דאין קילות הללו גדולות ממה שהיקלו ביום הכיפורים שהתירו למקף וכלה לרחוץ כדי שיהיו נראים יפים וקולי אחרני דשרו התם ועיין לקמן מה שאכתוב בס"ד בדעתו בשלחן ערוף (בד"ה ובדעת): ומפל מקום נראה דלא נוכל להחליט שפן דעת רוב בנן שהרי לאידך גיסא שלמים וכן רבים הם הסוברים שהיא מדרבנן וכדעת רבינו תם והתוספות והרא"ש ועיין להרב פני משה על הירושלמי במראה הפנים בריש מועד קטן ולהרב ישועות יעקב בסי' תק"ל: ובדעת מרן ראיתי נבוכים באר"ש שאף שמדבריו שבבית יוסף בסי' תק"ל נראה בעליל דנקיט דעת הסוברים

דמלאכה בחול המועד מדאורייתא אסורה מכל מקום בדבריו שבש"ע חלוקים הם בדעתו הנה הרב שלחן גבוה בסי' תק"ל אחר שהביא שדעת רבינו בבית יוסף כמאן דאמר שהוא מן התורה כתב ורבינו פסק לקמן סי' תקל"א סעיף ג' כמאן דאמר דאיסור מלאכה בחול המועד מן התורה דספקא לחומרא עכ"ל והיינו מדפסק מרן שם הפעיא דמי שהיה אנוס שאבדה לו אבידה בערב הרגל לחומרא ולא ידעתי מה יענה הרב למה שפסק מרן בריש סי' תקל"ח ומזפת התביות בין קטנות בין גדולות וכתב מרן בבית יוסף דהרמב"ם פסק להקל בדברי שניהם והרי"ף והרא"ש מדהביאו דברי שניהם ולא הכריעו משמע דמספקא להו הלכה בדברי מי וספקא דרבנן לקולא עי"ש ונהביאו הרב שלחן גבוה שם ודעת הרא"ש מבונרת דמלאכה בחול המועד אסורה מדרבנן וסובר מרן שלא פדעת רבינו הטור בסוף סי' תקל"ו שכתב שהרי"ף סובר דאסורה מן התורה וכמו שנהלק עליו שם ולכן מייחס בדין זה דסי' תקל"ח שסובר הרי"ף שהוא ספק דרבנן ולקולא וכיון שפסק מרן פן מתבאר דהכי נקיט לדינא וכמו שפן כתב באמת הרב מגן אברהם בריש סי' תק"ל שמשמע מדברי מרן בסי' תקל"ח שפוסק שהוא מדרבנן וזה היפך ממה שמייחס אליו הרב שלחן גבוה גם הרב ערוך השלחן בסי' תק"ל כתב שמדברי מרן בש"ע סי' תקל"ז שפסק דמותר להחזיר תרנגולת על הביצה אפילו לא ישבה שלשה ימים מוכח שפוסק פן וכן ממה שלא פסק דין דאדם חשוב עי"ש וכן כתב הרב מחצית השקל בריש סי' תקל"ז שמרן פוסק דמלאכה בחול המועד מדרבנן וגדול בדורנו הרב מוהרא"ף יצ"ו בס' ניקרא אברהם ד' קמ"א ע"ב נקיט פדעת מרן דסובר שמלאכה בחול המועד אסורה מן התורה כמו שכתב בבית יוסף סי' תק"ל ותמהעל הרב מגן אברהם שכתב שדעת מרן שהוא מדרבנן והאריף בכמה הערות יקרות על דברי כמה מרבני האחרונים בדין זה ופנאי אין לי לעיין היטב בדב"ק לה נא ראה גם אשור להגאון מנחת חינוך על דברי רבינו החינוך בפירוש אמור מצוה שכ"ג ד' קכ"ז סוף ע"ג שכתב שמרן הבית יוסף הכריע שהוא מדאורייתא וכן בקודש חזיתיה להגרל"מ בספר ארצות החיים סי' ל"א בקונטרס ארץ יהודה (בד"ה והנה התו' בארו) שכתב שמרן החליט בסי' תק"ל דמלאכה בחול המועד אסורה מן התורה וחידיוש הוא שלא זכרו דברי הרב מגן אברהם באותו פרק באותו מקום שכתב דמשמע מדברי מרן בסי' תקל"ח שהוא מדרבנן כאמור הא למדת דבמחלוקת הוא שנוי פדעת מרן היכא סבירא ליה: והרב תפארת ישראל בהלכתא גבירתא פללא דפרק ב' משנה ג' כתב דמרן הב"י הכריע דהוא מדאורייתא וגם הוא לא זכר דברי הרב מגן אברהם בזה.

והנה הרב שלחן גבוה שם כתב וז"ל כאן שנה רבי משנה סתמית ולא פירש אי איסור מלאכה בחול המועד מדאורייתא או מדרבנן משום דלא נפקא מינה מידי לענין דינא אי איסורו מדאורייתא או מדרבנן ודבר זה הוא מחלוקת וכו' עכ"ל ותימה בעיני איהו יאמר הרב פן וכמה גופי הלכות תלויות בזה למיזל בהו לקולא או לחומרא פמבואר ויש ליישב דבריו בדוחק שפוננתו דאף של הפוסקים עצמם ודאי יש נפקא מינה לדינא שהדין ישתנה בין הכי ובין הכי מכל מקום לנו אין נפקא מינה לפי שכל הדינים מסודרים בש"ע ומבואר פל דבר אם אסור או מותר לפי מה שפירו הפוסקים בדין ההוא פן נראה ליישב בכוננתו ואינו נכון לדעתי הענייה וכפי המשוער פדעתי במקומות הרבה כותב מרן על הדין ההוא שאיסורו מדרבנן או מדאורייתא רק שחיוב מיתה או מלקות וחסאת אין דרכו לכתוב

תמיד אָבֵל פּוֹתֵב אִם הָאִסּוּר מִן הַתּוֹרָה אוֹ מִדְּרַבָּנָן וְנִפְקָא מִיָּדָה לְפִסּוּל לְעֵדוּת וְכִינּוּצָא וצ"ע.

וְדַע דְּלִשְׁיטַת הָרֵאשׁוֹנִים הֵנּוּ"ל דְּמִלְאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד אֲסוּרָה מִן הַתּוֹרָה פְּתַב הַגָּאוֹן מִנְחַת חִינּוּף עַל דְּבָרֵי רַבֵּינוּ הַחִינּוּף בְּפִרְשַׁת אֲמוּר מִצְוָה שֶׁכ"ג דְּלִכְאוּרָה גִּרְאָה דְּאִיפָּא נִפְקוּתָא בְּדִרְשַׁת הַתְּנָאִים שְׁלֵמְדוּ דִּין זֶה דְּלִמָּאן דְּנִפְקָא לֵיהּ מִחַג הַמִּצְוֹת תִּשְׁמֹר וְכֵן מֵאן דְּיִלְיָף מִפֶּל מִלְאכָה לֹא תַעֲשׂוּ הָיִי לֹא גָמוּר וְהָיִי לֹקִין עָלָיו בְּזִמְנָהּ נְשִׁים אִימְתָּהוּ בְּאַזְהָרָה זֹו אָבֵל מֵאן דְּיִלְיָף לֵהּ מִקַּל וְחֹמֶר אֵין עַל זֶה דִּין מִלְקוּת דְּאֵין מְזַהֲרִין מִן הַדִּין אָבֵל נְשִׁים אִימְתָּהוּ בְּאַזְהָרָה זֹו אָבֵל לִמָּאן דְּיִלְיָף מִמְקָרָא קוֹדֶשׁ אֵינוּ אֵלָא עֲשֵׂה אֵין לֹקִין עָלָיו וְגַם נְשִׁים לִימְתָּהוּ בְּאַזְהָרָה זֹו דְּהָיִי מִצְוָה שְׁהִזְמַן גִּרְמָא שׁוּב פְּתַב שְׁכָבֵר הַתְּעוּרָר בְּטוּרֵי אָבֵן לְחַגִּיגָה דָּף י"ח וְהוֹכִיחַ דְּהָיִי תְנָאִי כָּל חַד אֲדַחְבְּרִיהּ סְמִיךְ וְכוּלְהוּ סְבָרֵי דְּלֹקִין עַל מִלְאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד וְגַם נְשִׁים חֲזִיבּוֹת כָּכֵל לֹא תַעֲשֵׂה וְכו' וְשׁוּב שְׁקִיל וְטָרִי שְׁם (בְּמִנְחַת חִינּוּף) בְּרֵאיוֹת הַגָּאוֹן טוּרֵי אָבֵן בְּמִילּוּאִים שְׁם לְהַחֲזִיק בְּסִבְרַת הָרֵאשׁוֹנִים דְּהוּא מִן הַתּוֹרָה וְהַפְתּוּב מְסַר לְחַכְמִים וְכו' אֵלוּ תוֹרָף דב"ק וְעֵינֵי בְּהִגְהוֹת מִצְפָּה אֵימְתָּן בְּחַגִּיגָה שְׁם: יח) מִי שֶׁהוּא סוֹפֵר בְּמִכְסַּת לְכַתּוּב הַכְּנֶסֶה וְהוֹצֵאָה בְּכָל יוֹם אִם מְוֹתֵר לְכַתּוּב בְּחוּל הַמוֹעֵד הַשֵּׁיב עַל זֶה מְרַן הַחֲבִי"ף בִּס' לֵב חֲזִים ח"ב ס' ק"ו דְּמִצַּד שֶׁהוּא צָרְכֵי רַבִּים מְצִינוּ מִחֲלֻקַּת בְּרִישׁ ס' תִּקְמ"ה שְׁפַתְבַּת הַרְמ"א דְּלְצוֹרָף רַבִּים יֵשׁ אוֹסְרִים כְּשֶׁאֵינוּ לְצוֹרָף הַמוֹעֵד וְיֵשׁ מִתִּירִין וְנִהְיִי לְהַקֵּל בְּכַתְבַּת שְׁלָנוּ שְׁאֵינוּ מַעֲשֵׂה אֶמְתָּן וְנִרְאָה מִדְּבָרֵי הַרַב פְּרִי מְגִדִים בְּאִשְׁלֵי אֲבָרָהֶם ס' ב"ב שְׁכָל כְּתַב שְׁלָנוּ (חֹוץ מְכַתְבַּת שְׁכּוֹתְבִים סְפָרִים תְּפִלִּין וּמְזוּזוֹת) נִקְרָא מַעֲשֵׂה הַדְּיוֹט וְכֵן כְּתַב בְּמִשְׁבָּצוֹת אִם כֵּן כְּתַב כְּרוּבִנְצָאֵל וְכֵן שְׁאָר כְּתִיבַת תּוּגֵרמ"ה וְלוֹעֲזִים מְקָרֵי מַעֲשֵׂה הַדְּיוֹט וּמְוֹתֵר לְפִי זֶה וְעוֹד נִרְאָה לְהַתִּיר דְּזֶה הָיִי בְּכָלֵל חֲשׁוֹנוֹתָיו וְהָיִי דְּבָר הָאֲבָד דָּאִם אֵינוּ כּוֹתֵב יִהְיֶה נֶאֱבָד מִמֶּנּוּ וְהַמוֹכֵס יִבְקֹשׁ מִמֶּנּוּ חֲשׁוֹנוֹ וְעוֹד דְּהָא צוֹרָף הַמוֹעֵד כִּי כָּל הַבָּא מִיָּדֵי יוֹם בְּיוֹמוֹ הוּא לְצוֹרָף אוֹתוֹ הַיּוֹם כְּיוֹם הַשּׁוּק שֶׁהַתִּירוֹ בּוֹ וְאֵינוּ דוֹמָה לְדִין הַתְּרוּמַת הַדְּשָׁן שֶׁהֵתֵם עֲנִין מֵה שְׁרוּצִים לְמַרְבִּיץ תּוֹרָה לְהַש"ץ הוּא לְאַחַר הַמוֹעֵד וְיִכּוּלִים לְכַתּוּב אַחַר הַמוֹעֵד אָבֵל כָּאֵן הַבָּא בְּיוֹמוֹ אִם לֹא כְּתַבוּ הָיִי דְּבָר הָאֲבָד לְגַמְרֵי וְהִנֵּה בְּמָה שְׁפַתְבַּת מִטַּעַם שְׁנִיגְוֹ לְהַקֵּל בְּכַתְבַּת שְׁלָנוּ מִשׁוּם צָרְכֵי רַבִּים יֵשׁ לְפַקְפֵק לְדַעֲתֵי הַקְּצָרָה דְּנִרְאָה לִי דְּאֵין זֶה נִקְרָא צָרְכֵי רַבִּים וְכֵן בְּמָה שְׁפַתְבַּת מִטַּעַם שֶׁהוּא צוֹרָף הַמוֹעֵד יֵשׁ לְפַקְפֵק מֵה שְׁחֹשֵׁב זֶה צוֹרָף הַמוֹעֵד וְצָרִיף לְהַתִּינִישׁב בְּכָל זֶה אוֹה"ש אָבֵל מֵה שְׁפַתְבַּת מִטַּעַם שֶׁהוּא דְּבָר הָאֲבָד שְׁעֵתִיד לִימְתָן חֲשׁוֹנוֹ וְכו' נִרְאָה נִכּוֹן וְהַמְעִינֵי יִכְרִיעַ: יט) מֵה שְׁפַתְבּוֹ הַפּוֹסְקִים שְׁמֹתֵר לְעֵשׂוֹת מִלְאכָה בְּשֶׁכֶר עַל יְדֵי פּוֹעֵל שְׁאֵין לוֹ מֵה יֵאֱכַל כְּתַב הַרַב מְגַן אֲבָרָהֶם בְּסוֹף ס' תִּקְל"ד דְּאֲסוּר לוֹ לְעֵשׂוֹת מִלְאכָה בְּפִרְהֶסְיָא וּמְרַן הַחֲבִי"ף בְּשׁו"ת לֵב חֲזִים ח"ב ס' ק"ה עַל מֵה שְׁנִשְׂאֵל מִבְּעֵלֵי אֲנָמְנוֹת שְׁמִנְקִים אֵת הַצָּמֵר וְאִירַע שֶׁהַסּוֹחֵר נִכְרֵי רוּצָה שְׁיִנְקוּ הַצָּמֵר בְּחוּל הַמוֹעֵד אִם יֵשׁ לְהַתִּיר לְפּוֹעֵל שְׁאֵין לוֹ מֵה יֵאֱכַל לְעֵשׂוֹת מִלְאכָה זֹו הַשֵּׁיב שְׁפַמָּה פְּעֻמִּים שְׁאֵלוּ עַל דְּבָר זֶה מֵהַגָּאוֹנִים מוֹהֲרֵי"ץ מֵאִי"ו מְחַבֵּר סֵפֶר שְׁרָשֵׁי הַיָּם וּמֵר זִקְנֵי חֲקָרֵי לֵב וּמַעוֹלָם לֹא הַתִּירוֹ אִף שֶׁהִיָּה הַסּוֹחֵר דוֹחֵק וּמֵאִיִּים וּמִגְזֵם שְׁאֵם לֹא יַעֲשׂוּ מִלְאכְתּוֹ בְּחוּל הַמוֹעֵד יִקְפַח פְּרִנְסָתָם שְׁלֵא יַעֲשֵׂה עוֹד מִלְאכְתּוֹ עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵלִים עִם כָּל זֶה לֹא הַתִּירוֹ וְכֵן הַתְּנַהֲגוּ הַרַבָּנִים הַבָּאִים אַחֲרֵיהֶם וּמַעוֹלָם לֹא נִשְׁמַע שְׁאִירַע אֵיזָה הַפְּסֵד לְבַעֲלֵי הָאֲנָמְנוֹת מִחֲמַת זֶה וּבְזִמְנָהּ הַרַב פְּנִי מִבֵּין הָיִי דוֹחֲקִים הַסּוֹחֲרִים עִכּוּמ"ז שְׁיַתִּירוֹ לְעֵשׂוֹת מִלְאכְתּוֹ לְפִי

שְׁהִסְפִינָה תִּלְךָ בְּתוֹךְ הַמוֹעֵד וְהַשִּׁיב הָרַב בְּזָכוֹת שְׁאַנְחָנוּ מְקַיְימִים תּוֹרַתֵינוּ הַקְדוּשָׁה לֹא תִלְךָ הַסְפִינָה כִּי אִם שְׁמוֹנֶה יָמִים אַחַר הַחֵג וְכָל הַמְּלָאכָה תִּהְיֶה עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל וְכֵן הִנֵּה וְכַעֲבוּדָא דְבַמּוֹעֵד קָטָן ד' יו"ד ע"ב בְּרַבִּינָא דִּהְוָה לִיה עֵיִסְקָא דִּהְוָה מִזְדַּבֵּן בְּשִׁיתָא אֶלְפִי שְׁהִינָה לְזַבּוּנֵי בְּתַר חוֹלָא דְמוֹעֵדָא וְנִבְנָא בְּתַרִּיסַר אֶלְפִי וְכוּ' וְכַתֵּב שְׁטַעֲמֵם שְׁלֹא הִתִּירוּ בְּזֶה הוּא מִפְּנֵי שְׁלֹא הוֹתֵר עַל יְדֵי פּוֹעֵל שְׁאִין לוֹ מַה יֵּאֱכַל אֶלָּא בְּצִנְעָא וְלֹא בְּפִרְהֶסְיָא כְּדַכְתֵּב הָרַב מְגֵן אֲבָרְהָם וּמְלָאכּוֹת אֵלּוּ נַעֲשׂוֹת בְּפִרְהֶסְיָא וּבִפְרָט כִּי עַל הָרֹב צָרִיכִים לְמְלָאכָה זֶה פּוֹעֲלִים רַבִּים יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה דִּהְוֵי בְּפִרְהֶסְיָא וְאַף אִם תִּהְיֶה בְּמִקּוֹם מְוַצֵּעַ וְחוּץ לְתַחֲוֹם וְלֹא יִהְיֶה עֲשָׂרָה עִם כָּל זֶה מִצַּד עֲצָמוּ שְׁיִתְפָּרֵס הַדְּבָר בְּעִיר שְׁהִלְכוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד הֵוֵי פִרְהֶסְיָא וְגַם הָרַב פְּרִי מְגִדִּים בְּאִשְׁלֵי אֲבָרְהָם שֶׁם הַסְפִּים לְסִכְרַת הָרַב מְגֵן אֲבָרְהָם דְּדוֹקָא בְּצִנְעָא וְכוּ' אֶלָּא שְׁפַתֵּב דָּאֵם אִי אֶפְשָׁר בְּצִנְעָא שְׁרִי בְּפִרְהֶסְיָא עֵינֵן אֵלֵיהּ רַבָּה וְלִדְעָתִי מְלִבֵּד שְׁפִשְׁט דְּבָרֵי הַמְּגֵן אֲבָרְהָם מוֹרִים לְאַסְוֵר עוֹד בְּהַ דְּאִין זֶה אֶלָּא לְהִתִּיר בְּאַקְרָאֵי עַל יְדֵי אֵיזָה הַכְּרַח אֶף לֹא לְקַבְּוֵעַ כֵּן לְהִתִּיר וְשׁוּב פֶּתַב שְׁגַם הָרַב בְּתִי כְּנִסְיוֹת בְּסִי' תַּק"ד פֶּתַב שְׁדוֹקָא בְּצִנְעָא וְהָרַב הַמְּגִיָּה לְשֵׁם הִבִּיא תְּשׁוּבַת הַגְּאוּנִים שְׁבִסוּף סִפְרָ נְהָרוֹת דְּמִשְׁקֵי סִי' יו"ד דְּמִבְּנָאָר בְּהִדְיָא דָּאֵם אִי אֶפְשָׁר לַעֲשׂוֹת בְּצִנְעָא מוֹתֵר לַעֲשׂוֹת בְּפִרְהֶסְיָא: וּמְכַל מְקוֹם פֶּתַב דְּמַה שְׁהִתִּירוּ בְּפִרְהֶסְיָא כְּשֵׁי אִי אֶפְשָׁר בְּצִנְעָא אֵינּוּ אֶלָּא בְּפִנֵּי יִשְׂרָאֵל אֲבָל כְּשִׁיִּהְיֶה בְּפִנֵּי נְכָרִים אֵין לְהִתִּיר בְּפִרְהֶסְיָא אֶפְשָׁר לִי לֹא אֶפְשָׁר בְּצִנְעָא וְגַם שְׁיֵשׁ לְחוּשׁ שְׁכָל הַעֲכוּמ"ז יְדַחֲקוּ כָּל אֶחָד לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא תַּחַת רְשׁוּתוֹ שְׁיַעֲשֶׂה לוֹ מְלָאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד וְכִיּוֹצֵא לְזֶה פֶּתַב הָרַב תְּנַמַּת יִשְׂרָאֵל סִי' קי"ו הִבִּיא דְּבָרֵי הָרַב כְּנִסְתֵי הַגְּדוּלָּה בְּסִי' תַּקכ"ו בְּעֵנֵן הִתֵּר עֲשִׂיתִי מְלָאכָה בְּיוֹם טוֹב שְׁנֵי לְגַבֵּי מַת וְעוֹד שְׁיֵשׁ חִילוֹל הַשֵּׁם שְׁיִאֲמָרוּ הַעֲכוּמ"ז שְׁיִשְׂרָאֵל עוֹשִׂים מְלָאכָה בְּחוּל הַמוֹעֵד וְכַדְכַתֵּב הָרַב מְגֵן אֲבָרְהָם סִי' רמ"ד סק"ח וְהוּא הִדִּין בְּגִדוֹן דִּידֵן אִם נִתִּיר לְפוֹעֵל שְׁאִין לוֹ מַה יֵּאֱכַל יֵשׁ חֲשַׁשׁ חִילוֹל ה' ח"ו שְׁהֵם שׁוֹבְתִים בְּיוֹם חַגֵּם וְהִשְׂרָאֵל עוֹשֶׂה כְּדָרְכוֹ (אָמַר הַמְּחַבֵּר חִידוּשׁ הוּא שְׁלֹא זָכַר הָרַב דְּבָרֵי הַגְּאוּן נוֹדַע בִּיהוּדָה שֶׁהִבְאֵתִי לְמַעַלָּה בְּאוֹת ב' דְּבַחֲלוֹל הַמוֹעֵד אֵין שְׁיִיף חֲשַׁשׁ חִילוֹל ה' חִלִּילָה עי"ש) וְיוֹחֲנָן כִּהֵן גְּדוֹל בֵּיטֵל מַה שְׁהִיָּה פִּטְיֵשׁ מִכָּה בִּירוּשָׁלַיִם שְׁהִיוּ חוֹרְשֵׁי גְּחוּשָׁת וּבְרַזְל עוֹשִׂים מְלָאכְתֵּם בְּדָבָר הָאֵבֵד בְּחוּל הַמוֹעֵד וּבְטֵלֵם מִשׁוּם דְּאִנּוּשָׁא מִקְלָתָא וְנִזְלִזוּל בְּדָבָר כְּדַתְנֵן בְּסוּף מַעֲשָׂר שְׁנֵי: וְעוֹד פֶּתַב דְּכִיּוֹן שְׁהִרְבְּנִים הַקּוֹדְמִים הִנְהִיגוּ שְׁלֹא לְהִתִּיר אֶף עַל יְדֵי פּוֹעֵל שְׁאִין לוֹ מַה יֵּאֱכַל שׁוּב אִי אֶפְשָׁר לְהִתִּיר וְדוּמָה לְזֶה נִשְׂאָל רַבֵּינוּ מוֹהַר"י וְנ' מִיגַאשׁ בְּסִי' קמ"ג וְז"ל הָרַב הַשּׁוֹאֵל זֶה יָמִים הַזֵּהרְתִי אֶת קֶצֶת אֲנָשִׁים שְׁלֹא יִשְׂאוּ וְיִתְּנוּ בְּחוּל הַמוֹעֵד וְנִזְהָרוּ כְּנִלְמַד עַד שְׁנַמְנָעוּ אֶפְשָׁר לְפַתּוֹחַ שְׁתֵּי לִוְחוֹת מִהַחֲנוּת וְאֶף לְיִשְׂאָ וְלִיתְּמוּבְּפִרְהֶסְיָא אֲבוּדָה וְאֶף מִי שְׁאִין לוֹ מַה יֵּאֱכַל כָּל זֶה לַעֲשׂוֹת סִיָּג לְמִשְׁפָּטֵי הַתּוֹרָה וְהַשִּׁיב מַה שְׁגִדְרַת אוֹתָם בְּזֶה יָפָה עֲשִׂיתִי כְּפִי שׁוֹרַת הִדִּין וְאֶף שֵׁרז"ל הִתִּירוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה מִי שְׁאִין לוֹ מַה יֵּאֱכַל וְלַעֲשׂוֹת סְחוּרָה בְּפִרְהֶסְיָא אֲבוּדָה אִם הֵם נִתְרַצוּ לְאַסְוֵר הַכָּל וְלְהַחְמִיר עַל עֲצָמָן עַל דְּרָף מִיגְדָר מִקְלָתָא כְּדִי שְׁלֹא יִמְשָׁף הַדְּבָר מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת מְלָאכָה מִי שְׁיֵשׁ לוֹ מַה יֵּאֱכַל וְלְסְחוּרָה בְּפִרְהֶסְיָא שְׁאִינָה אֲבוּדָה יִישֵׁר חִילָה וְשִׁכְרָה גְּדוֹל וְאֵין סִפְקֵי שְׁבַעֵל הַגְּמוּל יִזְמִין לָהֶם מִשְׁנֵה הַרְיוּחַ שְׁהִיָּה אֶפְשָׁר לָהֶם לְהַרְיוּחַ בְּחוּל הַמוֹעֵד כְּדִי אֵינָהוּ גְּבָרָא דִּהְוָה לִיה עֵיִסְקָא דְּמִזְדַּבֵּן בְּשִׁיתָא אֶלְפִי וְשְׁהִיָּה לְבַתֵּר חוּל הַמוֹעֵד וְנִבְנָא בְּתַרִּיסַר אֶלְפִי זֶה שְׁכָרֵם בְּעוֹלָם הַזֶּה נוֹסֵף עַל הַטּוֹב הַצָּפוֹן לָהֶם לְעוֹלָם הַבָּא עכ"ל וְאִם בְּגִדוֹן הַנָּ"ל שְׁרַק הָרַב

השואל הוא שהנהיג באזהרתו השיב רבינו לחזקו ולתמכו דהוי סניג לתורה פל שפון
בנדונינו שפמה רבנים דור ודור למעלה מעשרה הנהיגו לאסור אף למי שאין לו מה
יאכל ובפרט בבבלי אומנות פאלו שהם רבים ואנושא מילתא דפשוט שאין להתיר ואף
ליחיד ובמלאכה פרטית לא ראינו שהתירו למי שאין לו מה יאכל דפשוט שאין להתיר
וגם אם יהיה מקום להתיר באיזה אופן שיהיה צורך גדול ובאקראי צריך שיהיה על פי
רשות רבני וחקמי העיר וכו' והרבה רמאים יאמרו שאין להם מה יאכל וכו' וסייגים: הפלל
העולה לדינא כי לא ראינו בעירנו שהתירו למי שאין לו מה יאכל אף שפמה עניינים
מרודים נמצאים בין העוסקים במלאכות ובפרט פשהיה בפרהסיא ולעיני העמים וכו'
ואם על צד הכרח גדול יש מקום להתיר באיזה גזון באקראי ובצנעא לא יהיה אלא על פי
בית דין כמו שכתבו בתשובות הגאונים שפסוף ספר נהרות דמשק סי' רס"ט חייבים בית
דין לגזור שלא יהיה אדם עושה מלאכה בחול המועד אלא על פיהם שלא מסרם הפתוב
אלא לחכמים לומר איזה יום אסור ואיזה מותר ואיזו מלאכה אסורה ואיזו מותרת שפית
דין מצווין להזהיר לעם דכתיב והזהרתם אותם את החקים והודעתם להם את הדרך ילכו
בה ואת המעשה אשר יעשו כי ענין העם תלוי על צנאריהם ויזהרו שלא יתפשו
בחטאתם עכ"ל תשובות הגאונים אלו תנרף דב"ק: כ) מי שהכין סחורות לשלחם לעיר
אחרת למשא ומתן דרף אנה בלב ים והאניה באה בחול המועד ואם לא ישלחם עתה
יצטרף להמתין שתי שבועות עד בוא האניה שנית ויהיה לו מזה הפסד בהקרון וגם כי
יצטרף אז ליתן סחורתו באניה ביום השבת ע"י נכרי השיב מרן החבי"ף בלב חיים ח"ב
סוף סי' ק"ה שאף שהרמ"א בריש סי' תלק"ט פתב דאסור להסיע ממונו מעיר לעיר
בחול המועד היינו דוקא פשאנו דבר האבד כמו שפתב הרב שלחן גבוה על פי דברי
מרן בש"ע סי' תקל"ח סעיף ג' ולכן מותר בנדון זה משני טעמים.

א) משום דבר האבד. ב) משום חשש חילול שבת אלו תנרף דב"ק: ומשום חשש מגפה
בעיר ח"ו נשאל מרן החבי"ף בס' חקקי לב סי' ט"ז אם מותר לפנות ביתו וכלי תשמישו
מן העיר להבית ששכר קודם יום טוב בהפפר פדי לברוח מן העיר כשיצטרף והשיב
דמותר עי"ש: כ"א) ההלבשה שעושים לתינוקות של בית רבן עניינים דהיינו שגובים
מעות וקונים בגדים ומהם עושים מלבושים לכל אחד פמדתו ונותנים לחייט אומן לתפור
ונותנים לכל התינוקות נשאל מרן החבי"ף בס' לב חיים ח"ב סוף סי' ר"ח אם מותר
לקנות הבגדים מסוחרים נכרים בחול המועד וליתנם להחייט שיחתנו לכל אחד כפי
מדתו ואחר המועד תהיה תפירתם והשיב דאסור פינון שאינו לצורך המועד פמתבאר
מסי' תלק"ט סעיף י"א ואף שפתב הרמ"א שם שנהגו לקנות פלים בצנעא וכו' הנה גם
זה לא יתכן בצנעא ועוד פבר חלק עליו הרב מגן אברהם בסקט"ז ודעתו לאסור וכן
דעת הרב פרי מגדים באשאל אברהם שם ואין להתיר משום מצוה וצורך רבים פינון שאין
הענין מתבטל שהרי המעות מוזמנות ויעשו אחר החג אלו תנרף דב"ק: כ"ב) חולה
שנתרפא בחול המועד פסק מרן בסי' תקל"א סעיף ג' דאסור לגלח במועד אף שהיה
אנוס מחמת חוליו שהגילוח קשה לחולה והרב פתי פנסיות פתב בשם רבו פשיטה פתיבת
יד דהרב בעל ההשלמה פסק להתיר ואפטר שאם מרן היה רואה דברי הרב המתיר היה
פוסק לקולא דהוי מידי דרבנן ואף דהרשב"א רב גובריה גם הרב המתיר לא נופל הוא
והמתיר תבא עליו פרכה והמיקל בפרט במקום צער לא הפסיד ולמעשה למראה עיני

הַמְעֵיִן יִשְׁפֹּט עַכ"ל וְסֵיִם הָרַב בְּתֵי פְּנֵי וּבְגִלְיוֹן שֶׁם פָּתַב בְּקִצּוֹר אֵיזָה דְּבָרִים
שֶׁנֶּרְאָה דְּלֹא פְּסִיקָא לֵיהּ לְהִתְרַ: וְחֹלְהָ שְׁאוּמֵר עָלָיו הָרֹפֵא שְׁאֵם לֹא יִסְתַּפֵּר יִגְבֵּר עָלָיו
הַחֹלִי הַעֲלָה הָרַב זָרַע אֶמֶת בַּח"א סִי' ע"ד לְהַתִּיר מִטַּעַם רְפוּאָה בְּצִירֹף טְעָמִים אַחֲרֵים
כֵּן פָּתַב הָרַב דְּבָרֵי מְנַחֵם בְּסִי' תַּקְל"א אֹת ה': כ"ג) יֵשׁ לְהַסְתַּפֵּק אִם מִן הַתֵּר לַעֲשׂוֹת תְּנוּפֵת
הַבַּיִת בְּרִגְלָ וְעֵיִן מוֹעֵד קָטָן ד' ט' מִשְׁמַע קֶצֶת דְּאָסוֹר וַיֵּשׁ לְחַלֵּק בֵּין חִינוּף בַּיִת הַמְּקֻדָּשׁ
לְשָׂאֵר סְעוּדַת חִינוּף בְּתֵיִם כֵּן פָּתַב בְּקִנּוּטְרִים מְנַחֵת פְּתִיִם (שְׁבַסוֹף ס' מְנַחֵת קְנָאוֹת שְׁיֻטָּה
לְמַס' סוּטָה) בְּסִי' תַּקְמ"ו אֶשְׂרָף אַר"ש טוֹבָה מְעַרְכָּה זֹו חֲתוּמָה גִּיתָנָה בְּזִכְרוֹן בַּיִת
מְקֻדָּשֵׁינוּ אֲנָא אֶלְקִינ"ו הָאֵר חֲשָׁפְנוּ שְׁלַח נָא גּוֹאֲלֵינוּ מִשִּׁיחַ צְדָקֵינוּ וְקָרַב פְּזוּרֵינוּ (לפ"ק)
בְּמַהֲרָה בְּיָמֵנוּ אַכִּי"ר: